

Asociația Pentru
Apărarea Drepturilor
Omului în România -
Comitetul Helsinki

Co-funded by
the European Union

Ghid privind sesizarea Curtii de Justiție a Uniunii Europene

Cum, când și în ce manieră te adresezi CJUE
cu o trimitere preliminară?

Diana Ionescu | Cristina Tomuleț

Autoare: **Diana Ionescu, Cristina Tomuleț**

Design grafic: Lavinia Vereș

București, 2025

Notă privind autoarele: Diana Ionescu și Cristina Tomuleț sunt cadre didactice în cadrul Facultății de Drept, UBB, Cluj-Napoca. Ambele au un interes în domeniul protecției drepturilor fundamentale, atât în ceea ce privește dreptul UE, cât și dreptul Consiliului Europei. Diana Ionescu este avocat în Baroul Cluj.

Notă privind drepturile de autor: Autoarele dețin drepturile de autor asupra acestei lucrări. Deși lucrarea este disponibilă în regim deschis, orice preluare a conținutului este permisă numai cu indicarea corespunzătoare a titlului lucrării, a autoarelor și a sursei. Lucrarea a fost întocmită la solicitarea APADOR-CH, în cadrul proiectului „Carta UE în sprijinul spațiului civic din România” și este publicată pe pagina de internet a acestei asociații. Lucrarea are în vedere legislația în vigoare până în martie 2025.

Asociația Pentru
Apărarea Drepturilor
Omului în România -
Comitetul Helsinki

Proiectul „[Carta UE în sprijinul spațiului civic din România](#)” este finanțat prin programul CERV STRIVE 2021-2027 (Cetățeni, Egalitate, Drepturi și Valori) al Comisiei Europene.

Programul pentru cetățeni, egalitate, drepturi și valori (CERV) are ca scop protejarea și promovarea drepturilor și valorilor Uniunii Europene, așa cum sunt consacrate în tratatele UE și în Carta drepturilor fundamentale. Sprijină crearea și îmbunătățirea unor societăți deschise, echitabile, democratice, egale și incluzive și care funcționează în conformitate cu principiile statului de drept. Aceasta include o societate civilă puternică, încurajând participarea democratică, civică și socială a oamenilor și cultivând diversitatea, pe baza valorilor, istoriei și memoriei noastre comune.

Publicațiile din cadrul acestui proiect reprezintă poziția APADOR-CH și nu reflectă poziția Uniunii Europene.

CUPRINS

I. Introducere

I.1. Procedura trimiterii preliminare	4
I.2. Importanța procedurii trimiterii preliminare	6
I.3. Procedura trimiterii preliminare în România	9
I.4. Obiectivul acestui ghid	10
I.5. Rolul avocaților în procedura trimiterii preliminare	11
I.6. Resurse ce trebuie avute în vedere în pregătirea unei trimeri preliminare	13
1. În ceea ce privește dreptul UE	13
2. În ceea ce privește procedura trimerii preliminare	20

II. Competența CJUE	22
----------------------------------	----

III. Condițiile trimerii preliminare	23
---	----

III.1. Reguli generale	23
-------------------------------------	----

III.2. Condiția ca trimeria preliminară să privească interpretarea tratatelor sau validitatea și interpretarea actelor adoptate de instituțiile, organele, oficiile sau agențiile UE	25
---	----

1. Limite ale competenței CJUE în raport cu instanța națională	25
2. Interpretarea convențiilor internaționale la care UE este parte	33
3. Interpretarea Cartei Drepturilor Fundamentale a UE	34

III.3. Condiția ca trimeria preliminară să fie formulată de o instanță dintr-un stat membru în cursul judecării unei cauze	40
---	----

III.4. Interpretarea dreptului UE să fie necesară pentru soluționarea cauzei de către instanța națională	41
---	----

III.5. Caracterul facultativ și cel obligatoriu al trimerilor preliminare	47
--	----

1. Dreptul de apreciere al instanțelor naționale	47
2. Obligația de a sesiza CJUE cu o trimerie preliminară	48

IV. Etapele procedurii trimerii preliminare	54
--	----

IV.1. Cererea privind sesizarea și sesizarea CJUE (etapa 1)	54
--	----

1. Cine formulează cererea de decizie preliminară?	54
2. Cererea de sesizare formulată în fața instanței naționale	54
3. Momentul potrivit pentru a formula o cerere de trimerie preliminară	54

4. Cererea de decizie preliminară	62
4.1. Forma cererii de decizie preliminară	62
4.2. Conținutul cererii de decizie preliminară	63
5. Suspendarea judecării cauzei în procedura națională	74
6. Transmiterea către CJUE a cererii de decizie preliminară	74
IV.2. Soluționarea trimiterii preliminare (etapa 2)	75
1. Stabilirea de către Curte a instanței competente să se pronunțe cu privire la cererea de decizie preliminară	75
2. Traducerea și notificarea cererii de decizie preliminară	76
3. Anonimizarea datelor cu caracter personal	76
4. Răspunsul prin ordonanță motivată	79
5. Participanții la procedura desfășurată în fața Curții	80
6. Cheltuielile de judecată și asistența judiciară	80
7. Comunicarea părților cu CJUE și depunerea documentelor	81
8. Calculul termenelor procedurale	82
9. Aplicația e-Curia	82
10. Folosirea serviciilor poștale	84
11. Folosirea poștei electronice sau a fax-ului	84
12. Limba utilizată în cadrul procedurii	84
13. Etapele procedurii în fața Curții	45
14. Faza scrisă a procedurii	86
15. Faza orală a procedurii	90
16. Desfășurarea ședinței de audiere a pledoariilor	91
17. Concluziile avocatului general	96
18. Pronunțarea hotărârii de către Curte	97
19. Reexaminarea de către Curte a deciziei Tribunalului	98
IV.3. Aplicarea hotărârii Curții și soluționarea litigiului național (etapa 3)	98
V. Proceduri speciale caracterizate prin urgență	99
V.1. Soluționarea cu prioritate	100
V.2. Procedura accelerată	100
V.3. Procedura preliminară de urgență (PPU)	103
VI. Cuvânt de final	108

I. Introducere

I.1. Procedura trimiterii preliminare

Trimiterea preliminară (sau întrebarea preliminară) este procedura prin care o instanță dintr-un stat membru al Uniunii Europene (UE) **solicită, în cursul unei proceduri naționale, Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) să se pronunțe cu privire la o întrebare privind interpretarea Tratatelor sau validitatea și interpretarea actelor adoptate de instituțiile, organele, oficiile sau agențiile Uniunii.**

Baza legală a procedurii trimiterii preliminare în dreptul UE

Art. 19 TUE*	Art. 267 TFUE**
<p>„(1) CJUE cuprinde Curtea de Justiție, Tribunalul și tribunale specializate. Aceasta asigură respectarea dreptului în interpretarea și aplicarea tratatelor. Statele membre stabilesc căile de atac necesare pentru a asigura o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii.</p> <p>(2) Curtea de Justiție este compusă din câte un judecător pentru fiecare stat membru. Aceasta este asistată de avocați generali. Tribunalul cuprinde cel puțin un judecător din fiecare stat membru. Judecătorii și avocații generali ai Curții de Justiție, precum și judecătorii Tribunalului sunt aleși dintre personalitățile care prezintă toate garanțiile de independență și care întrunesc condițiile prevăzute la articolele 253 și 254 din TFUE. Aceștia sunt numiți de comun acord de către guvernele statelor membre pentru șase ani. Judecătorii și avocații generali care își încheie mandatul pot fi numiți din nou.</p> <p>(3) CJUE hotărăște în conformitate cu tratatele: (a) cu privire la acțiunile introduse de un stat membru, de o instituție ori de persoane fizice sau juridice; (b) cu titlu preliminar, la solicitarea instanțelor judecătorești naționale, cu privire la interpretarea dreptului Uniunii sau la validitatea actelor adoptate de instituții; (c) în celelalte cazuri prevăzute în tratate”.</p>	<p>„CJUE este competentă să se pronunțe, cu titlu preliminar, cu privire la: a) interpretarea tratatelor; (b) validitatea și interpretarea actelor adoptate de instituțiile, organele, oficiile sau agențiile Uniunii; În cazul în care o asemenea chestiune se invocă în fața unei instanțe dintr-un stat membru, această instanță poate, în cazul în care apreciază că o decizie în această privință îi este necesară pentru a pronunța o hotărâre, să ceară Curții să se pronunțe cu privire la această chestiune.</p> <p>În cazul în care o asemenea chestiune se invocă într-o cauză pendinte în fața unei instanțe naționale ale cărei decizii nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern, această instanță este obligată să sesizeze Curtea.</p> <p>În cazul în care o asemenea chestiune se invocă într-o cauză pendinte în fața unei instanțe judecătorești naționale privind o persoană supusă unei măsuri privative de libertate, Curtea hotărăște în cel mai scurt termen”.</p>

* Art. 19 Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE)

** Art. 267 Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene (TFUE)

Procedura trimiterii preliminare este **una dintre acțiunile** ce intră în competența CJUE. Alături de această procedură, Curtea mai are în competență:

Acțiuni în competența CJUE

Acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor

Acțiunea are ca obiectiv verificarea de către CJUE a respectării de către statele membre a obligațiilor care le revin în temeiul dreptului UE. Sesizarea Curții de Justiție este precedată de o procedură prealabilă inițiată de Comisie, procedură în care statul membru are posibilitatea de a formula explicații cu privire la problemele invocate. Dacă această procedură nu determină statul membru să își îndeplinească obligațiile, fie Comisia (cazul cel mai frecvent), fie un stat membru, pot introduce la Curtea de Justiție o acțiune privind încălcarea dreptului Uniunii, acțiune cunoscută sub numele de acțiune în „infringement”.

Acțiunea în anulare

Prin intermediul acestei acțiuni, reclamantul solicită anularea unui act al unei instituții, al unui organ, al unui oficiu sau al unei agenții a UE (de ex., directivă, regulament). Curtea de Justiție este singura competentă să soluționeze acțiunile introduse de un stat membru împotriva Parlamentului European și împotriva Consiliului (cu excepția actelor acestuia din urmă în materie de ajutoare de stat, dumping sau competențe de executare) sau pe cele introduse de o instituție a Uniunii împotriva unei alte instituții. Tribunalul este competent să judece, în primă instanță, toate celelalte acțiuni de acest tip și îndeosebi acțiunile introduse de persoane private.

Acțiunea în constatarea abținerii de a acționa

Această acțiune permite Curții să controleze legalitatea inacțiunii unei instituții, a unui organ, a unui oficiu sau a unei agenții a UE. Competența de a judeca acțiunea în constatarea abținerii de a acționa este împărțită între Curtea de Justiție și Tribunal, la fel ca și în cazul acțiunii în anulare.

Recursul

Curtea de Justiție poate fi sesizată cu recursuri limitate la motive de drept, formulate împotriva hotărârilor și a ordonanțelor Tribunalului.

În dreptul român, procedura trimiterii preliminare este reglementată de **Legea nr. 340/2009** privind formularea de către România a unei declarații în baza prevederilor Art. 35 (2) din TUE (M. Of. nr. 786/2009).

Trimiterea preliminară este **una dintre procedurile** prin care instanța națională, competentă să soluționeze o cauză, adresează o problemă de drept unei alte instanțe. Toate aceste proceduri trebuie avute în vedere în procesul de pregătire și de soluționare a cauzelor, iar decizia pentru declanșarea uneia sau a alteia trebuie luată având în vedere **specificul fiecăreia**, precum și **efectele asupra judecării** cauzei din perspectiva suspendării.

Sesizarea unei alte instanțe cu o problemă de drept			
Procedura	Instanța competentă să soluționeze	Baza legală	Instanța competentă să sesizeze
Trimiterea preliminară	CJUE	Art. 19 TUE Art. 267 TFUE Legea nr. 340/2009	orice instanță
Cerere privind emiterea unui aviz consultativ	CEDO	Protocol nr. 16 la Conv.EDO Legea nr. 173/2022	ÎCCJ CC
Cerere privind hotărâre prealabilă	ÎCCJ	C.pr.pen., Art. 475-477 C.pr.civ., Art. 519-521	ÎCCJ , curte de apel, tribunal, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță
Excepția de neconstituționalitate	CC	Legea nr. 47/1992	orice instanță

I.2. Importanța procedurii trimiterii preliminare

Prin declanșarea procedurii trimerilor preliminare, fiecare profesionist al dreptului, avocat (ca reprezentant al părții care solicită sesizarea CJUE), procuror (ca participant care solicită sesizarea CJUE), sau judecător (ca instanță care realizează sesizarea CJUE) poate contribui la: 1) integrarea cât mai armonioasă a dreptului UE în sistemul de drept național; 2) interpretarea dreptului UE.

În multe domenii dreptul UE a reprezentat pentru România **un factor important de modernizare a legislației**. Din acest motiv, interpretarea conformă a dreptului național în acord cu dreptul UE, aplicarea directă a acestuia sau sesizarea Curții cu o trimitere preliminară contribuie în mod direct la modernizarea legislației noastre, precum și la o mai bună protecție a drepturilor cetățenilor. În materie procesual penală, putem face trimitere, de exemplu, la:

- Directiva 2012/29/UE de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității
- Directiva (UE) 2016/800 privind garanțiile procedurale pentru copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale
- Directiva 2010/64/UE privind dreptul la interpretare și traducere în cadrul procedurilor penale
- Directiva 2013/48/UE privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate

În plus, prin soluționarea unei trimiteri preliminare, CJUE **asistă instanța națională în soluționarea cauzei și contribuie, astfel, la integrarea dreptului UE în dreptul național**. Trimiterea preliminară **nu este o procedură prin care o instanță inferioară se adresează unei instanțe superioare în cadrul unei proceduri bazate pe control**. Ea este o procedură bazată pe **cooperare** prin care **o instanță națională și CJUE își aduc aportul la interpretarea dreptului UE în vederea integrării dreptului UE în sistemul de drept național**.

Cooperarea între instanța națională și CJUE, precum și rolul trimiterilor preliminare în ordinea juridică a Uniunii, au fost expuse în **Avizul 2/13** întocmit de Plenul Curții [aviz emis în temeiul Art. 218 alin. (11) TFUE cu privire la proiectul de acord internațional cu obiect aderarea UE la Convenția EDO, 18.12.2014]. **Ideile esențiale** pe care le putem extrage din analiza Curții și care pot fi folosite ca **argumente în susținerea unei cereri privind sesizarea CJUE** cu o trimitere preliminară sunt următoarele:

CJUE (Plen), Aviz 2/13, par. 165-177	
1	dreptul UE este autonom în raport cu dreptul statelor membre și cu dreptul internațional
2	dreptul UE izvorăște dintr-o sursă independentă , constituită de tratate
3	supremația dreptului UE în raport cu dreptul statelor membre
4	efectul direct al dreptului UE
5	dreptul UE a construit o rețea structurată de principii, de norme și de relații juridice mutual interdependente
6	statele membre ale UE sunt angajate într- un proces de creare a unei uniuni tot mai profunde între popoarele Europei
7	fiecare stat membru împărtășește cu toate celelalte state membre și recunoaște că acestea împărtășesc cu el o serie de valori comune pe care se întemeiază Uniunea
8	în centrul acestei construcții juridice se află drepturile fundamentale , astfel cum sunt recunoscute de Cartă – care, în temeiul Art. 6 (1) TUE, are aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor –, respectarea acestor drepturi constituind o condiție a legalității actelor Uniunii, astfel încât nu pot fi admise în Uniune măsuri incompatibile cu aceste drepturi
9	întrucât dreptul UE este autonom în raport cu dreptul statelor membre, interpretarea drepturilor fundamentale să fie asigurată în cadrul structurii și al obiectivelor Uniunii
10	respectarea Cartei se impune nu numai instituțiilor, organelor, și oficiilor sau agențiilor Uniunii, ci și statelor membre atunci când acestea pun în aplicare dreptul Uniunii
11	dispozițiile din dreptul UE, inclusiv spațiul comun de libertate, securitate și justiție, contribuie la realizarea procesului de integrare , care este rațiunea de a fi a Uniunii înseși
12	în temeiul principiului cooperării loiale , prevăzut la art. 4 alin. (3) primul paragraf TUE, statele membre au obligația de a asigura aplicarea și respectarea dreptului UE pe teritoriile lor. În acest sens, statele membre adoptă orice măsură generală sau specială pentru asigurarea îndeplinirii obligațiilor care decurg din tratate sau care rezultă din actele instituțiilor Uniunii

CJUE (Plen), Aviz 2/13, par. 165-177	
13	pentru a garanta autonomia și caracteristicile specifice ale ordinii juridice din cadrul UE, tratatele au instituit un sistem jurisdicțional destinat să asigure coerența și unitatea în interpretarea dreptului Uniunii
14	în acest cadru revine instanțelor naționale și CJUE obligăția de a garanta deplina aplicare a dreptului UE în toate statele membre , precum și protecția jurisdicțională a drepturilor conferite justițiabililor de dreptul UE
15	în special, cheia de boltă a sistemului jurisdicțional din cadrul UE o constituie procedura trimiterii preliminare prevăzută la articolul 267 TFUE
16	procedura trimiterii preliminare instituie un dialog de la instanță la instanță , între Curte și instanțele din statele membre. Ea are drept scop asigurarea unității de interpretare a dreptului Uniunii, permițând astfel asigurarea coerenței acestuia, a efectului său deplin și a autonomiei sale, precum și, în ultimă instanță, a caracterului propriu al dreptului instituit de tratate

Ideea cooperării între instanțele naționale și CJUE și rolul pe care fiecare cetățean îl poate avea în evoluția dreptului UE prin implicarea în procedura trimiterii preliminare sunt prezentate și pe [pagina](#) de internet a Curții.

„Curtea de Justiție **colaborează cu instanțele judecătorești din statele membre**, care sunt **instanțele de drept comun în materia dreptului Uniunii**. Pentru a asigura o aplicare efectivă și omogenă a legislației Uniunii și pentru a evita orice interpretare divergentă, **instanțele naționale pot și uneori trebuie să se adreseze Curții de Justiție** solicitându-i să clarifice **un aspect privind interpretarea dreptului Uniunii**, în scopul de a le permite, de exemplu, **să verifice conformitatea legislației naționale cu dreptul Uniunii**. Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare poate de asemenea avea ca obiect controlul validității unui act de dreptul Uniunii. (...)”

Tot prin intermediul trimiterilor preliminare, **fiecare cetățean european poate să obțină clarificarea normelor Uniunii care îl privesc**. Într-adevăr, cu toate că această trimitere nu poate fi efectuată decât de o instanță judecătorească națională, **toate părțile** din procedura în fața acesteia din urmă, statele membre și instituțiile Uniunii pot participa la procedura inițiată în fața Curții de Justiție. Astfel, mai multe principii importante ale dreptului Uniunii au fost enunțate în urma unor întrebări preliminare, **adresate uneori de instanțele judecătorești naționale de rang inferior**”.

Prezentarea pe care însuși Curtea o realizează pe pagina ei de internet subliniază un aspect asupra căruia **vom reveni ulterior**, în secțiunea dedicată instanțelor care pot formula o cerere de decizie preliminară. Întrucât orice instanță poate sesiza CJUE, **instanțele aflate în partea de jos a ierarhiei judiciare** pot folosi mecanismul trimiterii preliminare pentru a obține o interpretare obligatorie a dreptului UE din partea CJUE. Această interpretare a Curții poate fi opusă unei jurisprudențe obligatorii a unei instanțe superioare, așa cum este jurisprudența ÎCCJ pronunțată în procedura hotărârilor preliminare sau în procedura recursului în interesul legii.

I.3. Procedura trimiterii preliminare în România

România este stat membru al UE din anul 2007. În acești ani, **numărul trimiterilor preliminare formulate de instanțele din România a fost în creștere**. Conform datelor prezentate în „Raportul anual 2024. Statistici judiciare ale Curții de justiție” (pag. 33), în cei 18 de ani de la aderarea la UE, din România au fost transmise **un număr total de 366 de trimiteri preliminare**.

ROMÂNIA - TP 2007-2024			
Curtea Constituțională	Înalta Curte de Casație și Justiție	Curtea de Apel	Alte instanțe
1	37	195	133
Total trimiteri preliminare = 366			

Dacă avem în vedere ultimii 5 ani aceleași date (Raport 2024, pag. 10) indică faptul că instanțele din România au formulat **155 de trimiteri preliminare**.

ROMÂNIA

TP 2020-2024

2020	2021	2022	2023	2024
20	38	29	40	28
Total trimiteri preliminare = 155				

Comparativ:

BULGARIA

TP 2020-2024

2020	2021	2022	2023	2024
28	58	43	51	38
Total trimiteri preliminare = 218				

UNGARIA

TP 2020-2024

2020	2021	2022	2023	2024
18	17	20	18	21
Total trimiteri preliminare = 94				

POLONIA

TP 2020-2024

2020	2021	2022	2023	2024
41	34	39	48	47
Total trimiteri preliminare = 209				

GERMANIA

TP 2020-2024

2020	2021	2022	2023	2024
140	106	98	94	66
Total trimiteri preliminare = 504				

I.4. Obiectivul acestui ghid

În anul 2024, în cadrul proiectului „Carta UE în sprijinul spațiului civic din România”, APADOR-CH a realizat **o cercetare empirică**, prin strângerea răspunsurilor formulate la un chestionar, privind sesizarea CJUE cu întrebări preliminare. Cercetarea a cuprins un chestionar pentru judecători și unul pentru avocați. O problemă identificată în urma cercetării a fost **lipsa semnificativă de informare și formare** privind utilizarea procedurii întrebărilor preliminare, fapt ce limitează accesul la un instrument esențial pentru interpretarea corectă și uniformă a dreptului european.

În ceea ce privește soluțiile, cercetarea a indicat **„dezvoltarea de resurse educaționale”**, și anume întocmirea de materiale informative, organizare de training-uri, cursuri (fizice și/sau on-line) și publicarea periodică de articole pe tema întrebărilor preliminare, a jurisprudenței CJUE și a dreptului european. Aceste resurse vor fi destinate avocaților, judecătorilor și altor profesioniști ai dreptului, pentru sprijinirea informării acestora. Prezentul ghid reprezintă o astfel de resursă educațională.

Ghidul conține prezentarea **într-o manieră simplificată** a procedurii trimiterii preliminare cu **scopul de a o face mai accesibilă și de a conduce la o aplicare mai extinsă** a acestei proceduri și, în general, la o aplicare mai extinsă a dreptului UE în România. El cuprinde indicarea regulilor legale și a recomandărilor incidente în procedura trimiterii preliminare, exemple de cazuri, modele, precum și sfaturi practice.

În ceea ce privește **destinatarii**, ghidul se adresează, în principal, **profesioniștilor dreptului**.

Având în vedere faptul că, de obicei, procedura trimiterii preliminare este declanșată prin cererea formulată de o parte a unui litigiu național, ghidul se adresează, în primul rând, **avocaților**. Avocații sunt cei care, de cele mai multe ori, declanșează mecanismul sesizării CJUE cu o întrebare preliminară. În acest context, un astfel de ghid poate contribui la **o utilizare mai frecventă** a procedurii trimiterii preliminare de către avocați. Acest lucru poate conduce la:

1. o mai bună aplicare a dreptului UE în cauzele naționale
2. interpretarea dreptului național în conformitate cu dreptul UE
3. consolidarea respectării drepturilor fundamentale
4. consolidarea statului de drept
5. o mai bună reprezentare a intereselor clienților

În egală măsură, **procurorii**, în măsura în care participă la o procedură judiciară, pot, la rândul lor, să formuleze cereri privind sesizarea CJUE cu întrebări preliminare. Din acest motiv, ghidul poate fi util și acestora, mai ales în cauzele penale.

Având în vedere că **judecătorii** pot formula din oficiu o cerere de sesizare a CJUE, precum și faptul că ei sunt cei care întotdeauna decid dacă sesizează Curtea și întocmesc cererea de decizie preliminară, ghidul se adresează, în egală măsură, și acestora.

Ghidul poate fi folosit, de asemenea, ca **material de studiu** în cadrul facultăților de drept (nivel licență și master), Institutului Național pentru Pregătirea și Perfecționarea Avocaților, precum și în cadrul Institutului Național al Magistraturii.

În ceea ce privește **obiectul**, ghidul are în vedere, în principal, procedura trimiterii preliminare în domeniul **drepturilor fundamentale**. De aceea, ghidul conține referiri în principal la dispoziții din dreptul UE și la jurisprudență din acest domeniu, precum și la procedura în fața Curții de Justiție (și nu la procedura în fața Tribunalului).

I.5. Rolul avocaților în procedura trimiterii preliminare

În procedura de soluționare a unei cauze pe plan național, **avocații**, ca reprezentanți ai părților, **au rolul esențial:**

- de a **identifica dacă dreptul UE este aplicabil**
- de a **identifica ce dispoziție din dreptul UE este aplicabilă**
- de a **identifica jurisprudența CJUE aplicabilă**
- de a **identifica nevoia de interpretare a acestei dispoziții de către CJUE**
- de a **solicita judecătorului național să aplice dispoziția din dreptul UE** identificată ca aplicabilă
- de a **solicita judecătorului național sesizarea CJUE**
- de a **convince judecătorul național că sesizarea CJUE îndeplinește condițiile**
- de a **asista judecătorul în întocmirea cererii de decizie preliminară**, prin conținutul cererii de sesizare sau prin observațiile depuse în cursul procedurii de soluționare a cererii formulate din oficiu

Avocații au, așadar, un rol important în cadrul procedurii trimiterii preliminare întrucât **ei sunt cei ce pot aduce la cunoștința instanței faptul că dreptul UE este aplicabil** și faptul că **acest drept trebuie supus interpretării CJUE**. Instanța națională poate decide sesizarea CJUE și din oficiu. În concret însă, părțile, prin avocat, sunt cele care, de cele mai multe ori, declanșează mecanismul trimiterii preliminare prin cererea pe care o adresează instanței naționale.

În ambele ipoteze însă, atât când sesizarea CJUE se realizează la cererea părților, cât și când această sesizare se realizează din oficiu, întrucât **instanța națională va pune în discuție cererea de sesizare, avocații au rolul de a contribui la conținutul întrebărilor adresate Curții și, în general, la conținutul cererii de decizie preliminară**.

Ulterior, pe parcursul procedurii de soluționare a trimiterii preliminare în fața CJUE, avocații au rolul de a asigura reprezentarea părților prin:

1. formularea de **observații scrise**
2. susținerea de **pledoarii**

Toate aceste provocări necesită o pregătire specifică, cu focus pe studiul dreptului UE, în special a jurisprudenței Curții.

Avocații au, așadar, **un rol-cheie** în invocarea dreptului UE în cadrul procedurilor naționale și, atunci când apare o problemă de interpretare a dreptului UE, în solicitarea adresată instanței de a realiza o trimitere la CJUE. Sesizarea concretă a Curții **depinde însă în mare măsură de judecători**, de maniera în care ei se poziționează în raport cu această perspectivă. Unele instanțe ar putea fi mai dispuse să trimită astfel de cereri, altele, nu.

Avocații se vor confrunta astfel cu două provocări majore. Prima, **de a convinge judecătorul național** să sesizeze CJUE. Cea de-a doua, **de a convinge CJUE** cu privire la admisibilitatea cererii și cu privire la interpretarea dreptului UE într-o anumită manieră.

A convinge judecătorul național să sesizeze CJUE poate reprezenta o provocare importantă. Pentru judecătorii sesizarea Curții poate fi dificilă întrucât aceasta înseamnă ieșirea dintr-o zonă de confort care este dată de soluționarea cauzelor potrivit normelor naționale și urmând procedura obișnuită.

Sfat practic

În fața instanței naționale, pentru a susține o cerere de sesizare a CJUE, am putea prezenta următoarele argumente de ordin general:

- procedura trimiterii preliminare este un mecanism de cooperare și dialog
- prin interpretarea dreptului UE, CJUE asistă instanța națională în soluționarea cauzei
- dreptul UE are ca obiectiv consolidarea justiției și a drepturilor fundamentale
- sesizarea Curții reprezintă un moment de evoluție a dreptului, și nu ca un obstacol în calea desfășurării procedurii naționale
- prin formularea unei trimiteri preliminare, fiecare judecător poate contribui la evoluția dreptului UE și la integrarea acestuia în dreptul național
- prin formularea unei trimiteri preliminare, instanța națională sporește legitimitatea soluției pe care o va pronunța

Atât în pregătirea unei trimiteri preliminare, cât și după respingerea unei asemenea cereri de către instanța națională, **poate fi utilă discuția cu alți avocați** pentru a disemina idei privind respectiva problemă de drept și pentru a o invoca în fața altor instanțe naționale. În cele din urmă, există posibilitatea ca o altă instanță de judecată să fie convinsă să formuleze o întrebare preliminară privind acea problemă de drept.

Avocații pot iniția litigii naționale și în nume propriu în domenii în care au calitate procesuală sau în care intenționează să determine interpretarea legii în acest sens. În aceste litigii, în calitate de reclamant, **pot solicita ei înșiși instanței naționale sesizarea CJUE**. Avocații pot opta pentru acțiuni în nume propriu mai ales atunci când identifică probleme sistemice ce ar putea fi soluționate prin **litigii strategice**.

Exemplu

C-252/22, Societatea Civilă Profesională de Avocați AB & CD împotriva Consiliului Județean Suceava și alții, Hotărârea Curții din 11.01.2024, ECLI:EU:C:2024:13.

➔ În această cauză, în litigiul național (contencios administrativ în domeniul protecției mediului), reclamant a fost o societate civilă de avocați.

Trimiterea preliminară reprezintă **un incident** în desfășurarea procedurilor naționale, fie civile, de contencios administrativ sau penale. Având în vedere competența de reglementare a UE, incidența dreptului UE este mult mai ridicată în litigiile de contencios administrativ sau de drept penal.

I.6. Resurse ce trebuie avute în vedere în pregătirea unei trimeri preliminare

Pentru a pune în discuția instanței naționale o cerere de sesizare a CJUE, precum și pentru a prezenta poziția procesuală în raport cu o cerere formulată din oficiu sau de o altă parte, este important să avem în vedere **următoarele chestiuni:**

1. În ceea ce privește dreptul UE

Cunoașterea dreptului UE intervine chiar din prima etapă a discuției pe marginea unei trimeri preliminare și anume, **identificarea dreptului UE aplicabil într-o cauză concretă și identificarea unei probleme privind interpretarea acestuia**. Fără această etapă nici nu am putea vorbi de formularea unei cereri de sesizare a CJUE. Din acest motiv, găsirea informației privind dreptul UE aplicabil într-o cauză concretă și interpretarea acestuia reprezintă **situația-premisă a formulării unei cereri de sesizare a Curții**.

Cunoașterea dreptului UE și identificarea dispozițiilor aplicabile într-o cauză sunt chestiuni ce țin de **pregătirea profesională continuă**, atât a avocaților, cât și a magistraților. Actele normative din dreptul UE cunosc un ritm destul de accelerat de adoptare, motiv pentru care învățarea continuă trebuie să țină pasul cu acesta. Jurisprudența CJUE, la fel, este într-o evoluție rapidă.

Sursele de cunoaștere a dreptului UE sunt:

1. Platforma de legislație a UE

Platforma cuprinde atât legislație, cât și jurisprudență. Platforma permite căutarea atât cu deschiderea unui cont de utilizator, cât și independent de acesta. Deschiderea unui cont are avantajul că permite păstrarea căutărilor.

Platforma permite **căutarea în limba română**, iar utilizarea este prietenoasă.

Exemplu

La căutarea pe cuvinte cheie „directiva victime”

→ **primul rezultat prezentat este Directiva 2012/29/UE de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității.**

Legislația poate fi identificată și prin folosirea unor **aplicații bazate pe inteligența artificială**.

Exemplu

La întrebarea „Care este actul normativ care la nivelul UE reglementează drepturile acuzaților minori?”

→ răspunsul ChatGPT este: „Directiva 2016/800 privind garanțiile procedurale pentru copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale”

Sfat practic

Nu vă bazați niciodată exclusiv pe răspunsurile oferite de aplicații bazate pe inteligența artificială. Puteți prelua informația privind actul normativ apoi obligatoriu verificați pe platforma de legislație a UE corectitudinea informației precum și conținutul actului normativ. În exemplul de mai sus, răspunsul a fost corect, dar nu este întotdeauna așa.

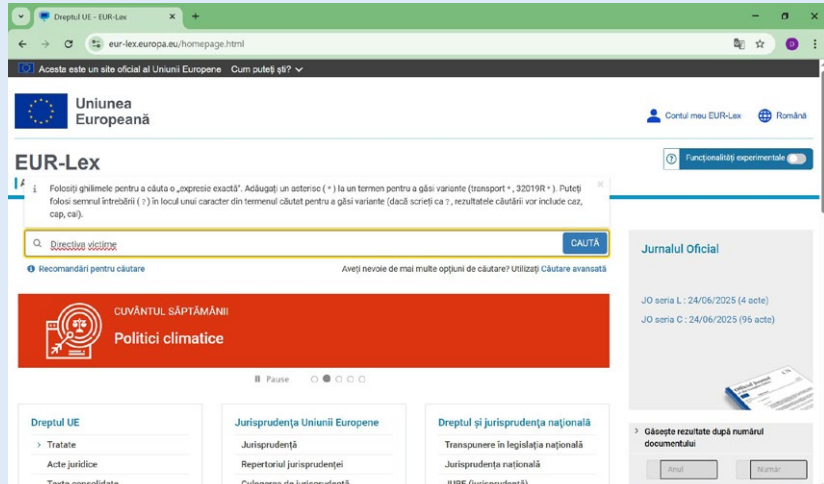
După identificarea actului normativ aplicabil în cauza concretă, este important a verifica **dacă acesta a fost transpus în România și dacă da, prin ce acte a fost transpus**. Dacă actul a fost transpus, atunci intervine **obligația instanței de a interpreta dreptul național în conformitate cu dreptul UE** și obligația **aplicării acestuia din urmă cu prioritate** în caz de conflict cu norma națională. În cazul în care transpunerea nu a fost efectuată în termenul impus sau transpunerea este incompletă, devine aplicabil **efectul direct al dreptului UE**.

Sfat practic

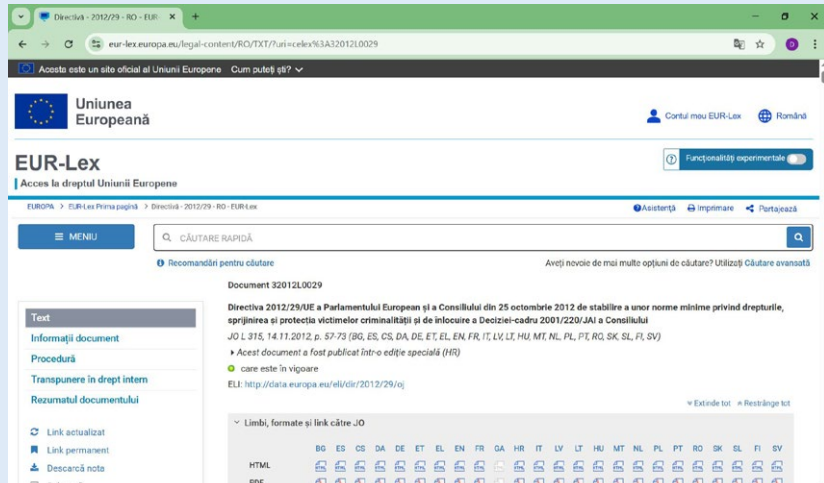
Transpunerea unui act normativ din dreptul UE **poate fi verificată din platforma de legislație în felul următor:**

1. căutarea actului normativ pe platforma de legislație

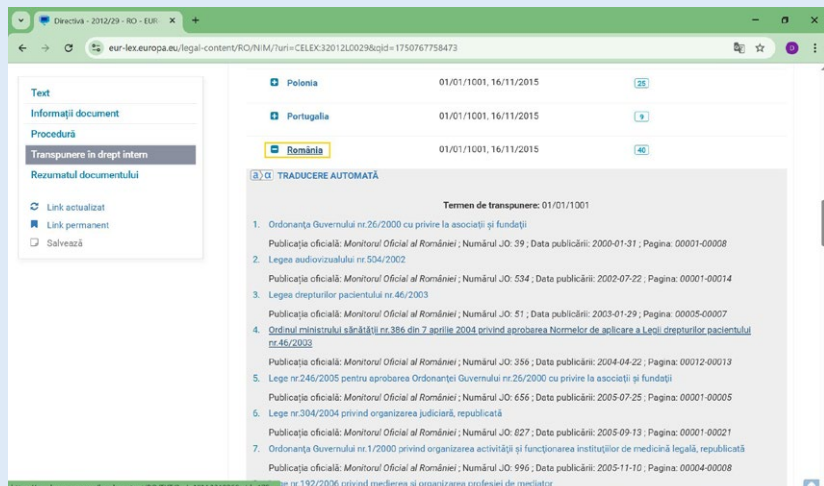
The screenshot shows the EUR-Lex search interface. The search bar contains the text "Directiva victimelor". Below the search bar, there are navigation options like "Recomandări pentru căutare" and "Aveți nevoie de mai multe opțiuni de căutare? Utilizați Căutare avansată". The main content area displays a red banner for "CUVÂNTUL SĂPTĂMÂNII Politici climatice". Below this, there are several menu items under "Dreptul UE", "Jurisprudența Uniunii Europene", and "Dreptul și jurisprudența națională".

2. deschiderea documentului

The screenshot shows the EUR-Lex document page for "Directiva - 2012/29 - RO - EUR-Lex". The document title is "Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului". The page includes a search bar, a "CĂUTARE RAPIDĂ" button, and a list of languages for the document. The document is available in HTML and PDF formats.

3. accesarea instrumentului „transpunere”

The screenshot shows the EUR-Lex transposition page for "Directiva - 2012/29 - RO - EUR-Lex". The page displays a table of transpositions for various countries, including Romania. The table has columns for the country, the date of transposition, and the number of transpositions. The table shows that Romania has 46 transpositions. Below the table, there is a section for "TRADUCERE AUTOMATĂ" (Automatic Translation) and a list of transpositions for Romania, including the text "Ordonanța Guvernului nr.26/2000 cu privire la asociații și fundații".

Sfat practic

Platforma de legislație prezintă automat **forma de bază a actului normativ**. Pentru accesarea formei curente este necesară activarea instrumentului „Versiunea actuală consolidată”.

2. Platforma de jurisprudență a CJUE

Platforma poate fi accesată la: <https://curia.europa.eu/>. La fel ca și platforma de legislație, ea permite căutarea **în limba română**. De altfel, faptul că atât dreptul UE, cât și jurisprudența CJUE, se publică în toate limbile oficiale ale UE, inclusiv în limba română, reprezintă un **avantaj** pe care trebuie să îl folosim în procesul de cunoaștere a dreptului UE. Acest lucru lipsește, în ceea ce privește jurisprudența CEDO, aceasta fiind accesibilă, în principal, în limba engleză și franceză.

Formularul de căutare a hotărârilor Curții este accesibil din pagina principală. El permite căutarea pe mai multe criterii, iar utilizarea este prietenoasă.

Pentru a formula și susține o cerere de sesizare a CJUE este necesar a verifica dacă dispoziția din dreptul UE pe care am identificat-o ca fiind aplicabilă în cauza concretă **a fost interpretată deja de Curte**.

- dacă Curtea nu a interpretat încă acea dispoziție, acest lucru constituie un argument important în susținerea unei cereri de sesizare
- dacă din contră dispoziția a fost deja interpretată de Curte, iar interpretarea este clară, o astfel de cerere de sesizare poate fi respinsă de către instanța națională, inclusiv de către instanța în ultim grad. Dacă o astfel de întrebare va fi, totuși, transmisă Curții, aceasta va opta pentru procedura simplificată a pronunțării prin ordonanță

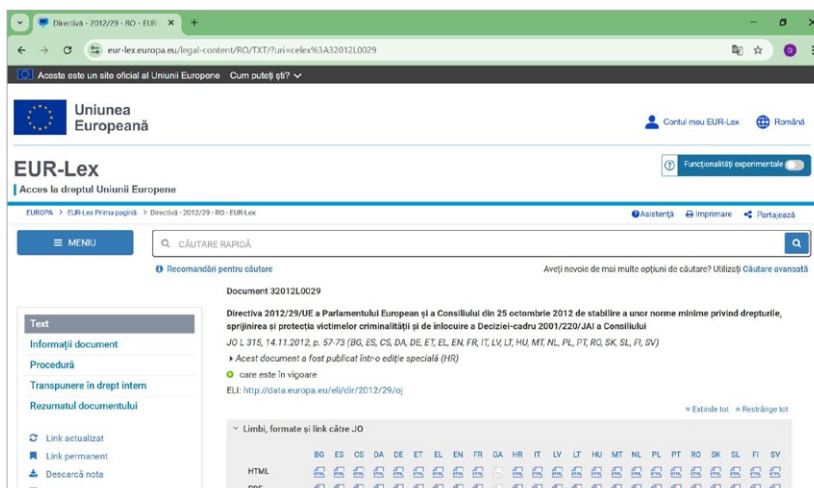
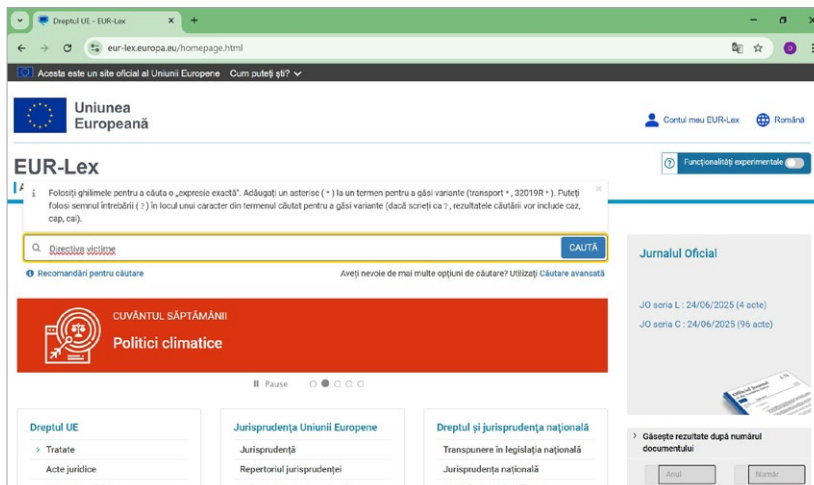
Sfat practic

În procedura trimiterii preliminare, **este foarte important să verificăm jurisprudența Curții de până la acel moment**, atât în trimiteri preliminare, cât și în acțiuni în „infringement”.

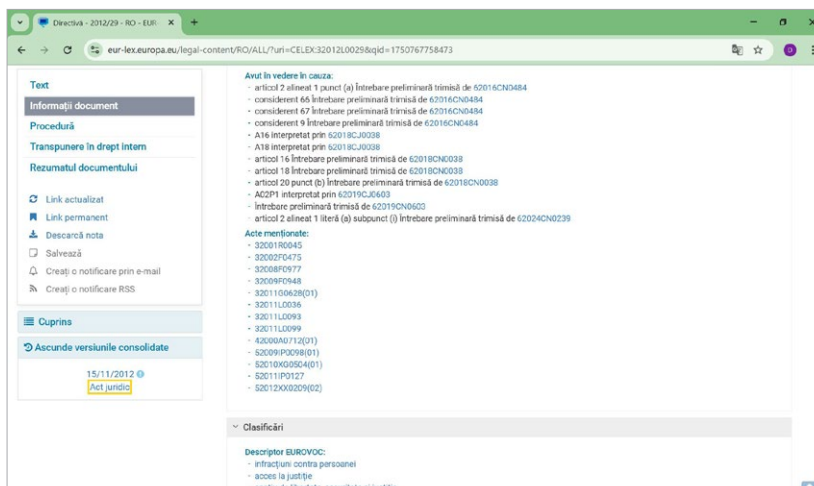
Dacă Curtea a interpretat deja o anumită dispoziție din dreptul UE, este important să studiem cu atenție cauza/cauzele și să încercăm **să identificăm diferențe** astfel încât să putem argumenta **caracterul necesar al unei noi trimiteri**. În sistemele bazate pe precedent judiciar, așa cum este sistemul englez, „**to distinguish**” este o metodă esențială pentru evitarea aplicării unor precedente și crearea altora.

Căutarea jurisprudenței CJUE poate fi realizată pe platforma de jurisprudență <https://curia.europa.eu/>. O altă modalitate de căutare a jurisprudenței în interpretarea/validitatea unui act normativ este următoarea:

1. **căutarea** actului normativ pe **platforma** de legislație și deschiderea acestuia

2. accesarea instrumentului „**informații document**”.
În partea de jos a paginii sunt indicate cauzele în care CJUE a interpretat dispoziții din acel act normativ

Platforma de jurisprudență conține și [fișe tematice](#). Acestea nu sunt foarte multe ca număr comparativ cu [Ghidurile](#) întocmite de CEDO, dar sunt importante întrucât acoperă câteva domenii cu interes, mai ales pentru trimiterea preliminară:

1. [domeniul](#) de aplicare al Cartei
2. [procedura](#) preliminară de urgență și procedura accelerată
3. protecția [datelor](#) cu caracter personal
4. [accesul](#) la informația privind mediul

Platforma de jurisprudență conține și **buletine lunare de jurisprudență**, **selecția celor mai importante hotărâri**, precum și **identificarea literaturii de specialitate** care analizează jurisprudența Curții.

3. Platforma de jurisprudență a CEDO

Potrivit **Art. 52 (3)** al Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (CDFUE), în măsura în care Carta conține drepturi ce corespund unor drepturi garantate prin Conv.EDO, înțelesul și întinderea lor sunt aceleași ca și cele prevăzute în convenție. Din acest motiv, în întocmirea unor trimiteri preliminare privind drepturi fundamentale, este esențial să studiem **jurisprudența CEDO**.

Jurisprudența CEDO este accesibilă la: <https://hudoc.echr.coe.int/>. De mare utilitate sunt:

1. [ghidurile](#) întocmite de Curte pe marginea fiecărui articol din Convenție
2. [fișele tematice](#)
3. o astfel de fișă are ca [obiect](#) jurisprudența CEDO în ceea ce privește dreptul UE
4. fișe tematice întocmite de Curte în colaborare cu [FRA](#)

O platformă care permite căutarea atât a jurisprudenței CJUE, cât și a jurisprudenței CEDO, este platforma [FRA](#).

4. Literatura de specialitate (monografii, articole, studii) publicată pe teme din dreptul UE

Alături de biblioteci și platforme generale dedicate articolelor din jurnale de specialitate (de exemplu, <https://home.heinonline.org/>, <https://www.cceol.com/>), literatură de specialitate cu focus pe teme de drept UE poate fi găsită și pe platforme speciale dedicate acestui subiect (de exemplu <https://eulawlive.com/>).

Pentru a depăși provocarea legată de costul pentru accesul la astfel de materiale, e util a cunoaște faptul că multe lucrări sunt publicate și în regim deschis.

- reviste de specialitate pe teme de drept al UE în totalitate deschis ([European Law Open](#)) sau parțial ([European Law Journal](#))
- cărți (de exemplu: [The Normative Foundation for EU Criminal Justice](#), [The Cambridge Handbook on Climate Litigation](#))
- platforma [Social Science Research Network](#)
- blog-uri (de exemplu: [European Law Blog](#))

În ceea ce privește găsirea literaturii de specialitate, este important a avea răbdare și a căuta ceea ce ne interesează. Pentru identificarea literaturii de specialitate pot fi folosite și aplicații bazate pe inteligența artificială, fie cele generale ([ChatGpt](#)) fie cele specifice cercetării științifice (de exemplu [AI for Research](#)). Rezultatele prezentate de aceste aplicații, mai ales cele generale, trebuie întotdeauna verificate din alte surse pentru a fi siguri de existența și conținutul lor.

În egală măsură, trebuie să acordăm atenție verificării materialelor din punct de vedere al **încrederii pe care o putem acorda acestora**. Este necesar, așadar, să verificăm cine este autorul publicației, care este expertiza acestuia, care este regimul de publicare pe o anumită platformă, mai ales din cele accesibile online gratuit.

O resursă foarte bună în ceea ce privește dreptul UE în materia drepturilor fundamentale este [Fundamental Rights Agency of the European Union](#) (FRA). Rapoartele și studiile întocmite oferă avantajul unei analize cu focus pe o anumită temă din dreptul UE, atât din punct de vedere al regulilor legale și al jurisprudenței, dar și cu trimitere la date empirice.

Exemple:

- [European Arrest Warrant and Fundamental Rights ECtHR and CJEU Case-Law-Joint Factsheet-2025 Update](#)
- [Mass surveillance ECtHR and CJEU case law-joint factsheet](#)
- [Stepping up the response to victims of crime: FRA's findings on challenges and solutions](#)
- [EU gender-based violence survey-key results](#)
- [Right to be forgotten: ECtHR and CJUE case-law-Joint factsheet](#)

Deși pot fi identificate și materiale în limba română, pentru cunoașterea dreptului UE și studierea literaturii de specialitate în domeniu este mai utilă căutarea în **limba engleză** și studiul în această limbă.

O altă resursă utilă pentru identificarea literaturii de specialitate, accesibilă și în limba română, o reprezintă **observațiile depuse de avocații generali ai Curții**. Spre deosebire de hotărârile Curții, care sunt scrise într-un limbaj mai tehnic, opiniile avocaților generali conțin o argumentație mai extinsă, precum și trimiteri la literatura de specialitate.

5. Cursuri de specialitate dedicate dreptului UE

Astfel de cursuri sunt organizate, spre exemplu, de **Academia de Drept European**. Cele mai multe cursuri sunt în format hibrid și permit, așadar, participarea în sistem online. Cursurile sunt accesibile la: <https://www.era.int/>. Unele sunt disponibile fără taxă de participare sau cu taxă de participare redusă, fiind susținute din fonduri ale UE.

Academia de Drept European cunoaște și o [platformă de e-learning](#), unde pot fi accesate cursuri de scurtă durată.

Exemple:

- [Addressing Legal and Political Pressure: The Anti-SLAPP Directive in Practice](#)
- [Public Policy under the Brussels Regime: Opportunities for the Protection of Freedom of Expression at the EU level](#)
- [Protecting Women from Secondary Victimisation](#) (curs gratuit)
- [Safeguards and Redress for Victimisation: Good and Bad Practices from Selected Member States](#)

2. În ceea ce privește procedura trimiterii preliminare

În ceea ce privește procedura trimiterii preliminare, este important să avem în vedere **actele normative** care reglementează această procedură în dreptul UE, precum și **recomandările întocmite de CJUE**. Aceste documente sunt prezentate în forma consolidată și în [limba română](#).

Pe pagina de internet a Curții putem identifica și o [prezentare a procedurii trimiterilor preliminare](#), inclusiv competența de soluționare, etapele procedurii, procedurile speciale.

În procedura de pregătire, de dezbateri, de sesizare și de soluționare a unei trimiteri preliminare, trebuie să acordăm o atenție specifică cel puțin **următoarelor acte normative și recomandări**:

1. **Tratatul** privind Uniunea Europeană (versiune consolidată)
2. **Tratatul** privind funcționarea Uniunii Europene (versiune consolidată)
3. **Carta** Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene
4. **Statutul CJUE** (1.09.2024)
5. **Regulamentul de procedură** al Curții de Justiție (1.09.2024)
6. Regulamentul adițional (14.01.2014)
7. **Recomandări în atenția instanțelor naționale**, referitoare la efectuarea trimiterilor preliminare (1.10.2024) („Recomandări 2024”)
8. **Instrucțiuni practice pentru părți**, referitoare la cauzele cu care este sesizată Curtea (1.9.2024) („Instrucțiuni 2024”)
9. **Decizia Curții de Justiție din 4 septembrie 2024 referitoare la depunerea și la notificarea de acte de procedură prin intermediul aplicației e-Curia**
10. **Condițiile de utilizare a aplicației e-Curia** (5.09.2024)

În mod concret, **fiecare cauză în sine**, așa cum este publicată pe platforma de jurisprudență a CJUE, reprezintă o sursă de inspirație pentru **întocmirea unor întrebări preliminare**, pentru **întocmirea unei cereri de decizie preliminară**.

În plus, începând cu cauzele finalizate după **1.09.2024** (data intrării în vigoare a Regulamentului 2024/2019 privind modificarea Protocolului nr. 3 la Statutul CJUE), **observațiile scrise depuse în procedura de soluționare a trimiterilor preliminare sunt publicate pe platforma de jurisprudență**, în fiecare cauză, în „lista documentelor”.

Ca excepție, nu se publică observațiile în raport cu care au fost formulate **obiecții** cu privire la publicare de către persoanele sau instituțiile care le-au depus. Observațiile sunt publicate în limba originală, dar și în variantele traduse, așa cum au fost acestea întocmite pe parcursul soluționării cauzei.

Publicarea observațiilor scrise sporește **nivelul de transparență** a procedurii de soluționare de către CJUE a trimerilor preliminare și ajută la pregătirea observațiilor în alte cauze, constituind **o resursă importantă pentru studiu**.

Înceea ce privește trimerile preliminare realizate de instanțele din România, în anul 2024, Institutul Național al Magistraturii (INM) a creat **o bază de [date](#) cu trimeri preliminare din România**.

Accesul la baza de date este permis oricărei persoane, direct de pe pagina de start a site-ului Institutului. Trimerile sunt ordonate cronologic, având drept criteriu data încheierii de sesizare a CJUE. La data scrierii acestui ghid baza de date acoperă perioada 2017-2025.

Baza de date a INM **conține**:

- întrebarea/întrebările adresate
- încheierile de sesizare
- evoluția cauzei în fața CJUE
- hotărârea Curții
- hotărârea instanței naționale prin care aceasta a soluționat litigiul și a aplicat hotărârea Curții

Platforma este **un instrument util** pentru analiza necesității formulării unei cereri de sesizare a CJUE într-o cauză concretă, precum și pentru a studia maniera în care instanțele naționale au formulat întrebările preliminare.

II. Competența CJUE

Potrivit **Art. 267 TFUE**, CJUE are competența de a pronunța hotărâri preliminare **privind interpretarea tratatelor și privind validitatea și interpretarea actelor adoptate de instituțiile Uniunii**, adică dreptul secundar (ex.: directive). De cele mai multe ori, trimerile preliminare au ca obiect interpretarea dreptului secundar. Potrivit Art. 275 (1) TFUE, CJUE nu este competentă în ceea ce privește dispozițiile privind politica externă și de securitate comună, nici în ceea ce privește actele adoptate în temeiul acestora.

Începând cu 1.09.2024 (ca urmare a intrării în vigoare a Regulamentul 2024/2019 de modificare a Protocolului nr. 3 privind Statutul CJUE), **Curtea de Justiție își împarte competența în ceea ce privește trimerile preliminare cu Tribunalul.**

Competența Tribunalului în trimerile preliminare

Sunt de competența Tribunalului trimerile preliminare care se încadrează exclusiv în domeniile următoare:

1. sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată
2. accizele
3. Codul vamal
4. clasificarea tarifară a mărfurilor în Nomenclatura combinată
5. compensarea și asistența pasagerilor în eventualitatea refuzului la îmbarcare sau a întârzierii ori a anulării serviciilor de transport
6. schema de comercializare a certificatelor de emisii de gaze cu efect de seră

Cu toate acestea, Curtea de Justiție rămâne competentă să judece cererile de decizie preliminară care, deși au legătură cu domeniile specifice menționate mai sus, privesc și alte domenii. Ea rămâne de asemenea competentă în ceea ce privește cererile de decizie preliminară care, deși se încadrează în una sau în mai multe domenii specifice, ridică chestiuni independente de interpretare:

1. a dreptului primar, inclusiv a CDFUE
2. a dreptului internațional public
3. a principiilor generale ale dreptului UE

Toate cererile de decizie preliminară se trimit la CJUE. În urma unei proceduri de verificare, Curtea de Justiție decide dacă întrebările se încadrează exclusiv în unul sau în mai multe dintre domeniile specifice pentru care competența a fost transferată Tribunalului și dacă aceste întrebări trebuie astfel să fie transmise acestuia.

Din acest motiv, **indicarea de către părți sau de către instanța națională a instanței competente** (fie Curtea de Justiție, fie Tribunalul) **nu trebuie să constituie o sarcină suplimentară**, capabilă să producă anxietate. Toate cererile se transmit Curții, urmând ca aceasta să direcționeze sesizările către Tribunal, dacă este cazul.

III. Condițiile trimiterii preliminare

III.1. Reguli generale

Sistemul de drept al UE este un sistem descentralizat. **Judecătorul național este primul judecător european.** Instanțele naționale au obligația de a interpreta legea națională în conformitate cu dreptul UE și de a aplica dreptul UE atunci când acesta are efect direct.

Pe lângă avantajul eficienței, având în vedere numărul semnificativ de state membre, cu tradiții juridice diferite, precum și numărul foarte mare de judecători din aceste state membre, un astfel de sistem descentralizat poartă și **riscul interpretării și aplicării diferite** a dreptului. În plus, dreptul UE este, uneori, rezultatul unui compromis la nivelul instituțiilor Uniunii și, din acest motiv, **unele norme nu sunt foarte clare.** Astfel, există riscul unei interpretări care nu dă potrivita valoare acelei norme, aceasta pierzându-și din eficiență, inclusiv în materia drepturilor fundamentale.

Trimiterea preliminară urmărește tocmai **diminuarea acestor dezavantaje.** În cursul soluționării unui litigiu, instanțele naționale se pot adresa CJUE **pentru a primi sprijin** în ceea ce privește interpretarea dreptului UE. Prin acest sistem, Curtea este instituția care decide, în ultimă instanță, asupra interpretării dreptului UE și asigură, în acest fel, **interpretarea uniformă și obligatorie în toate statele membre, precum și deplina valoare a dreptului UE.**

Trimiterea preliminară este necesară atunci când dreptul UE **nu este clar** și **există îndoială** în ceea ce privește interpretarea acestuia. În consecință, dacă cererea de sesizare a Curții este depusă de părți, instanța națională trebuie convinsă despre faptul că există o întrebare sau o îndoială cu privire la sensul exact al dreptului UE și că intervenția Curții este necesară. Dacă dreptul UE este aplicabil, dar este clar, atunci **instanța națională are obligația de a-l aplica ea însăși.**

Recomandările 2024 prevăd: „O trimitere preliminară se poate dovedi deosebit de utilă în special atunci când se ridică în fața instanței naționale **o nouă chestiune de interpretare** care prezintă un interes general pentru aplicarea uniformă a dreptului Uniunii sau **atunci când jurisprudența existentă nu pare să furnizeze clarificarea necesară într-un cadru juridic sau factual inedit**” (pct. 5).

Art. 267 TFUE - Condițiile trimiterii preliminare

1	problema de drept să apară cu privire la interpretarea tratatelor sau validitatea și interpretarea actelor adoptate de instituțiile, organele, oficiile sau agențiile UE
2	chestiunea interpretării dreptului european să se ridice în fața unei instanțe dintr-un stat membru în cursul judecării unei cauze
3	interpretarea dreptului UE să fie necesară pentru soluționarea cauzei de către instanța națională.

Art. 267 TFUE - Condițiile trimiterii preliminare	
Atunci când aceste condiții sunt îndeplinite:	
1	instanța națională poate sesiza CJUE cu o trimitere preliminară (caracterul facultativ), iar, în funcție de competență, fie Curtea de Justiție, fie Tribunalul o va soluționa
2	art. 267 (3) din TFUE stabilește, suplimentar, caracterul obligatoriu al sesizării CJUE în ipoteza în care trimiterea preliminară privește interpretarea dreptului UE și cauza se află în ultimul grad de jurisdicție
3	atunci când trimiterea preliminară privește validitatea unui act adoptat de instituțiile UE , iar instanța națională are îndoială cu privire la validitate, instanța este obligată să sesizeze Curtea întrucât doar aceasta are competența invalidării unui asemenea act (C-314/85, Foto Frost, Hotărârea Curții din 22.10.1987, ECLI:EU:C:1987:452)

În general, CJUE alege să răspundă întrebărilor adresate. Orice trimitere preliminară reprezintă o ocazie în care Curtea **își poate exprima propria sa poziție** cu privire la interpretarea dreptului UE. Curtea reprezintă o instituție a UE cu un rol foarte important și, în egală măsură, **o instituție care este pe deplin conștientă de rolul său.**

Din acest motiv, **Curtea intervine și reformulează întrebările adresate**, chiar dacă acestea ar fi aparent inadmisibile. **Doar ca excepție**, dacă inadmisibilitatea nu poate fi acoperită (ex.: încălcarea competenței Curții prin adresarea unor întrebări privind interpretarea Cartei într-o cauză ce nu are ca obiect aplicarea dreptului UE, interpretarea unei convenții internaționale la care UE nu este parte, întrebarea nu are legătură cu litigiul național, ci urmărește doar o interpretare generală a Curții), Curtea va respinge întrebările adresate.

Este important să înțelegem această perspectivă a Curții asupra propriului său rol în ordinea juridică a UE și asupra rolului trimiterii preliminare. Ea **poate înlătura anxietatea determinată de ideea formulării unei cereri de decizie preliminară** și ne poate **încuraja în a formula cereri de sesizare adresate instanțelor naționale și în a formula, în calitate de judecători, cereri de decizie preliminară.**

Pe scurt, anxietatea cauzată de întrebare – „**Dar dacă greșesc în formularea întrebărilor?**” poate fi diminuată dacă ne gândim că CJUE dorește să contribuie la interpretarea și evoluția dreptului UE și dorește să asiste instanțele naționale în soluționarea cauzei naționale. Cu acest obiectiv în minte, **CJUE va recurge și la reformularea întrebărilor dacă competența ei este respectată**, dacă întrebările **au legătură cu soluționarea cauzei și aduc în discuție o problemă de interpretare a dreptului UE.** Eventuale erori în scrierea întrebărilor vor fi acoperite prin intervenția Curții, inclusiv prin solicitarea de informații suplimentare.

CJUE **nu urmărește în mod expres identificarea unor ipoteze de inadmisibilitate astfel încât să respingă trimiterile preliminare și să își micșoreze numărul cauzelor aflate pe rol.** Atât timp cât CJUE este sesizată cu o reală problemă de drept și există o legătură cu soluționarea cauzei naționale, **Curtea va reformula întrebarea astfel încât să poată da un răspuns util instanței naționale**, în limitele competenței sale. Prin fiecare răspuns, Curtea își consolidează practic locul ei în ierarhia juridică a Uniunii.

Bineînțeles, formularea unei cereri de decizie preliminară trebuie să dea atenția cuvenită **condițiilor de admisibilitate**. Însă, în măsura în care întrebarea are potențial de a fi admisibilă, dar a fost scrisă, spre exemplu, cu includerea aplicării legii la elementele de fapt ale cauzei, Curtea va acorda asistență instanței naționale **inclusiv prin reformularea întrebărilor**.

Sfat practic

În formularea unei cereri de sesizare, precum și în cererea de decizie preliminară este foarte important să insistăm **pe dovada caracterului necesar al interpretării**, prin expunerea foarte clară a **contextului factual și legal care justifică formularea întrebării și face necesară intervenția Curții**. Conținutul întrebărilor în sine poate fi remediat ulterior prin intervenția Curții.

III.2. Condiția ca trimiterea preliminară să privească interpretarea tratatelor sau validitatea și interpretarea actelor adoptate de instituțiile, organele, oficiile sau agențiile UE

Această condiție este rezultatul împărțirii competențelor între CJUE și instanțele naționale: CJUE interpretează normele europene, iar instanțele naționale aplică aceste norme la elementele de fapt ale litigiului pe care trebuie să îl soluționeze. Pentru a fi admisibile, întrebările adresate prin trimiterea preliminară trebuie așadar să respecte această separație de competențe.

1. Limite ale competenței CJUE în raport cu instanța națională

Categoriile de întrebări ce pot fi adresate CJUE în cadrul trimiterilor preliminare sunt enumerate în Art. 267 (1) „Potrivit acestei dispoziții, Curtea este competentă să pronunțe hotărâri preliminare doar cu privire la:

1. interpretarea Tratatelor (drept primar);
2. validitatea și interpretarea actelor adoptate de instituțiile, organele și instituțiilor Uniunii (drept secundar).

În baza competenței stabilite potrivit Art. 267 (1), CJUE **se va limita la interpretarea dreptului european**. În consecință, Curtea:

1. nu va aplica dreptul Uniunii faptelor;
2. Curtea nu va interpreta dreptul național. Acestea intră în competența instanțelor naționale.

Recomandările 2024 indică în mod expres aceste două limite.

Recomandări 2024 - Limitele competenței CJUE		
1	„Cererea de decizie preliminară trebuie să se refere la interpretarea sau la validitatea dreptului Uniunii, iar nu la interpretarea normelor dreptului național sau la aspecte de fapt invocate în cadrul litigiului principal”	Recomandări 2024, pct. 8
2	În sfârșit, deși, pentru a-și pronunța decizia, Curtea și Tribunalul iau în mod necesar în considerare cadrul juridic și factual din litigiul principal, astfel cum a fost definit de instanța de trimitere în cererea sa de decizie preliminară, acestea nu aplică ele însele dreptul Uniunii în acest litigiu . Atunci când se pronunță asupra interpretării sau a validității dreptului Uniunii, Curtea și Tribunalul încearcă să ofere un răspuns util pentru soluționarea litigiului principal, însă revine instanței de trimitere sarcina de a deduce consecințele concrete din acest răspuns, înlăturând, dacă este cazul, aplicarea normei naționale considerate incompatibilă cu dreptul Uniunii ”	Recomandări 2024, pct. 11

Sfat practic

Cea dintâi limită poate ridica uneori probleme, întrucât, pe plan intern, există tentația de a introduce în întrebările formulate elemente de fapt astfel încât să determinăm un răspuns cât mai util soluționării instanței naționale, inclusiv prin **solicitarea de aplicare a dreptului la fapte**. Întrebările nu pot conține însă o astfel de solicitare.

În cazul în care instanța națională nu respectă aceste limite **Curtea ar putea respinge cererea ca inadmisibilă**. Însă, având în vedere faptul că trimiterea preliminară se bazează pe cooperare și nu pe control, Curtea **va opta pentru reformularea întrebării**. În acest fel, Curtea evită o respingere a întrebării ca inadmisibilă și oferă o interpretare autentică normei din dreptul UE.

O altă formă prin care Curtea intervine în formularea întrebărilor este **adăugarea în conținutul întrebării a unor dispoziții din dreptul UE** care nu au fost avute în vedere inițial de instanța națională în scrierea cererii de decizie preliminară. În acest fel, Curtea **suplinește referințele la dreptul UE** indicate de instanța națională.

CJUE - Intervenția Curții în conținutul întrebărilor

C-349/24 [Nuratau]

*A.B. împotriva
Ministerstvo vnitra,
Odbor azylové a
migrační politiky*

Hotărârea Curții
din 5.06.2025,
ECLI:EU:C:2025:397

„Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, în cadrul **procedurii de cooperare** între instanțele naționale și Curte instituite prin articolul 267 TFUE, este de competența acestora din urmă să ofere instanței naționale **un răspuns util**, care să îi permită să soluționeze litigiul cu care este sesizată. Din această perspectivă, **Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate**. În această privință, **îi revine sarcina de a extrage din ansamblul elementelor furnizate de instanța națională și mai ales din motivarea deciziei de trimitere elementele de drept al Uniunii care necesită o interpretare, având în vedere obiectul litigiului** [a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 decembrie 1984, Haug Adrion, 251/83, EU:C:1984:397, punctul 9, și Hotărârea din 30 aprilie 2024, M.N. (EncroChat), C-670/22, EU:C:2024:372, punctul 78]” (par. 23).

C-460/23 [Kinsa]

*OB împotriva Procura
della Repubblica*

Hotărârea Curții
(Marea Cameră)
din 3.06.2025,
ECLI:EU:C:2025:392

„Potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul procedurii de cooperare între instanțele naționale și Curte instituite prin articolul 267 TFUE, este de competența acestora din urmă să ofere instanței de trimitere **un răspuns util**, care să îi permită să soluționeze litigiul cu care este sesizată. Din această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, **să reformuleze întrebările cu care este sesizată** (Hotărârea din 28 noiembrie 2000, Roquette Frères, C-88/99, EU:C:2000:652, punctul 18, și Hotărârea din 20 martie 2025, Porcellino Grasso, C-116/24, EU:C:2025:198, punctul 34). **În plus**, Curtea poate fi pusă în situația de a lua în considerare **norme ale dreptului Uniunii la care instanța națională nu a făcut referire în enunțul întrebării sale, extrăgând din ansamblul elementelor furnizate de aceasta, în special din motivarea deciziei de trimitere, elementele de drept al Uniunii care necesită interpretare, având în vedere obiectul litigiului** [Hotărârea din 20 martie 1986, Tissier, 35/85, EU:C:1986:143, punctul 9, și Hotărârea din 22 iunie 2023, K.B. și F.S. (Invocare din oficiu în domeniul penal), C-660/21, EU:C:2023:498, punctele 26 și 27, precum și jurisprudența citată]” (par. 34).

Exemplu

C-248/11, Procedura penală împotriva lui Rareș Doralin Nilaș și alții, Hotărârea Curții din 22.03.2012, ECLI:EU:C:2012:166 (exemplu de trimitere preliminară ce conținea aplicarea dreptului UE la elemente de fapt concrete ale cauzei; Curtea a reformulat întrebarea și a dat un răspuns)

În această cauză:

- Curtea de Apel Cluj a adresat Curții următoarele întrebări preliminare: „1) [A]rticolul 4 [alineatul (1)] punctul 14, precum și articolele 9 și 14 din [Directiva 2004/39] pot fi interpretate în sensul că acestea se aplică atât pieței principale de tranzacționare autorizată de CNVM, cât și pieței secundare de tranzacționare, care a fuzionat prin absorbție încă [din] 2005 cu prima [...], dar care a continuat să fie privită separat de piața reglementată, fără a fi lămurită normativ natura juridică a acesteia?; 2) Dispozițiile articolului 4 [alineatul (1)] punctul 14 din [Directiva 2004/39] trebuie interpretate în sensul că în sfera noțiunii de piață reglementată nu intră acele sisteme de tranzacționare care nu respectă cerințele titlului II din [Directiva 2004/39]?; 3) Dispozițiile articolului 47 din [Directiva 2004/39] trebuie interpretate în sensul că o piață care nu a fost raportată de autoritatea națională responsabilă și care nu se află pe lista piețelor reglementate nu este supusă regimului juridic aplicabil piețelor reglementate, în special în ceea ce privește normele care incriminează abuzul de piață din cadrul Directivei 2003/6/CE?”
- Curtea a respins obiecțiile privind inadmisibilitatea întrebărilor, inclusiv pe cele care priveau aplicarea dreptului UE la starea de fapt, și a decis că întrebările sunt admisibile (par. 24-34)
- Curtea a dat un răspuns care s-a limitat la interpretarea dreptului UE, reformulând practic întrebările adresate de instanța națională: „1) Articolul 4 alineatul (1) punctul 14 din Directiva 2004/39/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 aprilie 2004 privind piețele instrumentelor financiare, de modificare a Directivelor 85/611/CEE și 93/6/CEE ale Consiliului și a Directivei 2000/12/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivei 93/22/CEE a Consiliului, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2007/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 septembrie 2007, trebuie interpretat în sensul că o piață de instrumente financiare care nu îndeplinește cerințele prevăzute în titlul III din această directivă nu intră în noțiunea „piață reglementată”, astfel cum este definită de dispoziția menționată, chiar dacă operatorul său a fuzionat cu operatorul unei astfel de piețe reglementate 2) Articolul 47 din Directiva 2004/39, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2007/44, trebuie interpretat în sensul că înscrierea unei piețe pe lista piețelor reglementate prevăzută de acest articol nu constituie o condiție necesară pentru calificarea pieței respective ca piață reglementată în sensul acestei directive”.

Exemplu

C-460/23 [Kinsa], OB împotriva Procura della Repubblica, Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 3.06.2025 (exemplu de trimitere preliminară în care Curtea a adăugat dispoziții din Cartă; exemplu potrivit și pentru includerea, în mod corect, a Cartei în întrebările preliminare)

În această cauză:

- „Tribunale di Bologna” (Tribunalul din Bologna) a adresat Curții următoarele întrebări preliminare: „1) [Carta], în special principiul proporționalității prevăzut la articolul 52 alineatul (1) coroborat cu dreptul la libertate personală și cu dreptul de proprietate prevăzute la articolele 6 și 17 [din aceasta], precum și cu dreptul la viață și cu dreptul la integritate fizică prevăzute la articolele 2 și 3 [din cartă], cu dreptul de azil prevăzut la articolul 18 [din aceasta] și cu dreptul la respectarea vieții de familie prevăzut la articolul 7 [din aceasta], se opune dispozițiilor Directivei [2002/90] și Deciziei cadru [2002/946] (transpuse în dreptul italian prin normele prevăzute la articolul 12 din Textul unic privind imigrația), în măsura în care acestea impun statelor membre obligația de a prevedea sancțiuni penale împotriva oricărei persoane care, în mod conștient, facilitează sau săvârșește fapte menite să faciliteze intrarea neautorizată a străinilor pe teritoriul Uniunii, inclusiv în cazul în care conduita nu vizează un scop lucrativ, fără a prevedea în același timp obligația statelor membre de a exclude din sfera penală conduita menită să faciliteze intrarea neautorizată care are ca scop acordarea de ajutor umanitar străinului? 2) [Carta], în special principiul proporționalității prevăzut la articolul 52 alineatul (1) coroborat cu dreptul la libertate personală și cu dreptul de proprietate prevăzute la articolele 6 și 17 [din aceasta], precum și cu dreptul la viață și cu dreptul la integritate fizică prevăzute la articolele 2 și 3 [din aceasta], cu dreptul de azil prevăzut la articolul 18 [din aceasta] și cu dreptul la respectarea vieții de familie prevăzut la articolul 7 [din aceasta], se opune incriminării prevăzute la articolul 12 din [Textul unic privind imigrația], în măsura în care sancționează conduita persoanelor care săvârșesc fapte menite să asigure intrarea neautorizată a unui străin pe teritoriul statului, chiar și atunci când conduita nu vizează un scop lucrativ, fără a exclude în același timp din sfera penală conduita menită să faciliteze intrarea neautorizată care are ca scop acordarea de ajutor umanitar străinului?”
- Având în vedere situația de fapt expusă de instanța de trimitere în cererea de decizie preliminară (din nou, subliniem importanța descrierii complete a situației de fapt), Curtea a intervenit în conținutul întrebărilor și **a alăturat încă o dispoziție din Cartă** pe care, apoi, **a interpretat-o**: „Pe de altă parte, este necesar să se constate că, **având în vedere expunerea situației de fapt din litigiul principal**, așa cum rezultă din decizia preliminară, pentru a se răspunde la întrebările instanței de trimitere, prezintă importanță determinantă **nu numai articolul 7 din Cartă**, care consacră dreptul la respectarea vieții de familie, și articolul 18 din cartă, referitor la garantarea dreptului de azil, la care se referă instanța menționată, ci și, așa cum a subliniat Comisia Europeană în observațiile sale scrise, **articolul 24 din cartă**, care consacră drepturile copilului.

(par. 38) Prin urmare, trebuie să se înțeleagă că, prin întrebările adresate, instanța de trimitere solicită în esență, pe de o parte, să se stabilească dacă articolul 1 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2002/90, citit în special **în lumina articolelor 7, 18 și 24 din Cartă**, trebuie interpretat în sensul că nu intră sub incidența conduitei ilicite de facilitare a intrării neautorizate comportamentul unei persoane care, cu încălcarea regimului de trecere a frontierelor de către persoane, introduce pe teritoriul unui stat membru minori resortisanți ai unei țări terțe care o însoțesc și în privința cărora exercită în fapt autoritatea părintească și, pe de altă parte, **dacă aceste articole din cartă trebuie interpretate în sensul că se opun unei legislații naționale care sancționează penal un asemenea comportament** (par. 39)”.

Exemplu

C-135/25 PPU [Kachev], Procedura penală împotriva lui M. S. T., Hotărârea Curții din 20.05.2025, ECLI:EU:C:2025:366 (exemplu de trimitere preliminară în care Curtea a unit două întrebări și a reformulat întrebarea astfel încât să nu privească în mod direct și expres legea națională, ci dreptul UE; este un exemplu potrivit și pentru adresarea întrebărilor preliminare în cascadă)

În această cauză:

- „Varhoven kasatsionen sad” (Curtea Supremă de Casație) a adresat Curții următoarele întrebări preliminare: „1) Este compatibilă cu cerințele normative ale dreptului [Uniunii], stabilite la articolul 9 și la articolul 8 alineatul (4) din [Directiva 2016/343], o reglementare națională precum articolul 423 alineatul (1) a doua teză din [NPK], care înlătură redeschiderea unei [proceduri] penale și refuză dreptul la un nou proces unei persoane condamnate în lipsă, atunci când aceasta s-a sustras procedurii după ce actul de acuzare [preliminar] i-a fost comunicat personal în cadrul fazei de urmărire penală, ceea ce nu a permis instanței să o informeze cu privire la data și la locul procesului, nici cu privire la consecințele neprezentării sale în instanță, și anume posibilitatea examinării și soluționării cauzei în lipsa sa? 2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, în conformitate cu principiile echivalenței și efectivității, instanța națională poate să considere că persoana condamnată în lipsă nu are dreptul la un nou proces atunci când: (...)”
- Curtea a unit cele două întrebări și a reformulat întrebarea astfel încât să privească în mod direct interpretarea dreptului UE nu interpretarea dreptului național: „Prin intermediul celor două întrebări, **care trebuie analizate împreună**, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească **dacă articolele 8 și 9 din Directiva 2016/343 trebuie interpretate în sensul că se opun** ca, în temeiul unei reglementări naționale referitoare la persoanele acuzate care s-au sustras procedurii, dreptul la un nou proces să fie refuzat unei persoane condamnate în lipsă care a formulat o cerere în acest scop atunci când (...)” (par. 30).

Sfat practic

Competența Curții de a reformula întrebările, dar și intenția clară a Curții de a recurge la această competență, trebuie avută în vedere atunci când **analizăm**, ca avocați, posibilitatea formulării unei cereri de sesizare sau, ca judecători, atunci când luăm decizia privind sesizarea și întocmim sesizarea. Dacă întrebarea este necesară litigiului și ea privește în mod real o problemă de interpretare a dreptului UE, **Curtea va ajuta instanța națională prin reformularea întrebărilor adresate**, chiar dacă conținutul acestora ar conduce către inadmisibilitate. În consecință, chiar dacă este important să ne concentrăm pe conținutul întrebării, **greșelile nu sunt „fatale”** (adică nu conduc întotdeauna la respingere pe motiv de inadmisibilitate), **mai ales dacă cererea de decizie preliminară este bine motivată cu trimitere la elementele de fapt și de drept ale cauzei.**

Sfat practic

Ca avocați, în procedura de depunere și dezbateră a unei cereri de sesizare a Curții în litigiul național, **trebuie să insistăm pe descrierea elementelor de fapt și pe legătura dintre acestea și dreptul UE în sensul că acest drept este aplicabil, iar intervenția Curții prin interpretare este necesară.**

Sfat practic

Ca judecători, în scrierea unei cereri de decizie preliminară, trebuie să dăm atenția cuvenită descrierii elementelor de fapt pentru a permite ulterior Curții să intervină în conținutul întrebărilor fie prin reformulare fie prin adăugarea altor texte din dreptul UE. Dincolo de conținutul întrebărilor, este esențial **ca cererea de decizie preliminară să conțină, în mod clar, faptele și dreptul național**, astfel încât Curtea să înțeleagă de ce este necesară intervenția sa. În această expunere, întotdeauna gândul trebuie să ne fie la faptul că **această cerere va fi tradusă**. Așadar, este util a folosi **propoziții scurte**, a nu folosi diateza pasivă, ci vorbirea directă, a folosi cuvinte ce pot fi traduse ușor sau, dacă sunt noțiuni specifice, o explicație a acestora astfel încât traducerea să poată fi realizată corespunzător.

Sfat practic

Ca avocați, în procedura de depunere și dezbateră a unei cereri de sesizare a Curții în litigiul național, și ca judecători, în întocmirea unei cereri de decizie preliminară, atunci când dorim să aducem în discuție compatibilitatea unei dispoziții naționale cu dreptul UE, **trebuie să formulăm întrebarea astfel încât:**

1. interpretarea dreptului UE să constituie obiectul întrebării, și nu dreptul național;
2. dreptul național trebuie prezentat ca reglementare generică, fără a face în mod expres trimitere la un act normativ național.

Este, așadar, corect: „Art. 9 din Directiva (...) trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care (...)” și este incorect: „Este contrară Art. 9 din Directiva (...) Legea 211/2004 care (...)?”. În orice caz, dacă întrebarea este formulată cu focus pe dreptul național, Curtea nu o va respinge ca inadmisibilă, ci o va reformula, oferind instanței naționale **un răspuns util**, în măsura în care este competentă și înțelege din elementele de fapt și de drept din cerere care este nevoia de interpretare a instanței naționale.

Sfat practic

Ca avocați, în procedura de soluționare a trimiterii preliminare de către Curte, în etapa observațiilor scrise, **este recomandat să nu solicităm inadmisibilitatea întrebărilor**. Dacă instanța națională a decis trimiterea acestora, este mai potrivit să ne concentrăm pe obținerea unui răspuns util din partea Curții. Așa cum am arătat anterior, acesta este de altfel și obiectivul pe care, în principal, îl urmărește Curtea. Așadar, dacă starea de fapt permite, solicitați Curții în mod argumentat **reformularea întrebărilor adresate** sau **adăugarea unor alte dispoziții din dreptul UE**. Această susținere este cu atât mai necesară cu cât, în România, instanțele pun în dezbateră contradictorie a părților cererile de sesizare a Curții. După primirea concluziilor însă, judecătorii întocmesc cererea de decizie preliminară, fără a mai prezenta părților conținutul acesteia și întrebările, astfel încât, pe plan național, părțile nu mai pot prezenta observații față de „rezultatul final”, adică față de cererea de decizie preliminară.

2. Interpretarea convențiilor internaționale la care UE este parte

UE, ca organizație regională, poate **adera la convenții internaționale**. De exemplu:

- Organizația Națiunilor Unite, Comisia Economică pentru Europa, Convenția privind accesul la informații, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în probleme de mediu, Aarhus, 25.06.1998, accesibilă la: <https://unece.org/environment-policy/public-participation/aarhus-convention/text>, aprobată în numele Comunității Europene prin Decizia 2005/370/CE a Consiliului din 17.02.2005
- Consiliul Europei, Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, Istanbul, 11.05.2011, accesibilă la: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/text-of-the-convention>, aprobată în numele UE prin Deciziile Consiliului (UE) 2023/1075 din 1.06.2023 și (UE) 2023/1076 din 1.06.2023

Dacă UE este parte la o convenție, atunci **CJUE are competența de a soluționa trimiteri preliminare**. Curtea nu are însă competența de a interpreta acorduri încheiate între statele membre și state terțe.

Exemplu

C-240/09, Lesoochránárske zoskupenie VLK împotriva Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky, Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 8.03.2011, ECLI:EU:C:2011:125 (s.n.: cauza este cunoscută sub numele „Urșii bruni”) (exemplu de trimitere preliminară în care Curtea a arătat că este competentă să interpreteze o convenție la care UE este parte, chiar dacă nu a adoptat încă norme de implementare a acesteia)

În această cauză:

- „Najvyšší súd Slovenskej republiky” (Curtea Supremă a Republicii Slovace) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare: „1) În lumina obiectivului principal urmărit de Convenția de la Aarhus din 25 iunie 1998, care este acela de a reforma noțiunea clasică de calitate procesuală activă prin recunoașterea calității de parte în proces și publicului sau publicului interesat, este posibilă recunoașterea efectului «self executing» al tratatelor internaționale în ceea ce privește articolul 9 din convenția menționată și în special în ceea ce privește alineatul (3) al acestuia, având în vedere că Uniunea Europeană a aderat la convenția menționată la 17 februarie 2005, dar nu a adoptat încă norme care să o transpună în ordinea juridică comunitară? 2) Este posibil să se recunoască, în privința articolului 9 din Convenția de la Aarhus și în special în privința alineatului (3) al acestuia, integrat în prezent în ordinea juridică comunitară, o aplicabilitate directă sau un efect direct al dreptului comunitar, în sensul jurisprudenței constante a Curții de Justiție? 3) În cazul unui răspuns afirmativ la prima sau la a doua întrebare, este posibilă interpretarea articolului 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus, din perspectiva obiectivului principal urmărit de această convenție internațională, în sensul că prin expresia

«acțiuni ale autorităților publice» trebuie să se înțeleagă și adoptarea unei decizii, ceea ce ar avea drept consecință că dreptul publicului de a participa la o procedură judiciară include și dreptul de a contesta deciziile unei autorități publice a căror nelegalitate are efecte asupra mediului?»

- Curtea a decis că întrebările sunt admisibile: „Prin intermediul primelor două întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă particularii și în special asociațiile de protecție a mediului, atunci când doresc să conteste o decizie care derogă de la un regim de protecție a mediului precum cel pus în aplicare prin Directiva habitate în favoarea unei specii care figurează în anexa IV la aceasta, pot beneficia de calitate procesuală activă în temeiul dreptului Uniunii, având în vedere în special dispozițiile articolului 9 alineatul (3) din Convenția de la Aarhus cu privire la care se ridică problema efectului direct. Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, în temeiul articolului 300 alineatul (7) CE, <[a]cordurile încheiate în condițiile stabilite de prezentul articol sunt obligatorii pentru instituțiile Comunității și pentru statele membre>. Convenția de la Aarhus a fost semnată de Comunitate și a fost aprobată ulterior prin Decizia 2005/370. Prin urmare, potrivit unei jurisprudențe constante, în prezent, dispozițiile acestei convenții fac parte integrantă din ordinea juridică a Uniunii (a se vedea, prin analogie, în special Hotărârea din 10 ianuarie 2006, IATA și ELFAA, C-344/04, Rec., p. I 403, punctul 36, precum și Hotărârea din 30 mai 2006, Comisia/Irlanda, C-459/03, Rec., p. I 4635, punctul 82). În cadrul acestei ordini juridice, Curtea este competentă, așadar, să se pronunțe cu titlu preliminar asupra interpretării sale (a se vedea în special Hotărârea din 30 aprilie 1974, Haegeman, 181/73, Rec., p. 449, punctele 4-6, și Hotărârea din 30 septembrie 1987, Demirel, 12/86, Rec., p. 3719, punctul 7)” (par. 28-30).

3. Interpretarea Cartei Drepturilor Fundamentale a UE

Potrivit **Art. 51 (1)** din Cartă, **aceasta este aplicabilă doar atunci când statele membre aplică dreptul UE**. În consecință, interpretarea Cartei nu poate fi solicitată într-un litigiu care aduce în discuție doar norme naționale.

În **Recomandări 2024**, Curtea subliniază această condiție: „În ceea ce privește trimiterile preliminare care se referă la interpretarea CDFUE, este important să se amintească faptul că, în temeiul art. 51 alin. (1) din aceasta, dispozițiile Cartei se adresează statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii. Deși ipotezele unei asemenea puneri în aplicare pot fi diverse, este totuși necesar ca **din cererea de decizie preliminară să reiasă, în mod clar și neechivoc, că o altă normă de drept al Uniunii decât Carta este aplicabilă cauzei principale**. Întrucât instanța Uniunii nu este competentă să se pronunțe asupra unei cereri de decizie preliminară atunci când o situație juridică nu intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, **dispozițiile cartei eventual invocate de instanța de trimitere nu pot constitui prin ele însele temeiul acestei competențe**” (pct. 10).

Prezentarea problematicii aplicării Cartei este realizată și în [fișa tematică](#) „Domeniul de aplicare al Cartei Drepturilor Fundamentale a UE”.

Art. 52 din Cartă reglementează **principii aplicabile în interpretarea drepturilor fundamentale**, inclusiv principiul proporționalității (de interes mai ales în materie penală întrucât Codul de procedură penală român nu cuprinde un astfel de principiu general). În măsura în care cartă conține drepturi ce corespund unor drepturi garantate prin Conv.EDO, **înțelesul și întinderea lor sunt aceleași ca și cele prevăzute de convenția menționată**, ca standard minim. Uniunea poate conferi drepturilor fundamentale **o protecție mai largă**.

Sfat practic

Oricât de atractivă ar fi invocarea Cartei, în lipsa identificării unei alte norme din dreptul UE aplicabilă litigiului principal, **o întrebare ce cuprinde doar solicitarea interpretării Cartei va fi respinsă ca inadmisibilă**. În această privință poziția Curții este **foarte fermă**.

Sfat practic

Trebuie să facem diferența între **aplicarea Conv.EDO și aplicarea Cartei**. Convenția este aplicabilă oricărui litigiu național, iar sesizarea CEDO cu o cerere de aviz consultativ poate fi solicitată indiferent de natura normelor aplicabile litigiului. Carta este aplicabilă doar atunci când litigiul intră în domeniul de aplicare al dreptului UE, iar sesizarea CJUE cu o trimitere preliminară poate fi realizată doar atunci când este îndeplinită această condiție.

Sfat practic

În întocmirea unor trimiteri preliminare privind drepturi fundamentale, este indicat să studiem **jurisprudența CEDO**, în special [ghidurile](#) întocmite de Curte.

Sfat practic

În întocmirea unor trimiteri preliminare privind drepturi fundamentale, este indicat să studiem [Explicațiile cu privire la Cartă](#).

Exemplu

C-617/10, Åklagaren împotriva Hans Åkerberg Fransson, Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 26.02.2013, ECLI:EU:C:2013:105 (exemplu de trimitere preliminară în care Curtea a admis întrebările ce cuprindeau interpretarea Cartei)

În această cauză:

- „Haparanda tingsrätt” a adresat Curții următoarele întrebări preliminare: „1) Potrivit legii suedeze, pentru ca o instanță națională să poată înlătura aplicarea unor dispoziții naționale în legătură cu care se poate presupune că încalcă principiul ne bis in idem prevăzut la articolul 4 din Protocolul nr. 7 la [CEDO] și, prin urmare, se poate presupune că încalcă și articolul 50 din [cartă], este necesar să se regăsească în acest sens un temei clar în CEDO sau în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. O astfel de condiție impusă de dreptul național cu privire la înlăturarea aplicării dispozițiilor naționale este compatibilă cu dreptul Uniunii și în special cu principiile sale generale, incluzând supremația și efectul direct al dreptului Uniunii? 2) Admisibilitatea unei învinuiri pentru săvârșirea unor infracțiuni fiscale intră sub incidența principiului ne bis in idem consacrat prin articolul 4 din Protocolul nr. 7 la CEDO și prin articolul 50 din cartă dacă anterior învinuitului i s-a impus într-o procedură administrativă o anumită sancțiune financiară (taxă suplimentară) pentru săvârșirea aceleiași fapte de fals în declarații? (...)”
- Curtea a constatat că este aplicabilă Carta: „(...) În această privință, trebuie amintit că domeniul de aplicare al Cartei, în ceea ce privește acțiunea statelor membre, este definit la articolul 51 alineatul (1) din aceasta, potrivit căruia dispozițiile Cartei se adresează statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii. Acest articol al Cartei confirmă astfel jurisprudența Curții referitoare la măsura în care acțiunea statelor membre trebuie să se conformeze cerințelor care decurg din drepturile fundamentale garantate de ordinea juridică a Uniunii. (...) Întrucât drepturile fundamentale garantate de cartă trebuie, în consecință, să fie respectate atunci când o reglementare națională intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, nu pot exista situații care să țină astfel de dreptul Uniunii fără ca drepturile fundamentale menționate să poată fi aplicate. Aplicabilitatea dreptului Uniunii o implică pe cea a drepturilor fundamentale garantate de Cartă. Atunci când, în schimb, o situație juridică nu intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, Curtea nu este competentă să o examineze, iar dispozițiile eventual invocate ale Cartei nu pot constitui, prin ele însele, temeiul acestei competențe (a se vedea în acest sens Ordonanța din 12 iulie 2012, Currà și alții, C-466/11, punctul 26). (...) În speță, este necesar de la bun început să se sublinieze că sancțiunile fiscale și urmărirea penală care l-au vizat sau îl vizează pe domnul Åkerberg Fransson sunt legate în parte de neîndeplinirea obligațiilor sale declarative în materie de TVA. (...) În plus, articolul 325 TFUE obligă statele membre să combată activitățile ilegale care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii prin măsuri care să descurajeze fraudele

(...). Rezultă de aici că sancțiuni fiscale și urmărirea penală pentru fraudă fiscală precum cele care l-au vizat sau îl vizează pe învinuitul din litigiul principal din cauza inexactității informațiilor furnizate în materie de TVA constituie o punere în aplicare a articolului 2, a articolului 250 alineatul (1) și a articolului 273 din Directiva 2006/112 (anterior articolele 2 și 22 din A șasea directivă) și a articolului 325 TFUE și, așadar, a dreptului Uniunii în sensul articolului 51 alineatul (1) din Cartă. (...) Din considerațiile care precedă rezultă că Curtea este competentă să răspundă la întrebările adresate și să furnizeze toate elementele de interpretare necesare aprecierii de către instanța de trimitere a conformității reglementării naționale cu principiul *ne bis in idem* enunțat la articolul 50 din Cartă” (par. 16-31, extras).

Exemplu

C-219/24, A și alții împotriva Tallinna linn, Hotărârea Curții din 12.06.2025, ECLI:EU:C:2025:442 (exemplu de trimitere preliminară în care Curtea a înlăturat din întrebări aplicarea Cartei)

În această cauză:

- Instanța de trimitere, Riigikohus (Curtea Supremă) a adresat Curții următoarele întrebări preliminare: „1) Articolul 14 alineatul (3) din [Directiva 2000/54] și punctele 1 și 2 din anexa VII la [această] directivă coroborate cu considerentul (8), cu articolul 1 alineatul (1) și cu articolul 3 alineatele (1) și (2) din directiva [menționată] pot fi interpretate în sensul că nu se opun unei reglementări potrivit căreia angajatorul are dreptul de a impune obligația de vaccinare lucrătorilor cu care se află într-un raport de muncă și care sunt expuși agenților biologici?; Întrebări lămuritoare:[2] Vaccinarea constituie o măsură de protecție a sănătății la locul de muncă în sensul articolului 14 alineatul (3) din [Directiva 2000/54], pe care angajatorul o poate lua în cadrul unui raport de muncă existent fără consimțământul lucrătorului expus la agentul biologic? [3] Obligația de vaccinare impusă de angajator într-un contract de muncă existent este compatibilă cu prevederile articolului 1 alineatul (3), ale articolului 6 alineatul (1) și alineatul (2) literele (a) și (g), ale articolului 9 alineatul (1) literele (a) și (b) din [Directiva 89/391], precum și ale articolului 3 alineatul (1), ale articolului 31 alineatul (1) și ale articolului 52 alineatul (1) din [Cartă]?”
- Curtea a înlăturat aplicarea Cartei întrucât obiectul litigiului nu intră în sfera de aplicare a dreptului UE: „În ceea ce privește, în al treilea rând, articolul 3 alineatul (1) și articolul 31 alineatul (1) din Cartă, referitoare la dreptul la integritatea fizică și psihică a persoanei și, respectiv, la dreptul oricărui lucrător la condiții de muncă care să respecte sănătatea, securitatea și demnitatea sa, trebuie amintit că domeniul de

aplicare al Cartei este definit la articolul 51 alineatul (1) din aceasta, potrivit căruia dispozițiile acesteia se adresează statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii. În această privință, trebuie amintit că noțiunea de „punere în aplicare a dreptului Uniunii” în sensul acestei dispoziții presupune existența unei legături între un act de drept al Uniunii și măsura națională în cauză, care depășește proximitatea materiilor vizate sau efectele indirecte ale unei materii asupra celeilalte (Hotărârea din 10 iulie 2014, Julián Hernández ș.a., C-198/13, EU:C:2014:2055, punctul 34, precum și Hotărârea din 3 aprilie 2025, Swiftair, C-701/23, EU:C:2025:237, punctul 29). De aici rezultă, potrivit unei jurisprudențe constante, că drepturile fundamentale garantate de ordinea juridică a Uniunii au vocație de a fi aplicate în toate situațiile reglementate de dreptul Uniunii, însă nu în afara unor asemenea situații (Hotărârea din 26 februarie 2013, Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, punctul 19, și Hotărârea din 13 iunie 2024, Monmorieux, C-380/23, EU:C:2024:500, punctul 29). Astfel, Curtea a concluzionat printre altele în sensul inaplicabilității drepturilor fundamentale ale Uniunii în raport cu o reglementare națională ca urmare a faptului că dispozițiile de drept al Uniunii referitoare la domeniul în cauză nu impun statelor membre nicio obligație specifică cu privire la o anumită situație [Hotărârea din 10 iulie 2014, Julián Hernández ș.a., C-198/13, EU:C:2014:2055, punctul 35, precum și Hotărârea din 28 noiembrie 2024, PT (Acord între procuror și autorul unei infracțiuni), C-432/22, EU:C:2024:987, punctul 36]. Într-un asemenea caz, reglementarea națională pe care un stat membru o adoptă în ceea ce privește o asemenea situație se află în afara domeniului de aplicare al Cartei și, prin urmare, această situație nu poate fi apreciată în raport cu dispozițiile acesteia din urmă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 octombrie 2022, Curtea de Apel Alba Iulia ș.a., C-301/21, EU:C:2022:811, punctul 75, precum și jurisprudența citată). Or, din cuprinsul punctelor 35-48 din prezenta hotărâre rezultă că o obligație de vaccinare precum cea în discuție în litigiul principal, care, potrivit instanței de trimitere, decurge din articolul 13 alineatul (2) din TTOS, nu intră sub incidența Directivelor 89/391 și 2004/54. Această obligație de vaccinare nu constituie, așadar, o „punere în aplicare” a dreptului Uniunii în sensul articolului 51 alineatul (1) din Cartă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 iulie 2023, Azienda Ospedale Università di Padova, C-765/21, EU:C:2023:566, punctul 44). Rezultă că o dispoziție națională precum articolul 13 alineatul (2) din TTOS se situează în afara domeniului de aplicare al Cartei și, prin urmare, nu poate fi apreciată în raport cu dispozițiile acesteia din urmă, în special cu articolul 3 alineatul (1) sau cu articolul 31 alineatul (1) din aceasta” (par. 49-55).

Exemplu

C-466/11, Gennaro Currà și alții împotriva Bundesrepublik Deutschland, Ordonanța Curții din 12.07.2012, ECLI:EU:C:2012:465 (exemplu de trimitere preliminară în care Curtea, prin ordonanță, a respins ca inadmisibile întrebările adresate, pe motivul lipsei de aplicare al Cartei)

În această cauză:

- instanța de trimitere, „Tribunale ordinario di Brescia” a adresat Curții întrebări preliminare privind interpretarea TUE, TFUE și a Cartei: „Având în vedere obligațiile internaționale ale Bundesrepublik Deutschland (articolul 2 și articolul 5 alineatul 2 din Acordul privind datoriile externe germane, încheiat la Londra la 27 februarie 1953 [...]), privilegiul imunității de jurisdicție civilă [a statului menționat] în fața instanței italiene invocat pentru faptele în cauză [...] – de care acesta nu mai poate beneficia începând de la 11 martie 2004 (Hotărârea Ferrini [a Corte suprema di cassazione, citată anterior]) – și acordul [semnat la Trieste cu guvernul italian la 18 noiembrie 2008] pentru introducerea unei acțiuni la Curtea Internațională de Justiție ([cauza] nr. 143/2008 lista generală), [împreună cu] reglementarea italiană în materie [prevăzută de] Legea nr. 89/2010, care împiedică executarea sentințelor instanțelor italiene, bazate pe crime grave împotriva umanității, încalcă articolul 6 [TUE] și articolele 17, 47 și 52 din Cartă [...]?”
- prin ordonanță, Curtea a respins trimiterea preliminară ca fiind vădit inadmisibilă: „Prin intermediul întrebărilor formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă excepția imunității de jurisdicție civilă întemeiată pe dreptul internațional pe care o invocă Bundesrepublik Deutschland în fața instanțelor italiene și astfel cum o aplică aceasta faptelor din acțiunea principală în dreptul său intern, precum și Legea nr. 98/2010 sunt contrare articolului 3 TUE, articolului 4 alineatul (3) TUE, articolelor 6 TUE și 340 TFUE, precum și articolelor 17, 42 și 52 din Cartă. (...) Pe de altă parte, potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul unei trimerii preliminare în temeiul articolului 267 TFUE, Curtea poate numai să interpreteze dreptul Uniunii în limitele competențelor atribuite acesteia (a se vedea Hotărârea din 5 octombrie 2010, MCB., C-400/10 PPU, Rep., p. I 8965, punctul 51, precum și Ordonanța din 14 decembrie 2011, Boncea și alții și Budan, C-483/11 și C-484/11, punctul 32). (...) În speță, acțiunea principală privește o cerere de despăgubire formulată de cetățeni ai unui stat membru formulată împotriva unui alt stat membru pentru fapte care au avut loc în timpul celui de Al Doilea Război Mondial, așadar, anterior creării Comunităților Europene. Or, instanța de trimitere nu indică niciun element care să permită să se demonstreze că Curtea este competentă *ratione materiae*. (...) (...) În ceea ce privește, mai precis, dispozițiile Cartei a căror interpretare este solicitată de instanța de trimitere, este suficient să se amintească faptul că, potrivit articolului 51 alineatul (1) din Cartă, dispozițiile acesteia se adresează statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii. Mai mult, potrivit alineatului (2) al aceluiași articol, Carta nu extinde domeniul de aplicare al dreptului Uniunii în afara competențelor Uniunii, nu creează nicio competență sau sarcină nouă pentru Uniune și nu modifică competențele și sarcinile stabilite de

tratate. Astfel, Curtea este chemată să interpreteze în lumina Cartei dreptul Uniunii în limitele competențelor atribuite acesteia (Hotărârea din 15 noiembrie 2011, Dereci și alții, C-256/11, Rep., p. I 11315, punctul 71 și jurisprudența citată). Or, întrucât situația din acțiunea principală nu intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii și Curtea nu este, așadar, competentă, dispozițiile invocate ale Cartei nu pot constitui, prin ele însele, temeiul unei noi competențe. În aceste condiții, este necesar să se constate că Curtea este vădit incompetentă să soluționeze cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată de Tribunale ordinario di Brescia” (par. 14-26, extras).

III.3. Condiția ca trimiterea preliminară să fie formulată de o instanță dintr-un stat membru în cursul judecării unei cauze

Cea de-a doua condiție se referă la sesizarea Curții de către **o instanță** dintr-un stat membru în cursul judecării unei cauze. Recomandările 2024 (pct. 4) indică faptul că noțiunea de instanță este interpretată ca **o noțiune autonomă** a dreptului Uniunii, luându-se în considerare un **ansamblu de factori** precum originea legală a organului de trimitere (s.n.: instanța este reglementată de lege, nu doar prin convenția părților), caracterul său permanent, caracterul obligatoriu al competenței sale, caracterul contradictoriu al procedurii, aplicarea de către acel organ a normelor de drept și independența sa” (C-54/96, *Dorsch Consult*, Hotărârea Curții din 17.09.1997, ECLI:EU:C:1997:413).

Având în vedere aceste criterii, în România, în materie penală, **judecătorii de drepturi și libertăți** și **judecătorii de cameră preliminară** au competența de a transmite întrebări preliminare.

Exemplu

Cauza 14/86, Pretore di Salò împotriva X, Hotărârea Curții din 11.06.1987, ECLI:EU:C:1987:275 (exemplu de trimitere preliminară realizată de judecătorul de instrucție italian, declarată admisibilă de către Curte).

În această cauză:

- instanța de trimitere, „Pretore di Salò” a adresat Curții următoarele întrebări: (1) Sistemul actual de norme stabilit de Republica Italiană pentru protecția apelor împotriva poluării este conform cu principiile și obiectivele de calitate prevăzute în Directiva 78/659/CEE din 18 iulie 1978 privind calitatea apelor dulci care necesită protecție sau îmbunătățire pentru a susține viața piscicolă? (2) Obiectivele de calitate, astfel cum sunt stabilite în directivă, presupun o gestionare integrată a resurselor de apă — adică un sistem de reglementare a deversărilor și a volumului de apă — și, în consecință, necesitatea unor norme aplicabile bazinelor hidrografice sau cursurilor de apă, capabile să asigure un debit constant în vederea păstrării volumului minim de apă esențial pentru dezvoltarea speciilor piscicole?

- Curtea a respins obiecțiile privind inadmisibilitatea și a arătat: Curtea are competența de a răspunde unei cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulate de un judecător dintr-un stat membru care cumulează funcțiile de procuror și de judecător de instrucție, dacă acea cerere provine de la o instanță care a acționat în cadrul general al misiunii sale de a judeca, în mod independent și în conformitate cu legea, cauze care intră în competența ce i-a fost conferită prin lege, chiar dacă anumite funcții exercitate de acea instanță în cadrul procedurii care a generat trimiterea preliminară nu sunt, în sens strict, de natură jurisdicțională (par. 7).

III.4. Interpretarea dreptului UE să fie necesară pentru soluționarea cauzei de către instanța națională

Într-o primă etapă a funcționării sale, Curtea a apreciat că este **incompetența exclusivă a instanței naționale** sarcina de a aprecia dacă întrebările sunt necesare, precum și sarcina de a aprecia pertinenta întrebărilor. De aceea, dacă o întrebare avea în vedere interpretarea dreptului UE, Curtea o declara admisibilă.

Odată cu creșterea numărului trimiterilor preliminare, Curtea a început să fie **mai exigentă în ceea ce privește îndeplinirea condiției necesității**. Astfel, întrebările privind interpretarea dreptului UE adresate de o instanță națională **beneficiază în continuare de o prezumție de relevanță**. Pe de altă parte însă, Curtea verifică cu atenție **îndeplinirea condiției necesității**. În consecință, Curtea respinge ca inadmisibile întrebări preliminare atunci când acestea **nu au legătură cu faptele ce fac obiectul cauzei**, nu sunt **necesare** instanței pentru soluționarea litigiului sau sunt **ipotetice**.

CJUE - Condiția necesității	
<p>C-603/22</p> <hr/> <p><i>Procedura penală împotriva lui M.S., J.W., M.P.</i></p> <hr/> <p>Hotărârea Curții din 5.09.2024, ECLI:EU:C:2024:685</p>	<p>„76. Potrivit modului de redactare a articolului 267 TFUE, decizia preliminară solicitată trebuie să fie „necesară” pentru a permite instanței de trimitere să „pronunțe o hotărâre” în cauza cu care este sesizată [Hotărârea din 9 ianuarie 2024, G. și alții (Numirea judecătorilor de drept comun în Polonia), C-181/21 și C-269/21, EU:C:2024:1, punctul 63, precum și jurisprudența citată].</p> <p>77. Astfel, rezultă atât din textul, cât și din economia articolului 267 TFUE că procedura preliminară presupune printre altele ca un litigiu să fie efectiv pendinte în fața instanțelor naționale, acestea fiind chemate să pronunțe în cadrul său o decizie susceptibilă să ia în considerare hotărârea preliminară [Hotărârea din 9 ianuarie 2024, G. și alții (Numirea judecătorilor de drept comun în Polonia), C-181/21 și C-269/21, EU:C:2024:1, punctul 64, precum și jurisprudența citată].</p> <p>78. În cadrul unei asemenea proceduri trebuie să existe, așadar, între litigiul menționat și dispozițiile de drept al Uniunii a căror interpretare este solicitată o asemenea legătură încât această interpretare să răspundă unei nevoi obiective pentru hotărârea pe care instanța de trimitere trebuie să o pronunțe [Hotărârea din 9 ianuarie 2024, G. și alții (Numirea judecătorilor de drept comun în Polonia), C-181/21 și C-269/21, EU:C:2024:1, punctul 65, precum și jurisprudența citată]” (par. 76-77).</p>

În plus, Curtea respinge întrebările atunci când, datorită felului în care a fost scrisă cererea de decizie preliminară, **nu dispune de elementele de fapt sau de drept necesare** pentru a da un răspuns util (C-320/90, C-321/90 și C-322/90, *Telemarsicabruzzo SpA*, Hotărârea Curții din 26.01.1993, ECLI:EU:C:1993:26). **Recomandările 2024** subliniază această condiție: „Curtea și Tribunalul nu se pot pronunța asupra cererii de decizie preliminară decât dacă dreptul Uniunii este aplicabil cauzei principale. În această privință, este indispensabil ca instanța de trimitere să expună **toate elementele pertinente de fapt și de drept care o determină să considere că dispozițiile dreptului Uniunii sunt susceptibile să se aplice în speță**” (pct. 9).

Sfat practic

Un element important pe care atât avocații în susținerea cererii de sesizare, cât și judecătorii în scrierea cererii de decizie preliminară trebuie să îl aibă în vedere, este **motivarea clară cu privire la elementele de fapt și de drept ale cauzei**, elemente care pot demonstra CJUE de ce este necesară intervenția sa prin interpretarea dreptului UE. Poate mai mult decât conținutul întrebării în sine, asupra căruia, așa cum am arătat, Curtea poate interveni prin reformulare, o atenție deosebită în redactarea cererii de decizie preliminară trebuie să fie acordată **expunerii clare a stării de fapt a litigiului național și a cadrului legislativ aplicabil**.

Sfat practic

Chiar dacă am identificat probleme interesante de drept și litigiul oferă un bun prilej de a le înainta Curții, e mai potrivit **să ne limităm la acele probleme care au o legătură cu litigiul și care condiționează soluționarea acestuia**.

Exemplu

C-603/22, Procedura penală împotriva lui M.S., J.W., M.P., Hotărârea Curții din 5.09.2024, ECLI:EU:C:2024:685 (exemplu de trimitere preliminară cu foarte multe întrebări, 14, dintre care 2 respinse de Curte ca fiind inadmisibile)

În această cauză:

- „Sąd Rejonowy w Słupsku” (Tribunalul Districtual din Słupsk) a adresat Curții următoarele întrebări preliminare: „1) Articolul 6 [alineatele (1) și (2), alineatul (3) litera (a) și alineatul (7)], precum și articolul 18 coroborate cu considerentele (25), (26) și (27) din [Directiva 2016/800] trebuie interpretate în sensul că, din momentul în care un suspect cu vârsta sub 18 ani este inculpat, autoritățile care desfășoară procedura sunt obligate să îi asigure acestuia dreptul de a fi asistat de un avocat din oficiu, în cazul în care acesta nu dispune de un avocat ales (din cauza faptului că respectivul minor sau titularul răspunderii

părintești nu a asigurat o astfel de asistență pe cont propriu), și să asigure participarea unui avocat la activitățile din cadrul urmăririi penale, precum interogatoriul luat unui minor în calitate de suspect, și în sensul că se opun interogării a unui minor fără participarea unui avocat? 2) Articolul 6 alineatele (6) și (8) coroborat cu considerentele (16), (30), (31) și (32) ale [Directivei 2016/800] trebuie interpretat în sensul că nu este permisă în niciun caz renunțarea la a beneficia fără vreo întârziere nejustificată de asistența unui avocat în cazul infracțiunilor pasibile de pedeapsa cu închisoarea și că o derogare temporară de la aplicarea dreptului la asistența unui avocat în sensul articolului 6 alineatul (8) din directivă este posibilă numai în cadrul urmăririi penale și numai dacă există circumstanțele enumerate în mod limitativ la articolul 6 alineatul (8) literele (a) și (b) [din respectiva directivă], care trebuie să fie menționate în mod expres în decizia de a proceda la interogare în absența unui avocat, supusă în principiu căilor de atac? 3) În cazul unui răspuns afirmativ la cel puțin una dintre primele două întrebări, dispozițiile menționate mai sus ale [Directivei 2016/800] trebuie, prin urmare, interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale precum: a) articolul 301 a doua teză din [CPP], conform căruia numai la cererea suspectului acesta este interogat în prezența avocatului desemnat, iar absența avocatului la interogarea suspectului nu împiedică interogatoriul? b) articolul 79 alineatul (3) din [CPP], potrivit căruia, în cazul unei persoane care nu a împlinit vârsta de 18 ani (articolul 79 alineatul (1) punctul 1 din [CPP]), participarea avocatului este obligatorie numai la proces și la acele ședințe la care participarea inculpatului este obligatorie, respectiv în faza de judecată? 4) Dispozițiile menționate la prima și la a doua întrebare, precum și principiul supremației și principiul efectului direct al directivelor trebuie interpretate în sensul că permit (sau obligă) instanța națională sesizată cu o cauză penală care intră în domeniul de aplicare al [Directivei 2016/800] și orice autoritate de stat să nu țină seama de dispozițiile de drept național incompatibile cu directiva, precum cele enumerate la a treia întrebare și, în consecință – având în vedere expirarea termenului de transpunere –, să înlocuiască norma națională menționată mai sus cu prevederile cu efect direct ale directivei? 5) Articolul 6 alineatele (1), (2), (3) și (7) și articolul 18 coroborate cu articolul 2 alineatele (1) și (2) și cu considerentele (11), (25) și (26) ale [Directivei 2016/800], precum și cu articolul 13 și cu considerentul (50) al Directivei [2013/48] trebuie interpretate în sensul că un stat membru garantează asistență juridică din oficiu suspectilor sau acuzaților în cadrul procedurilor penale care erau minori la momentul declanșării procedurii, dar care au împlinit ulterior vârsta de 18 ani, și că această asistență este obligatorie până la încheierea definitivă a procedurii? 6) În cazul unui răspuns afirmativ la a cincea întrebare, dispozițiile sus menționate ale [Directivei 2016/800] trebuie, prin urmare, interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale precum articolul 79 alineatul (1) punctul 1 din [CPP], potrivit căruia, în cadrul procedurilor penale, acuzatul trebuie să fie asistat de un avocat doar până la vârsta de 18 ani? 7) Dispozițiile menționate la a [cincea] întrebare, precum și principiul supremației și principiul efectului direct al directivelor trebuie interpretate în sensul că permit (sau obligă) o instanță națională sesizată cu o cauză penală care intră în domeniul de aplicare al [Directivei 2016/800] și orice autoritate de stat să nu țină seama

de dispozițiile de drept național incompatibile cu directiva, precum cele enumerate la a șasea întrebare, și să aplice dispoziții de drept național precum articolul 79 alineatul (2) din [CPP] într-o interpretare conformă cu directiva (interpretare conformă), respectiv să mențină numirea din oficiu a unui avocat pentru un inculpat care nu a împlinit vârsta de 18 ani la momentul punerii sale sub acuzare, dar care ulterior, în cursul procedurii, a împlinit vârsta de 18 ani și în privința căruia procedura penală rămâne în curs, până la finalizarea definitivă a procedurii, presupunând că acest lucru este necesar din cauza circumstanțelor care împiedică apărarea, sau – având în vedere expirarea termenului de transpunere – să înlocuiască norma națională menționată mai sus cu normele cu efect direct ale directivei? 8) Articolul 4 alineatele (1)-(3) coroborat cu considerentele (18), (19) și (22) ale [Directivei 2016/800] și articolul 3 alineatul (2) coroborat cu considerentele (19) și (26) ale [Directivei 2012/13] trebuie interpretate în sensul că autoritățile competente (parchetul, poliția), cel târziu înainte de primul interogatoriu oficial al persoanei suspectate efectuat de poliție sau de altă autoritate competentă, ar trebui să informeze cu promptitudine atât suspectul, cât și, în același timp, titularul răspunderii părintești cu privire la aceste drepturi, care sunt esențiale pentru garantarea caracterului echitabil al procedurilor și cu privire la etapele procedurii, inclusiv în special cu privire la obligația de a numi un avocat pentru suspectul minor și cu privire la consecințele nerespectării obligației de a și alege un avocat pentru acuzatul minor (numirea unui avocat din oficiu), și, în ceea ce privește copiii care sunt persoane suspectate, aceste informații ar trebui să fie furnizate într-un limbaj simplu și accesibil, adecvat vârstei minorului? 9) Articolul 7 alineatele (1) și (2) coroborat cu considerentul (31) al [Directivei 2016/343], precum și articolul 3 alineatul (1) litera (e) și alineatul (2) din [Directiva 2012/13] trebuie interpretate în sensul că autoritățile unui stat membru care desfășoară o procedură penală în care este implicat un minor suspectat/acuzat sunt obligate să informeze suspectul minor că are dreptul de a păstra tăcerea și dreptul de a nu se autoincrimina într-un mod inteligibil și adecvat vârstei suspectului? 10) În lumina articolului 4 alineatele (1)-(3) coroborat cu considerentele (18), (19) și (22) ale [Directivei 2016/800] și a articolului 3 alineatul (2) coroborat cu considerentele (19) și (26) ale [Directivei 2012/13], trebuie să se interpreteze că cerințele prevăzute în dispozițiile menționate mai sus nu sunt îndeplinite prin comunicarea de instrucțiuni generale chiar înainte de interogatoriul unui suspect minor, fără a se ține seama de drepturile specifice care decurg din domeniul de aplicare al Directivei 2016/800 și, în același timp, prin înmânarea unor astfel de documente de informare doar suspectului care nu este asistat de un avocat, fără a fi comunicat titularului răspunderii părintești și în situația în care acest document este formulat într-un limbaj neadecvat vârstei suspectului? 11) Articolele 18 și 19 coroborate cu considerentul (26) al [Directivei 2016/800] și articolul 12 alineatul (2) coroborat cu considerentul (50) al [Directivei 2013/48], prin coroborare cu articolul 7 alineatele (1) și (2), coroborat cu articolul 10 alineatul (2) și cu considerentul (44) al [Directivei 2016/343], precum și cu principiul dreptului la un proces echitabil trebuie interpretate în sensul că, în ceea ce privește declarațiile făcute de un suspect pe durata unui interogatoriu al poliției desfășurat fără ca acesta să aibă acces la un avocat și fără ca suspectul să fie informat în mod echitabil

cu privire la drepturile sale, fără informarea titularului răspunderii părintești cu privire la drepturi și la aspectele generale ale desfășurării procedurii, informații pe care minorul este îndreptățit să le primească în temeiul articolului 4 din [Directiva 2016/800], obligă (sau abilitază) instanța națională care judecă o cauză penală care intră în domeniul de aplicare al directivelor menționate anterior și orice autorități ale statului să asigure efectul de a plasa persoanele suspectate sau acuzate în aceeași situație în care s-ar fi aflat dacă nu ar fi avut loc încălcările în cauză și, prin urmare, să nu țină seama de astfel de probe, în special dacă informațiile incriminatoare obținute în cadrul unui astfel de interogatoriu urmau să fie utilizate pentru a condamna persoana în cauză?

12) Prin urmare, dispozițiile menționate la a unsprezecea întrebare, precum și principiul priorității și principiul efectului direct trebuie interpretate în sensul că impun instanței naționale sesizate cu o cauză penală care intră în domeniul de aplicare al directivelor menționate anterior și oricărei alte autorități de stat să nu țină seama de dispozițiile de drept național care sunt incompatibile cu directivele menționate, precum articolul 168a din [CPP], potrivit căruia probele nu pot fi declarate inadmisibile pentru simplul motiv că au fost obținute cu încălcarea normelor de procedură sau prin intermediul unei fapte delictuale, la care se face referire în cadrul articolului 1 alineatul (1) din Codul penal, cu excepția cazului în care probele au fost obținute în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu de către un funcționar public, ca urmare a unui omor, a unor loviri sau vătămării corporale săvârșite cu intenție ori a privării de libertate?

13) Articolul 2 alineatul (1) din [Directiva 2016/800] coroborat cu articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și principiul efectivității în dreptul Uniunii trebuie interpretate în sensul că procurorul, în calitate de organ implicat în administrarea justiției, care contribuie la respectarea statului de drept și, în același timp, coordonează urmărirea penală, are obligația de a asigura, în cadrul urmăririi penale, o protecție jurisdicțională efectivă în domeniul de aplicare al directivei menționate anterior și că, în cadrul aplicării efective a dreptului Uniunii, trebuie să garanteze propria independență și imparțialitate?

14) În cazul în care răspunsul la oricare dintre primele 12 întrebări este afirmativ și în special în cazul unui răspuns afirmativ la a treisprezecea întrebare, articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE (principiul protecției jurisdicționale efective) coroborat cu articolul 2 TUE, în special în ceea ce privește principiul respectării statului de drept, astfel cum este interpretat în jurisprudența Curții (Hotărârea din 21 decembrie 2021, Euro Box Promotion și alții, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 și C-840/19, EU:C:2021:1034), și, de asemenea, principiul independenței judiciare prevăzut la articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și articolul 47 din [Cartă], astfel cum a fost interpretat în jurisprudența Curții (Hotărârea din 27 februarie 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117), trebuie interpretate în sensul că, din cauza posibilității de a exercita presiuni indirecte asupra judecătorilor și a posibilității ca procurorul general să dea instrucțiuni obligatorii procurorilor de rang inferior în această privință, aceste principii se opun unei legislații naționale care impune dependența parchetului de un organ executiv, precum ministrul justiției, și se opun de asemenea existenței unei legislații naționale care limitează independența instanței și independența procurorului în aplicarea dreptului Uniunii, în

special: a) articolul 130 alineatul (1) din [Legea privind organizarea instanțelor de drept comun], care permite ministrului justiției în legătură cu obligația procurorului de a semna o situație în care o instanță judecătorească statuează în aplicarea dreptului Uniunii să dispună suspendarea imediată din funcție a unui judecător până la adoptarea unei rezoluții de către instanța disciplinară, pentru o perioadă de cel mult o lună, atunci când, având în vedere natura faptei săvârșite de judecător, respectiv aplicarea directă a dreptului Uniunii, ministrul justiției consideră că autoritatea instanței sau interesele esențiale ale serviciului impun acest lucru? b) articolul 1 alineatul (2), articolul 3 alineatul (1) punctele 1 și 3 și articolul 7 alineatele (1)-(6) și alineatul (8), precum și articolul 13 alineatele (1) și (2) din Legea din 28 ianuarie 2016 privind Ministerul Public, al căror conținut, coroborate fiind, indică faptul că ministrul justiției, care este în același timp procurorul general și organul de urmărire penală suprem, poate emite ordine care sunt obligatorii pentru procurorii de rang inferior și în măsura în care restricționează sau împiedică aplicarea directă a dreptului Uniunii?”

- Curtea a constatat inadmisibilitatea unor întrebări (2 întrebări din 14): „Din cererea de decizie preliminară reiese că instanța de trimitere ridică problema conformității legislației poloneze care reglementează procedura penală cu dispozițiile menționate și a consecințelor care trebuie reținute, în cadrul procedurii principale, din faptul că dreptul național este contrar dreptului Uniunii. (...) Rezultă că, în speță, un răspuns al Curții la primele 12 întrebări este necesar pentru a permite instanței de trimitere să soluționeze întrebări adresate în limine litis, înainte ca această din urmă instanță să poată, dacă este cazul, să se pronunțe pe fondul cauzei principal [a se vedea prin analogie Hotărârea din 6 octombrie 2021, W.Ż. (Camera de control extraordinar și cauze publice a Curții Supreme – Numire), C-487/19, EU:C:2021:798, punctul 94 precum și jurisprudența citată]. Prin urmare, întrucât sunt îndeplinite condițiile enunțate la punctele 76-78 din prezenta hotărâre, primele 12 întrebări sunt admisibile. În schimb, a treisprezecea și a paisprezecea întrebare nu îndeplinesc aceste condiții. În primul rând, a treisprezecea întrebare și a paisprezecea întrebare litera b) privesc aspectul dacă, în cursul urmăririi penale, procurorul trebuie să lase neaplicate dispozițiile naționale contrare dreptului Uniunii pentru a garanta efectivitatea drepturilor suspectilor minori și dacă, în acest scop, independența și imparțialitatea sa trebuie protejate față de eventualele ingerințe ale puterii executive. În speță, având în vedere elementele prezentate la punctele 80-83 din prezenta hotărâre, nu rezultă că un răspuns al Curții la aceste întrebări este necesar pentru ca instanța de trimitere să poată soluționa probleme care se ridică *in limine litis* în fața sa. În fapt, din indicațiile instanței de trimitere reiese că, în cauza principală, urmărirea penală s-a încheiat și că în prezent instanței de trimitere îi revine competența de a înlătura elementele de probă care ar fi fost colectate cu încălcarea drepturilor procedurale sau de a se pronunța cu privire la dreptul persoanelor suspectate de a fi asistate de un avocat. În aceste condiții, problema dacă, în cadrul urmăririi penale, procurorul are, în temeiul dreptului Uniunii, o obligație de a lăsa neaplicate dispozițiile naționale contrare dreptului Uniunii pentru a garanta efectivitatea drepturilor suspectilor

minori nu urmărește, așadar, să fie interpretat dreptul Uniunii pentru nevoile obiective ale soluționării cauzei principale, ci are un caracter general și ipotetic. În al doilea rând, a paisprezecea întrebare litera a) privește aspectul dacă articolul 2 TUE și articolul 19 alineatul (1) TUE, precum și articolul 47 din Cartă se opun unei reglementări naționale care permite ministrului justiției să dispună suspendarea imediată din funcție a unui judecător. Desigur, în speță, rezultă că judecătoria care instrumentează cauza principală a făcut obiectul unei suspendări din funcție în temeiul acestei reglementări. Cu toate acestea, reiese cu claritate din elementele cuprinse în cererea de decizie preliminară că această suspendare, care, de altfel, nu mai este în curs, a fost decisă într-o altă cauză decât cauza principală. În plus, după cum a arătat doamna avocată generală la punctul 56 din concluzii, temerea acestei instanțe de a fi din nou supusă unei asemenea suspendări în cadrul cauzei principale nu prezintă decât un caracter ipotetic. Această întrebare nu corespunde, așadar, unei nevoi obiective inerente soluționării cauzei principale, ci urmărește să se obțină din partea Curții o apreciere generală și disociată de această cauză cu privire la reglementarea națională [a se vedea prin analogie Hotărârea din 9 ianuarie 2024, G. și alții (Numirea judecătorilor de drept comun în Polonia), C-181/21 și C-269/21, EU:C:2024:1, punctul 78]. Rezultă că a treisprezecea și a paisprezecea întrebare sunt inadmisibile” (par. 80-93, extras).

III.5. Caracterul facultativ și cel obligatoriu al trimiterii preliminare

1. Dreptul de apreciere al instanțelor naționale

În baza **Art. 267** TFUE, ca regulă, instanțele naționale au competența de a sesiza CJUE cu o cerere de decizie preliminară. În ceea ce privește exercițiul acestei competențe, instanțele au **un drept de apreciere** în baza căruia:

- pot sesiza Curtea **din oficiu**
- pot sesiza Curtea **chiar dacă părțile litigiului se opun**
- **nu pot fi obligate de părțile litigiului** să sesizeze Curtea
- **nu pot fi oprite** în a sesiza Curtea de către **instanțe superioare** prin exercitarea și admiterea unei căi de atac împotriva deciziei de a formula o cerere de decizie preliminară [C-210/06, *Cartesio*, Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 16.12.2008, ECLI:EU:C:2008:723]
- **nu pot fi oprite** în a sesiza Curtea **chiar dacă o instanță superioară** [C-173/09, *Georgi Ivanov Elchinov*, Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 5.10.2010, ECLI:EU:C:2010:581] sau **Curtea Constituțională** [C-430/21, *Procedura inițiată de RS*, Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 22.02.2022, ECLI:EU:C:2022:990] au interpretat deja, cu titlul obligatoriu, dispoziția de drept național ce se dorește a fi adusă în discuția Curții prin întrebarea preliminară

- **nu pot fi oprite** în a sesiza Curtea prin **aplicarea unor sancțiuni disciplinare** pentru această decizie [C-8/19 PPU, *Procedura penală împotriva lui RH*, Ordonanța Curții din 12.02.2019, ECLI:EU:C:2019:110; C-430/21, *Procedura inițiată de RS*, Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 22.02.2022, ECLI:EU:C:2022:990]
- pot formula cererea în cursul procedurilor **în orice etapă consideră potrivit**
- pot formula o cerere de decizie preliminară **chiar dacă pe parcursul procedurilor au mai formulat una** [C-561/19, *Consorzio Italian Management*, Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 6.10.2021, ECLI:EU:C:2021:799]

2. Obligația de a sesiza CJUE cu o trimitere preliminară

Ca excepție de la regula dreptului de apreciere, **instanțele naționale sunt obligate** să formuleze o cerere de decizie preliminară în două situații:

1. întrebările aduc în discuție **validitatea** unui act al unei instituții, al unui organ, al unui oficiu sau al unei agenții a UE;
2. întrebările aduc în discuție **interpretarea** Tratatelor sau al unui act al unei instituții, al unui organ, al unui oficiu sau al unei agenții a UE, iar instanța în fața căreia se ridică problema de interpretare este **instanță de ultim grad**.

În primul rând, în ceea ce privește trimiterile preliminare ce au ca obiect **validitatea** unui act al unei instituții, al unui organ, al unui oficiu sau al unei agenții a UE, **posibilitatea de a declara un asemenea act ca nefiind valid este competența exclusivă a CJUE**. Instanța națională are **competența de a respinge o astfel de solicitare**, dar „atunci când are **îndoieli** cu privire la **validitatea** unui astfel de act, o instanță a unui stat membru trebuie, așadar, să efectueze o trimitere preliminară, indicând motivele pentru care are asemenea îndoieli. În funcție de obiectul cererii de decizie preliminară, va reveni apoi Curții sau Tribunalului sarcina de a se pronunța asupra acestei chestiuni” (Recomandări 2024, pct. 7).

În al doilea rând, Art. 267 (3) TFUE prevede că o instanță națională de ultim grad de jurisdicție **trebuie să solicite CJUE o hotărâre preliminară dacă condițiile de sesizare sunt îndeplinite**.

Recomandările 2024 prevăd: „În cazul în care o asemenea chestiune se invocă într-o cauză pendinte în fața unei instanțe ale cărei decizii nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern, această instanță este însă obligată să efectueze o trimitere preliminară (a se vedea art. 267 par. 3 TFUE), **cu excepția cazului în care există deja o jurisprudență consacrată în materia respectivă sau a cazului în care maniera corectă de interpretare a normei de drept în discuție nu lasă loc niciunei îndoieli rezonabile**” (pct. 6).

CJUE – Excepții de la regula trimerii obligatorii prevăzută în Art. 267 (3) TFUE

<p>C-283/81</p> <hr/> <p><i>CILFIT</i></p> <hr/> <p>Hotărârea Curții din 6.10.1982, ECLI:EU:C:1982:335</p>	<p>„Articolul 177 al treilea paragraf trebuie să fie interpretat în sensul că o instanță națională ale cărei decizii nu sunt supuse unei căi de atac în dreptul intern trebuie, atunci când se pune o problemă de drept comunitar în cauza dedusă judecării sale, să își îndeplinească obligația de sesizare a Curții de Justiție, cu excepția cazului în care constată că problema invocată nu este pertinentă sau că dispoziția comunitară în cauză a făcut deja obiectul unei interpretări din partea Curții sau că aplicarea corectă a dreptului comunitar se impune cu o asemenea evidență încât nu mai lasă loc niciunei îndoieli rezonabile; existența unei astfel de posibilități trebuie să fie evaluată în funcție de caracteristicile proprii dreptului comunitar, de dificultățile specifice pe care le prezintă interpretarea acestuia și de riscul divergențelor de jurisprudență în cadrul Comunității”.</p>
<p>C-72/14 și C-197/14</p> <hr/> <p><i>X și T. A. van Dijk</i></p> <hr/> <p>Hotărârea Curții din 9.09.2015, ECLI:EU:C:2015:564</p>	<p>„Articolul 267 (3) TFUE trebuie interpretat în sensul că o instanță națională ale cărei decizii nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern precum instanța de trimerie nu este obligată să sesizeze Curtea de Justiție a Uniunii Europene pentru simplul motiv că, într-o cauză asemănătoare cu cea cu care este sesizată și privind exact aceeași problemă, o instanță națională de rang inferior a adresat o întrebare preliminară Curții de Justiție a Uniunii Europene și nici să aștepte răspunsul dat la această întrebare”.</p>
<p>C-160/14</p> <hr/> <p><i>João Filipe Ferreira da Silva e Brito și alții</i></p> <hr/> <p>Hotărârea Curții din 9.09.2015, ECLI:EU:C:2015:565</p>	<p>„Articolul 267 (3) TFUE trebuie interpretat în sensul că o instanță națională ale cărei decizii nu sunt supuse unei căi de atac în dreptul intern are obligația de a sesiza Curtea de Justiție a Uniunii Europene cu o cerere de decizie preliminară privind interpretarea noțiunii „transfer de unitate”, în sensul articolului 1 alineatul (1) din Directiva 2001/23, în împrejurări cum sunt cele în discuție în litigiul principal, marcate atât de decizii divergente ale unor instanțe judecătorești inferioare în ceea ce privește interpretarea acestei noțiuni, cât și de dificultăți de interpretare recurente ale acesteia în diferitele state membre.</p> <p>Dreptul Uniunii și în special principiile enunțate de Curte în materie de răspundere a statului pentru prejudiciile cauzate particularilor printr-o încălcare a dreptului Uniunii săvârșită de o instanță națională ale cărei decizii nu pot fi supuse niciunei căi de atac în dreptul intern trebuie interpretate în sensul că se opun unei legislații naționale care impune, drept condiție prealabilă, anularea deciziei cauzatoare de prejudicii pronunțate de această instanță, în condițiile în care o astfel de anulare este, în practică, exclusă.”</p>
<p>C-561/19</p> <hr/> <p><i>Consortio Italian Management</i></p> <hr/> <p>Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 6.10.2021, ECLI:EU:C:2021:799</p>	<p>„Articolul 267 TFUE trebuie interpretat în sensul că o instanță națională ale cărei decizii nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern trebuie să își îndeplinească obligația de a sesiza Curtea cu o chestiune referitoare la interpretarea dreptului Uniunii invocată în fața sa, cu excepția cazului în care constată că această chestiune nu este relevantă sau că dispoziția de drept al Uniunii în discuție a făcut deja obiectul unei interpretări din partea Curții ori că interpretarea corectă a dreptului Uniunii se impune cu o asemenea evidență încât nu lasă loc niciunei îndoieli rezonabile.</p> <p>Existența unei astfel de eventualități trebuie să fie evaluată în funcție de caracteristicile proprii dreptului Uniunii, de dificultățile deosebite pe care le prezintă interpretarea sa și de riscul unor divergențe de jurisprudență în cadrul Uniunii.</p> <p>O asemenea instanță nu poate fi exonerată de obligația menționată pentru simplul motiv că a sesizat deja Curtea cu titlu preliminar în cadrul aceleiași cauze naționale. Totuși, aceasta se poate abține să adreseze o întrebare preliminară Curții pentru motive de inadmisibilitate care țin de procedura în fața acestei instanțe, sub rezerva respectării principiilor echivalenței și efectivității”.</p>

În ipoteza în care o instanță de ultim grad nu formulează o cerere de decizie preliminară, deși condițiile de sesizare sunt îndeplinite și nu este prezentă nicio situație de excepție, intervine **problema atragerii răspunderii** pentru o astfel de decizie.

Încălcarea obligației de a sesiza CJUE cu trimitere preliminară

Consecințe în dreptul UE

<p>Procedura de „infringement”</p>	<p>C-416/17 <i>Comisia Europeană împotriva Republicii Franceze</i> Hotărârea Curții din 4.10.2018, ECLI:EU:C:2018:811</p>	<p>„Întrucât Conseil d’État (Consiliul de Stat, Franța) a omis să sesizeze Curtea de Justiție a Uniunii Europene, în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 267 al treilea paragraf TFUE, pentru a se stabili dacă era necesar să refuze să ia în considerare, pentru calculul rambursării impozitului anticipat pe bunuri mobile plătit de o societate rezidentă pentru distribuirea de dividende plătite de o societate nerezidentă prin intermediul unei filiale nerezidente, impozitarea aplicată acestei a doua societăți asupra profiturilor subiacente respectivelor dividende, în condițiile în care interpretarea pe care a reținut o a dispozițiilor dreptului Uniunii în hotărârea din 10 decembrie 2012, Rhodia (FR :CESSR:2012:317074.20121210), și în hotărârea din 10 decembrie 2012, Accor (FR:CESSR:2012:317075.20121210), nu se impunea cu o asemenea evidență încât să nu lase loc niciunei îndoieli rezonabile, Republica Franceză nu și a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 267 al treilea paragraf TFUE”.</p>
<p>Răspunderea statului</p>	<p>C-224/01 <i>Köbler</i> Hotărârea Curții din 30.09.2003, ECLI:EU:C:2003:513</p>	<p>Principiul conform căruia statele membre sunt obligate să repare prejudiciile cauzate persoanelor fizice din cauza încălcării dreptului comunitar pentru care sunt responsabile se aplică și în cazul în care presupusa încălcare rezultă dintr-o hotărâre a unei instanțe care judecă în ultimă instanță, atunci când norma de drept comunitar încălcată are ca scop conferirea de drepturi persoanelor fizice, încălcarea este suficient de gravă, iar între această încălcare și prejudiciul suferit de partea lezată există un raport de cauzalitate direct.</p> <p>Pentru a stabili dacă încălcarea este suficient de gravă atunci când aceasta rezultă dintr-o astfel de hotărâre, instanța națională competentă, ținând cont de natura specifică a funcției judiciare, trebuie să stabilească dacă încălcarea este evidentă (manifestă). Sistemul juridic al fiecărui stat membru este responsabil să desemneze instanța competentă să soluționeze litigiile privind acordarea despăgubirilor.</p>
	<p>Cauza C-163/24 <i>Statul Român – Ministerul Finanțelor Publice și Curtea de Apel București</i></p>	<p>Întrebare: „În circumstanțele cauzei, omisiunea instanței naționale de ultim grad de jurisdicție de a sesiza Curtea de Justiție a Uniunii Europene pentru interpretarea articolului 68 din Regulamentul nr. 796/[2004] reprezintă o încălcare evidentă și suficient de gravă pentru a atrage răspunderea statului pentru prejudiciul pretins a fi fost cauzat prin hotărârea acelei instanțe?” Cauza urmează a fi soluționată (de urmărit).</p>

Încălcarea obligației de a sesiza CJUE cu trimitere preliminară

Consecințe în dreptul Consiliului European

<p>Încălcarea Art. 6 (1) Conv.EDO</p>	<p><i>Ullens de Schooten and Rezabek c. Belgia</i></p> <p>Plângerile nr. 3989/07 și 38353/07, Hotărârea Curții din 20.09.2011</p>	<p>60. Articolul 6 § 1 impune, în acest context, o obligație instanțelor naționale de a-și motiva deciziile, în lumina dreptului aplicabil, atunci când refuză să trimită o întrebare preliminară, în special în cazurile în care dreptul aplicabil permite un astfel de refuz doar în mod excepțional. (...)</p> <p>62. În contextul specific al alineatului al treilea al articolului 234 din Tratatul de instituire a Comunității Europene (actualul articol 267 din TFUE), aceasta înseamnă că instanțele naționale ale căror hotărâri nu pot fi atacate printr-o cale de atac internă, care refuză să adreseze Curții de Justiție o întrebare preliminară privind interpretarea dreptului UE formulată în fața lor, sunt obligate să își motiveze refuzul în lumina excepțiilor prevăzute de jurisprudența Curții de Justiție. Astfel, acestea vor trebui, în conformitate cu jurisprudența Cifit menționată mai sus, să indice motivele pentru care au considerat că întrebarea este irelevantă, că dispoziția de drept al Uniunii a fost deja interpretată de Curtea de Justiție sau că aplicarea corectă a dreptului Uniunii este atât de evidentă încât nu există niciun motiv rezonabil de îndoială.</p>
	<p><i>Bio Farmland Betriebs S.R.L. c. România</i></p> <p>Plângerea nr. 43639/17, Hotărârea Curții din 13.07.2021</p>	<p>55. Este adevărat că hotărârea curții de apel face, cel puțin în partea sa introductivă, referire la întrebările preliminare ridicate de societatea reclamantă (folosind formularea „nu se impunea examinarea cererii de sesizare a CJUE”). Cu toate acestea, această hotărâre nu indică motivele pentru care s-a considerat că întrebările ridicate nu meritau să fie analizate și transmise CJUE (...). Simplul fapt de a menționa că dispozițiile Ordinului nr. 161/2012 nu contravin articolului 18 din Regulamentul (UE) nr. 65/2011 nu constituie un răspuns clar cu privire la motivul refuzului (...). Mai mult, analiza făcută de curtea de apel, care s-a referit la articolul 18 § 1 din Regulamentul (UE) nr. 65/2011 (paragraful 27 de mai sus), abia dacă acoperă lipsa oricărei explicații privind refuzul de a adresa CJUE întrebări referitoare la celelalte dispoziții europene menționate în cererea de trimitere preliminară. În opinia Curții, motivarea hotărârii curții de apel nu permite, așadar, să se stabilească dacă acele întrebări au fost examinate în lumina criteriilor Cifit și, dacă da, în raport cu care dintre aceste criterii instanța care a pronunțat hotărârea în ultimă instanță a decis să nu le transmită CJUE.</p>

Sfat practic

În vederea formulării unei plângeri către CEDO este indicat a studia [fișa tematică](#) privind obligația instanțelor de ultim grad de a motiva refuzul de a sesiza CJUE cu o trimitere preliminară.

Sfat practic

Model de plângere în fața CEDO

În vederea introducerii unei plângeri la CEDO pentru a invoca o încălcare a Art. 6 (1) din Convenție cauzată de refuzul nemotivat sau deficitar motivat al instanței naționale de a sesiza CJUE cu o cerere de decizie preliminară, trebuie în primul rând să descărcăm [formularul](#) standard al plângerii.

La secțiunea „În fapt” trebuie să descriem în mod clar și complet situația factuală internă, insistând pe chestiunea cererii de sesizare a CJUE. Facem trimitere la încheierile de ședință și prezentăm motivarea soluției de respingere a cererii.

Articolul încălcat este Art. 6 (1) din Conv.EDO

În secțiunea „Explicații”, este indicat să facem referire la principiile cu valoare de precedent create de Curte în această materie, aplicându-le la situația concretă din cauză. În rezumat, aceste principii sunt:

- Instanțele naționale au obligația de a-și motiva deciziile prin care refuză să trimită la CJUE o cerere preliminară (*Ullens de Schooten și Rezabek c. Belgia*, 2011, par. 60), chiar dacă Convenția nu garantează ca atare dreptul ca o cerere preliminară să fie trimisă la CJUE. Prin urmare, absența totală a motivării constituie un argument puternic pentru a sesiza CEDO.
- În general, Curtea verifică motivările instanțelor naționale privind respingerea unei trimiteri preliminare prin prisma celor trei criterii stabilite de CJUE în cauza *Cilfit*: a) irelevanța întrebării; (b) dacă dispoziția de drept UE în cauză a fost deja interpretată de CJUE sau (c) dacă aplicarea corectă a dreptului UE este atât de evidentă încât nu lasă loc pentru nicio îndoială rezonabilă.
- Curtea nu exclude posibilitatea ca refuzul unei instanțe de a da curs unei astfel de cereri de trimitere să poată, în anumite împrejurări, să aducă atingere echității procedurii. Același lucru este valabil și în cazul în care refuzul se dovedește arbitrar, și anume în cazul în care a existat un refuz chiar dacă normele aplicabile nu permit nicio excepție de la principiul trimiterii preliminare sau nicio alternativă la acesta, în cazul în care refuzul se bazează pe alte motive decât cele prevăzute de norme și în cazul în care refuzul nu a fost motivat în mod corespunzător în conformitate cu aceste norme (*Ullens de Schooten și Rezabek c. Belgia*, 2011, par. 59).
- Aceasta înseamnă că instanțele naționale care judecă procesul în ultimă instanță, și care refuză să adreseze CJUE o întrebare preliminară privind interpretarea dreptului UE care a fost ridicată în fața lor, sunt obligate să își motiveze refuzul în lumina excepțiilor prevăzute în jurisprudența CJUE (*Ullens de Schooten și Rezabek c. Belgia*, 2011, par. 62; *Sanofi Pasteur c. Franța*, 2020, par. 70).

- Faptul dacă o instanță națională a încălcat sau nu obligația de motivare poate fi stabilită numai în lumina circumstanțelor cauzei (*Baydar c. Olanda*, 2018, par. 40), ținând seama de scopul obligației impuse de articolul 6 § 1 din Convenție și de ansamblul procedurii (*Harisch c. Germania*, 2019, par. 42).
- Astfel, în cazul în care o instanță superioară internă a respins o cerere cu motivare sumară deoarece aceasta nu ridică probleme juridice de importanță fundamentală sau nu avea șanse de succes, este acceptabil ca instanța respectivă să se abțină de la a trata în mod explicit cererea de trimitere formulată în acest context (*Baydar c. Olanda*, 2018, par. 42). Același lucru este valabil în cazul în care cererea a fost declarată inadmisibilă pentru nerespectarea condițiilor de admisibilitate [*Astikos Kai Paratheristikos Oikodomikos Synetairismos Axiomatikon și Karagiorgos c. Grecia* (dec.), 2017, par. 47] sau în cazul în care o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare este insuficient motivată sau în cazul în care o astfel de cerere este formulată în termeni vagi sau generali [*John c. Germania* (dec.), 2007]. În astfel de cazuri, răspunsurile la întrebările preconizate, oricare ar fi acestea, nu ar avea niciun impact asupra soluționării cauzei [*Astikos Kai Paratheristikos Oikodomikos Synetairismos Axiomatikon și Karagiorgos c. Grecia* (dec.), 2017, par. 47].
- Motivele respingerii cererii de decizie preliminară în temeiul criteriilor *Cilfit* pot fi deduse din motivarea restului deciziei pronunțate de instanța în cauză [*Krikorian c. Franța* (dec.), 2013, par. 97-99] sau din motivele invocate în deciziile instanțelor inferioare (*Harisch c. Germania*, 2019, par. 37-42).
- Faceți referire, în mod special, la cauza *Bio Farmland Betriebs S.R.L. c. România*, Plângerea nr. 43639/17, Hotărârea din 13.07.2021, cauza în care Curtea a aplicat principiile deja stabilite în această materie la o respingere de cerere dispusă de o instanță din România.

IV. Etapele procedurii trimiterii preliminare

Procedura trimiterii preliminare cunoaște **3 etape**: cererea privind sesizarea și sesizarea CJUE, soluționarea trimiterii preliminare și aplicarea hotărârii CJUE și soluționarea litigiului național.

IV.1. Cererea privind sesizarea și sesizarea CJUE (etapa 1)

Prima etapă a procedurii trimiterii preliminare se desfășoară **în fața instanței naționale**. Ea cuprinde formularea cererii privind sesizarea CJUE de către părți sau de instanță din oficiu, dezbaterile cererii și soluționarea acesteia. În cazul în care cererea de sesizare este admisă, instanța națională va întocmi cererea de decizie preliminară și o va transmite CJUE.

1. Cine formulează cererea de decizie preliminară?

În procedura trimiterii preliminare, **CJUE este sesizată de către instanța națională**. Părțile la o procedură desfășurată în fața unei instanțe naționale **nu trimit ele însele în mod direct întrebări preliminare către CJUE**. În consecință, **redactarea cererii de decizie preliminară și sesizarea efectivă a CJUE** sunt în competența instanței naționale.

Instanțele naționale sunt cele care, așadar, **trebuie să accepte formularea unei astfel de sesizări**. Părțile, de obicei, prin avocat, sunt cele care, cel mai adesea, aduc această perspectivă în fața instanței naționale. De aceea, așa cum am arătat deja, **rolul avocaților în convingerea instanței naționale cu obiectivul sesizării CJUE este foarte important**.

2. Cererea de sesizare formulată în fața instanței naționale

Părțile au un rol esențial în declanșarea mecanismului trimiterii preliminare. De regulă, părțile sunt cele care, prin avocați, **solicită instanței naționale** sesizarea Curții. Instanța poate aduce în discuția părților **și din oficiu** o cerere de sesizare a CJUE.

O **cerere de sesizare a CJUE** trebuie să cuprindă: **dreptul UE** aplicabil în speță, **analiza îndeplinirii condițiilor trimiterii preliminare**, o **propunere privind întrebările** ce ar trebui adresate Curții. Ea poate fi formulată și verbal și va fi consemnată în încheierea de ședință. Pe de altă parte, este mult mai util să formulăm cererea în scris.

După depunerea cererii la instanța națională, aceasta o va pune în **dezbaterile contradictorii a părților**. De obicei, în România, **instanțele acordă un termen** pentru pregătirea poziției procesuale a părților în raport cu această cerere. Părțile pot depune astfel observații privind cererea de sesizare. Inclusiv partea care a depus o astfel de cerere o poate completa cu **argumente suplimentare**.

Argumentarea cererii, precum și **formularea unor observații în raport cu aceasta**, oferă părților o oportunitate importantă de a contribui la redactarea cererii de decizie preliminară de către instanța națională. În cele din urmă însă, este de competența instanței naționale să stabilească conținutul final al cererii de decizie preliminară, **dar cu un ajutor util din partea avocaților, această sarcină poate fi îndeplinită mai ușor.**

În procedura de sesizare a Curții cu o trimitere preliminară, **cea mai importantă provocare este aceea de a determina instanța națională să dispună sesizarea.** În acest sens, părțile ar trebui să prezinte instanței de judecată în mod special argumentul bazat **pe importanța cooperării între instanța națională și cea supranațională** și să convingă instanța că sesizarea Curții reprezintă **un sprijin** nu o problemă.

Este clar că pentru instanța națională întocmirea unei trimiteri preliminare reprezintă, uneori, **ieșirea dintr-o zonă de confort.** Sesizarea Curții presupune întocmirea unei cereri ce iese din cotidianul obișnuit al întocmirii documentelor în cursul soluționării cauzelor. În plus, o astfel de cerere determină **o anumită anxietate** deoarece riscul de a adresa întrebări inadmisibile poate fi prezent. Desfășurarea în sine a unei proceduri ce implică o instanță supranațională poate determina cel puțin **o reticență inițială.**

În acest context, mai mult decât în alte proceduri, avocații trebuie să fie foarte atenți la maniera în care solicită instanțelor naționale sesizarea Curții. **Cererea trebuie să foarte bine motivată pentru a convinge instanța națională să înțeleagă de ce este necesară intervenția Curții, dar și pentru a o ajuta să redacteze trimiterea preliminară.**

Pentru a putea convinge instanța să sesizeze Curtea, este important ca aceasta să aibă realmente **un sprijin în scrierea cererii de decizie preliminară.** Avocații pot acorda acest sprijin **prin scrierea cererii de sesizare cu atenție**, astfel încât să cuprindă motivarea îndeplinirii condițiilor de admisibilitate, cu referire în special la:

1. **contextul factual și legislativ al litigiului**
2. **caracterul necesar și util al intervenției Curții**

În egală măsură, părțile trebuie să sublinieze faptul că, prin sesizarea Curții, **instanța națională va avea un rol esențial în evoluția interpretării dreptului UE.** Practic, fiecare judecător național poate avea un rol important în acest proces. Contribuția fiecăruia dintre noi la evoluția dreptului UE este, până la urmă, **o chestiune de mândrie profesională.**

Sfat practic

Cererea de sesizare a Curții poate fi întocmită, pentru început, mai simplu, urmând a fi completată ulterior, prin note scrise, în termenul pe care instanța îl va acorda pentru dezbaterea contradictorie. Cererea permite tatonarea instanței și a părților adverse cu ideea sesizării Curții. În funcție de poziția acestora, eventual exprimată prin note scrise, cererea inițială poate fi completată cu note scrise în care insistăm pe anumite argumente.

Sfat practic

Exemplu de cerere de sesizare a Curții cu o trimitere preliminară. Ea a fost însoțită de două rânduri de note scrise depuse ulterior.

În dos. nr. 3655/117/2018, litigiu de contencios administrativ, reclamantul a formulat o cerere de sesizare a CJUE în fața instanței de recurs. În acest context, și pârâțul a formulat, la rândul său, o astfel de cerere. Instanța a admis cererile, iar trimiterea preliminară a devenit cauza C-252/22, *Societatea Civilă Profesională de Avocați AB & CD împotriva Consiliului Județean Suceava și alții*, Hotărârea Curții din 11.01.2024, ECLI:EU:C:2024:13. În ceea ce privește cererea formulată de reclamant, instanța de trimitere a reformulat însă în mod semnificativ cea dintâi întrebare, întocmind două întrebări și schimbând în mare parte sensul întrebării propuse. Sensul celei de-a doua întrebări, ce a devenit a treia în cererea de decizie preliminară, a rămas în mare parte același. În această trimitere preliminară, Curtea a dispus atât depunerea concluziilor de către avocatul general cât și organizarea unei ședințe de audiere a pledoariilor.

„(...) în temeiul art. 267 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene, formulăm prezenta

CERERE DE SESIZARE A CURȚII DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE

pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare prin care să răspundă la următoarele întrebări, care privesc **interpretarea art. 9 alin. 3, 4 și 5 din Convenția privind accesul la informații, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în probleme de mediu**, adoptată la Aarhus la **25.06.1998**, și aprobată în numele Comunității Europene prin Decizia 2005/370/CE a Consiliului din 17 februarie 2005 (Jurnalul Oficial seria L nr. 124, p. 1):

1. Având în vedere obiectivele art. 9 alin. 3 din Convenția privind accesul la informații, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în probleme de mediu, precum și obiectivul protecției jurisdicționale efective a drepturilor conferite de dreptul Uniunii, art. 9 alin. 3 trebuie interpretat în sensul că permite unei organizații sau unui grup de persoane fizice, compuse din persoane care sunt avocați și care invocă apărarea interesului public, să conteste în fața unei instanțe de judecată o decizie adoptată de o autoritate publică care poate fi contrară dreptului mediului al Uniunii Europene.

2. Având în vedere obiectivele art. 9 alin. 3, 4 și 5 din Convenția *privind accesul la informații, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în probleme de mediu*, precum și obiectivul protecției jurisdicționale efective a drepturilor conferite de dreptul Uniunii, art. 9 alin. 4 și 5, cu referire la art. 9 alin. 3, trebuie interpretate în sensul că sunt necesare reguli referitoare la limitarea riscului privind suportarea cheltuielilor judiciare pentru a permite, în mod efectiv, contestarea în fața unei instanțe de judecată a unei decizii adoptate de o autoritate publică ce poate fi contrară dreptului mediului al Uniunii Europene.

În ceea ce privește admisibilitatea cererii de sesizare a Curții de Justiție a Uniunii Europene (în continuare CJUE), art. 267 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene (în continuare TFUE) prevede: (...)

Așadar, cererea de sesizare a CJUE este admisibilă dacă sunt îndeplinite **următoarele condiții**:

1. Problema de drept să apară cu privire la interpretarea tratatelor sau validitatea și interpretarea actelor adoptate de instituțiile, organele, oficiile sau agențiile Uniunii Europene;
2. Chestiunea interpretării dreptului european să se ridice în fața unei instanțe dintr-un stat membru în cursul judecării unei cauze;
3. Interpretarea problemei de drept european să fie necesară pentru soluționarea cauzei de către instanța națională.

Art. 267 alin. 3 din TFUE stabilește, suplimentar, **caracterul obligatoriu** al sesizării CJUE în ipoteza în care cauza se află în ultimul grad de jurisdicție.

În cauza de față, apreciem că sunt îndeplinite toate condițiile prevăzute de art. 267 din TFUE.

1. Prima condiție de admisibilitate

Obiectul prezentei cauze este verificarea legalității unor acte administrative emise în materia depozitării deșeurilor, domeniu reglementat de Directiva 1999/31/EC. În consecință, problema dreptului de acces la justiție privește un domeniu reglementat de dreptul mediului al Uniunii Europene.

CJUE a stabilit că are competența de a interpreta Convenția privind accesul la informații, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în probleme de mediu (în continuare Convenția de la Aarhus), întrucât aceasta reprezintă un act adoptat de instituțiile, organele, oficiile sau agențiile Uniunii, în sensul art. 267 alin. 1 din TFUE (CJUE, cauza C-240/09, hotărârea din 8.03.2011).

2. A doua condiție de admisibilitate

Cauza de față se află în curs de judecată în fața instanței de recurs în România, stat membru al Uniunii Europene.

3. A treia condiție de admisibilitate

În ceea ce privește prima întrebare, unul dintre argumentele pe care se întemeiază cererea de recurs formulată de către (...) împotriva sentinței primei instanțe se referă la interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 9 din Convenția de la Aarhus. Aceste motive de recurs se regăsesc la paginile 9-13 din cererea de recurs și au următorul conținut:

„Convenția de la Aarhus reprezintă, așadar, un standard minim ce trebuie îndeplinit de statele membre. Acest standard este impus, spre exemplu, în ce privește accesul la justiție al publicului interesat. Așa cum rezultă din art. 3 pct. 5, statele semnatare pot oricând să asigure un acces mai larg la justiție.

În ceea ce privește accesul la justiție pentru membrii publicului, drept prevăzut de art. 9 pct. 3 și încă nespun armonizării prin directive, Convenția de la Aarhus face în mod expres trimitere la dreptul statelor semnatare de a impune criterii de admisibilitate accesului la justiție.

Distincția este pe deplin reflectată în definiția propusă de Convenția de la Aarhus publicului (art. 3 pct. 4) și publicului interesat (art. 3 pct. 5). Statele au, așadar, astfel o marjă de apreciere în ceea ce privește recunoașterea dreptului publicului de a avea acces la justiție, însă, acest drept de apreciere nu poate atinge însăși esența dreptului de acces la justiție.

Art. 9 pct. 3 este clar în acest sens:

„3. În plus și fără a prejudicia procedurile la care se referă pct. 1 și 2, fiecare parte trebuie să asigure ca, în momentul în care toate criteriile sunt îndeplinite, dacă acestea sunt prevăzute de legislația națională, membrii publicului să aibă acces la procedurile administrative sau juridice pentru a contesta actele sau omisiunile persoanelor private și autorităților publice, care contravin prevederilor legislației naționale cu referire la mediu”.

În consecință, justa soluționare a cauzei depinde de răspunsul pe care CJUE îl va da întrebărilor preliminare în interpretarea dispozițiilor art. 9 alin. 3 din Convenția de la Aarhus.

Referitor la cea de a doua întrebare preliminară, arătăm că riscul cu privire la suportarea unor cheltuieli de judecată ridicate poate constitui un obstacol în calea inițierii sau continuării căilor de atac prevăzute la art. 9 alin. 3 din Convenția de la Aarhus. Aceste proceduri pot fi costisitoare și, în consecință, prohibitive în sensul art. 9 alin. 4 și 5.

În România cheltuielile de judecată sunt definite în art. 451 din C.p.c. și au în vedere, în principal, taxele judiciare de timbru și cheltuielile dovedite de către părți.

În ceea ce privește taxele de timbru, normele legale prevăd un cost fix, stabilit de O.U.G. nr. 80/2013, fiind îndeplinită astfel condiția previzibilității. În plus, în materia contenciosului administrativ, aceste taxe au o valoare modică, ele nefiind, așadar, prohibitive în ceea ce privește formularea acțiunii în justiție.

În schimb, cheltuielile ce pot fi solicitate de părți cu titlu de onorarii avocațiale pot reprezenta un risc în ceea ce privește exercitarea efectivă a dreptului conferit de art. 9 alin. 3 din Convenția de la Aarhus și pot conduce la încălcarea art. 9 alin. 4 și 5 din aceeași convenție. În materia protecției mediului, legea națională nu conține o reglementare expresă care să instituie limite maxime în privința acestor cheltuieli de judecată. Singurul mecanism care are în vedere riscul cheltuielilor de judecată este cel ce aparține dreptului comun, fiind prevăzut de art. 451 alin. 2 C.p.c.:

„Instanța poate, chiar și din oficiu, să reducă motivat partea din cheltuielile de judecată reprezentând onorariul avocaților, atunci când acesta este vădit disproporționat în raport cu valoarea sau complexitatea cauzei ori cu activitatea desfășurată de avocat, ținând seama și de circumstanțele cauzei. Măsura luată de instanță nu va avea niciun efect asupra raporturilor dintre avocat și clientul său”.

Art. 451 alin. 2 C.p.c. prevede o normă cu aplicare generală bazată pe dreptul de apreciere al instanței de judecată în ceea ce privește reducerea cheltuielilor de judecată solicitate de părți cu titlu de onorarii avocațiale. În materia protecției mediului, așa cum am arătat anterior, România nu cunoaște reglementări exprese care să impună o limită maximă a acestor cheltuieli de judecată, iar acest lucru poate constitui un obstacol la exercitarea efectivă a dreptului de acces la justiție.

Spre exemplu, în prezenta cauză, cererea de chemare în judecată a fost formulată în scopul protecției interesului public, motiv pentru care, în mod expres, am indicat că nu solicităm plata unor cheltuieli de judecată.

În mod contrar, autoritatea publică pârâtă, Consiliul Județean Suceava, a beneficiat (și beneficiază) de asistență juridică din partea S.C.P.A. (...). Prin întâmpinarea formulată în fața primei instanțe, pârâtul a precizat, în mod expres, faptul că solicită plata cheltuielilor de judecată.

În România, în baza art. I alin. 2 lit. b) din O.U.G. nr. 26/2012, autoritățile publice pot încheia contracte de asistență juridică. Legea nu prevede o limită maximă a acestor onorarii plătite din fondurile publice, nici măcar în cazul acțiunilor privind protecția mediului.

În concret, doar onorariile aferente prezentului recurs, aprobate prin Hotărârea Consiliului Județean Suceava nr. 222/2021, sunt în cuantum de 38.000 lei. Pentru toate procedurile judiciare desfășurate până acum în prezenta cauză, Consiliul Județean Suceava a aprobat onorarii avocațiale în cuantum total de 276.000 lei, astfel:

- Judecata în primă instanță – **120.000 lei** (H.C.J. Suceava nr. 153/2018);
- Judecata în recurs – **100.000 lei** (H.C.J. Suceava nr. 75/2019);
- Proceduri auxiliare: strămutare și recurs împotriva încheierii de respingere a cererii de recuzare – **18.000 lei** (H.C.J. Suceava nr. 213/2019);
- Rejudecarea recursului – **38.000 lei** (H.C.J. Suceava nr. 222/2021).

În aceste condiții, riscul suportării unor **onorarii totale de 276.000 lei** are, înainte de toate, un efect descurajant în pornirea și continuarea unor proceduri judiciare bazate pe exercitarea dreptului de acces la justiție în probleme de mediu, drept conferit expres de art. 9 alin. 3 din Convenția de la Aarhus. Riscul suportării unor cheltuieli judiciare atât de mari ridică și problema încălcării dispozițiilor art. 9 alin. 4 și 5 din Convenția de la Aarhus.

În acest sens, Comitetul pentru examinarea respectării dispozițiilor Convenției de la Aarhus s-a pronunțat deja în cauza ACCC/C/2008/33 și a condamnat Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord pentru încălcarea obligațiilor impuse de art. 9 alin. 4 și 5 și Convenția de la Aarhus, având în vedere că regulile legale naționale prevedeau doar regula generală a exercitării dreptului de apreciere de către instanță, în sensul reducerii cuantumului cheltuielilor de judecată, acestea fiind apreciate ca insuficiente pentru protecția efectivă a dreptului de acces la justiție.

Prin urmare, este necesară sesizarea CJUE și cu cea de a doua întrebare.

În aceste condiții, constatăm că **sunt îndeplinite toate condițiile de admisibilitate prevăzute de art. 267 din TFUE** și, în plus, având în vedere că ne aflăm în ultimul grad de jurisdicție, formularea sesizării pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare este **obligatorie**.

Față de aceste considerente, **vă rugăm să dispuneți sesizarea CJUE pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare prin care să răspundă la întrebările enunțate mai sus. (...)**”

3. Momentul potrivit pentru a formula o cerere de trimitere preliminară

Sesizarea CJUE poate fi realizată de **orice instanță națională**, indiferent dacă este **primă instanță sau instanță în căile de atac**. Din acest motiv, opțiunea de a formula o cerere privind sesizarea Curții fie în fața primei instanțe, fie în fața instanței de apel **aparține părții**.

În alegerea procedurii în care optăm pentru formularea unei cereri de sesizare a CJUE este necesar însă să avem în vedere:

- faptul că **obligatia de a sesiza Curtea revine doar ultimei instanțe în grad, în măsura în care condițiile sunt îndeplinite**. Tot această instanță este, în cauzele penale, **singura obligată să dispună suspendarea judecării** cauzei până la soluționarea trimiterii preliminare de către CJUE
- faptul că este necesar ca instanța de trimitere să expună în mod clar în cererea de decizie preliminară elementele de fapt și drept ale cauzei. În consecință, „este necesar ca decizia de a efectua o trimitere preliminară să fie luată într-o etapă a procedurii în care **instanța de trimitere este în măsură să definească cu suficientă precizie cadrul juridic și factual al cauzei principale, precum și problemele juridice pe care aceasta le ridică**. În interesul unei bune administrări a justiției, poate fi de asemenea indicat ca trimiterea să fie efectuată în urma unei **dezbateri în contradictoriu**” (Recomandări 2024, pct. 12-13)
- formularea unei cereri privind sesizarea Curții în fața primei instanțe care soluționează litigiul poate fi utilă **mai ales atunci când partea dorește să evite aplicarea jurisprudenței unei instanțe superioare**. Atât în România, cât și în alte state membre ale UE, sesizarea CJUE a fost folosită de către **instanțele inferioare pentru a evita jurisprudența instanțelor superioare**, mai ales atunci când această jurisprudență este apreciată ca fiind **contrară dreptului UE**

Sfat practic

În măsura în care există jurisprudență obligatorie a instanțelor superioare, iar această jurisprudență o apreciem ca fiind contrară dreptului UE, este indicat să formulăm o cerere de sesizare a Curții **încă din fața primei instanțe** și să arătăm în mod expres acest argument

Exemplu

C-83/14, CHEZ Razpredelenie Bulgaria AD, Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 16.07.2015, ECLI:EU:C:2015:480 (exemplu de trimitere preliminară în care instanța de trimitere a făcut referire expres la intenția de a nu aplica o hotărâre a instanței supreme cu care nu era de acord)

4. Cererea de decizie preliminară

Condițiile de întocmire a unei cereri de decizie preliminară sunt indicate în **Art. 94 și 95** din Regulamentului de procedură al Curții, varianta consolidată 2024, și în **Recomandări 2024**, pct. 14-22.

4.1. Forma cererii de decizie preliminară

Cererea privind emiterea unei decizii preliminare este întocmită în scris de instanța națională. În România, cererea de sesizare a CJUE cu o trimitere preliminară are forma unei încheieri. Decizia instanței de a sesiza CJUE cu o trimitere preliminară nu poate fi atacată.

Cererea este redactată **în limba utilizată în procedura națională**. Ea va fi tradusă de către serviciul de traducere al Curții, atât în limba franceză, limba de lucru a Curții, cât și în toate limbile oficiale ale UE. De aceea, este deosebit de important ca cererea să fie scrisă **simplu, clar și precis**.

Recomandările 2024 (pct. 14, 20, 23-24) – Reguli privind forma cererii	
1	necesitatea de a traduce cererea de decizie preliminară în toate limbile oficiale ale UE impune instanței de trimitere o redactare simplă, clară și precisă, evitând detaliile inutile
2	astfel cum experiența o demonstrează, aproximativ 10 pagini sunt deseori suficiente pentru a expune în mod adecvat cadrul juridic și factual al unei cereri de decizie preliminară, precum și motivele sesizării Curții
3	paginile și paragrafele trebuie numerotate
4	cererea de decizie preliminară trebuie să fie datată și semnată

Stilul de scriere al unei cereri de decizie preliminară, și anume stil concis, evitarea detaliilor inutile, utilizarea paragrafelor, număr limitat de pagini, impune o pregătire specifică dedicată scrierii juridice atât la începutul pregătirii inițiale în drept, nivel licență și I.N.M., cât și în cursul pregătirii continue a profesioniștilor dreptului.

Scrierea juridică trebuie să primească, așadar, un loc important în studiile în drept pentru a putea asigura asimilarea și consolidarea abilităților specifice, atât în ceea ce privește magistrații, cât și avocații, **cu atât mai mult cu cât în România pregătirea teoretică este supusă adeseori evaluării prin întrebări tip grilă**.

Extragerea elementelor de fapt și de drept importante dintr-o cauză, expunerea concisă a acestora cu evitarea detaliilor inutile, limitarea la număr de pagini sau de cuvinte, claritatea expunerii, **sunt abilități care trebuie învățate și consolidate** în procesul de învățare a dreptului mai ales prin **exersare practică**. Din acest motiv **este recomandat ca încă de la nivelul studiilor de licență, studenții să învețe și să exerseze, în cadrul mai multor discipline, scrierea juridică prin întocmirea, spre exemplu, inclusiv a unor cereri de decizie preliminară în cauze fictive sau chiar reale**.

4.2. Conținutul cererii de decizie preliminară

Cererea de decizie preliminară trebuie să conțină **atât întrebările** adresate CJUE cât și **motivarea condițiilor de admisibilitate** a acestora. Așa cum am arătat anterior, în secțiunea III privind condițiile, părțile în formularea cererii de sesizare, precum și instanțele, în formularea cererii de decizie preliminară, trebuie să acorde o atenție sporită expunerii elementelor de fapt și de drept ale cauzei.

Dacă contextul factual și legislativ al litigiului național este clar expus în cererea de decizie preliminară, atunci **Curtea va înțelege care este problema de drept expusă și de ce este necesară intervenția sa prin interpretarea dreptului UE**. În acest fel, chiar dacă conținutul întrebării nu este într-un mod adecvat întrucât conține, spre exemplu, și solicitări privind aplicarea dreptului la elemente de fapt ale cauzei, **Curtea va interveni și va reformula întrebarea** astfel încât să dea instanței naționale un răspuns util.

De obicei, în activitatea practică, resimțim foarte mult provocarea legată de scrierea întrebărilor. „**Cum scriu conținutul întrebării?**” este o întrebare ce poate conduce la anxietate și poate constitui un obstacol în formularea unei cereri de sesizare a Curții. În realitate însă, dincolo de conținutul întrebării, **partea esențială a unei astfel de cereri este aceea de a convinge**, pentru început, judecătorul național, apoi, CJUE, de **necesitatea trimiterii preliminare**. Întrebarea, chiar dacă nu este formulată într-un mod adecvat, **va fi reformulată** de Curte.

Art. 94 din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție 2024 Reguli privind cererea de decizie preliminară		
1	o expunere sumară a obiectului litigiului, precum și a faptelor pertinente , astfel cum au fost constatate de instanța de trimitere, sau cel puțin o expunere a circumstanțelor factuale pe care se întemeiază întrebările	
2	conținutul dispozițiilor naționale care ar putea fi aplicate în speță	Recomandări 24 (pct. 16): referințele precise ale dispozițiilor naționale, precum și ale dispozițiilor de drept al Uniunii a căror interpretare este solicitată sau a căror validitate este pusă în discuție; aceste referințe cuprind atât menționarea titlului exact și a datei de adoptare a actelor în care sunt prevăzute dispozițiile în cauză, cât și referințele de publicare a acestor acte
3	dacă este cazul, jurisprudența națională pertinentă	Recomandări 24 (pct. 16): instanța de trimitere este, în plus, invitată să menționeze numărul ECLI („European Case Law Identifier”) al deciziei în cauză

Art. 94 din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție 2024 Reguli privind cererea de decizie preliminară		
4	<p>expunerea motivelor care au determinat instanța de trimitere să aibă îndoieli cu privire la interpretarea sau validitatea anumitor dispoziții ale dreptului Uniunii, precum și legătura pe care instanța de trimitere o stabilește între aceste dispoziții și legislația națională aplicabilă litigiului principal</p>	
5	<p>întrebările</p>	<p>Recomandări 24 (pct. 19): (...) întrebările adresate trebuie să figureze într-o parte distinctă și în mod clar individualizată a deciziei de trimitere, preferabil la începutul sau la sfârșitul acesteia. Ele trebuie să fie comprehensibile prin ele însele, fără să fie necesară raportarea la expunerea de motive a cererii</p>
6	<p>–</p>	<p>Recomandări 24 (pct. 17): Dacă apreciază necesar pentru înțelegerea cauzei, instanța de trimitere poate menționa în mod succint principalele argumente ale părților din litigiul principal.</p> <p>Recomandări 24 (pct. 18): Instanța de trimitere poate de asemenea să își expună succint punctul de vedere cu privire la răspunsul care ar trebui să fie dat la întrebările adresate cu titlu preliminar. O astfel de expunere se dovedește utilă în special în cadrul procedurilor accelerate sau, după caz, al procedurilor de urgență</p>
<p>Cererea privind aplicarea procedurii accelerate și a celei de urgență se întocmește separat (Recomandări 2024 pct. 40)</p>		

Pornind de la dispozițiile din Regulamentele de procedură, **Recomandările 2024** includ, în **Anexă**, indicarea secțiunilor pe care o cerere de decizie preliminară trebuie să le conțină. Așadar, orice cerere de decizie preliminară trebuie să menționeze:

Cererea de decizie preliminară Structură potrivit Anexei la Recomandări 2024		
	Secțiune	Pct. din Recomandări
1	identitatea instanței aflate la originea trimiterii și, dacă este cazul, a camerei sau a completului de judecată competent	pct. 3-7
2	identitatea precisă a părților din litigiul principal și, dacă este cazul, a persoanelor care le reprezintă în fața instanței de trimitere	pct. 21-22
3	obiectul litigiului principal și faptele pertinente	pct. 15
4	dispozițiile pertinente ale dreptului național și ale dreptului Uniunii	pct. 15-16
5	motivele care determină instanța de trimitere să aibă îndoieli cu privire la interpretarea sau la validitatea dreptului Uniunii	pct. 8-11 și 15-18
6	întrebările preliminare	pct. 19
7	necesitatea eventuală a unei examinări specifice a cererii legate, de exemplu, de celeritatea particulară cu care cererea trebuie să fie examinată de Curte sau Tribunal	pct. 40 și urm.

În cazul în care Curtea va aprecia că anumite informații lipsesc din cererea de decizie preliminară, **va adresa instanței de trimitere solicitarea de a o completa**. În raport cu această solicitare, instanța de trimitere poate completa întrebările.

Exemplu

C-318/24 PPU [Breian], Procedura referitoare la executarea mandatului european de arestare emis împotriva lui P.P.R., Hotărârea Curții din 29.07.2024, ECLI:EU:C:2024:658 (exemplu de trimitere preliminară în care Curtea a solicitat informații suplimentare, iar instanța de trimitere, în raport cu acestea, a mai formulat o întrebare suplimentară)

În această cauză:

- prin decizia din 30.04.2024, primită de Curte la 30.04.2024, Curtea de Apel Brașov a adresat 6 întrebări preliminare
- în 16.05.2024, Curtea a adresat instanței de trimitere o cerere de lămuriri privind natura procedurii în cadrul căreia această instanță i-a adresat cererea de decizie preliminară, obiectul acestei proceduri și conținutul deciziilor pe care ar putea fi determinată să le ia la finalul procedurii menționate (par. 19).
- în 22.05.2024, Curtea de Apel Brașov a răspuns la cererea formulată de Curte și a arătat că: (...) (par. 19)
- odată cu răspunsul comunicat Curții, Curtea de Apel Brașov a mai comunicat o întrebare suplimentară, cea de-a șaptea (par. 21)
- Curtea a dat un răspuns tuturor întrebărilor, inclusiv celei de-a șaptea (par. 100-122)

Sfat practic

Modele de cereri de decizie preliminară pot fi identificate în fiecare cauză publicată pe platforma de jurisprudență a CJUE, întrucât cererile sunt publicate, în sinteză, în secțiunea „Lista documentelor”, și în limba română.

Sfat practic

Modele de cereri de decizie preliminară pot fi identificate în cererile formulate de instanțele judecătorești din România, astfel cum sunt prezentate pe platforma [INM](#). Încheierile prin care instanța a dispus sesizarea CJUE sunt publicate în întregime, în format anonimizat.

Sfat practic

Este recomandat a formula întrebări în cascadă (de exemplu: „dacă răspunsul la întrebarea anterioară este afirmativ, atunci...”) pentru a permite Curții să dea un răspuns util cauzei, fără a fi blocată de un răspuns la cea dintâi întrebare.

Model de cerere de decizie preliminară

CERERE DE DECIZIE PRELIMINARĂ

(...), din oficiu/ la cererea....., în temeiul art. 267 din TFUE, dispune sesizarea

CURȚII DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE

Pentru a răspunde la următoarea întrebare preliminară: (...): (...) (întrebările pot fi trecute și la final)

I. Obiectul litigiului

1. Instanța (...) a fost sesizată la data de..... cu: Cauza are ca obiect (...). Părțile sunt (...) și sunt reprezentate de (...).

II. Elemente de fapt pertinente (sfat practic: expunere clară și completă)

2. În ceea ce privește situația de fapt.

III. Dreptul național (sfat practic: expunere clară și completă)

III. 1 Legislația aplicabilă

3. În prezenta cauză, este aplicabilă Legea (...), în mod special Art. (...). Acestea prevăd: „(...)”

III.2. Jurisprudența relevantă

4. Cu privire la dispozițiile legale aplicabile, s-a pronunțat ÎCCJ prin (...) și a interpretat noțiunea de „(...)” în felul următor: (...). Hotărârea este obligatorie.

IV. Dreptul UE aplicabil

5. În prezenta cauză este aplicabilă Directiva (...), în special Art. (...), care prevede: „(...)”. Curtea a interpretat aceste dispoziții prin hotărârile (...).

6. În egală măsură, în baza Art. 51 (1), Carta este aplicabilă. În consecință, este aplicabil Art. (...) care prevede „(...)”. Potrivit jurisprudenței CEDO, dreptul persoanei vătămate de (...) este recunoscut tuturor victimelor care participă la un proces penal și înseamnă dreptul de (...).

V. Motivele ce au determinat instanța să formuleze cererea de hotărâre preliminară

7. În prezenta cauză, legea națională, așa cum a fost interpretată de ÎCCJ, nu permite persoanei vătămate (...). Această interpretare poate ridica discuții în ceea ce privește respectarea dreptului victimei de (...), astfel cum este prevăzut în Directiva (...), Art. (...).

8. Curtea de Justiție s-a pronunțat în cauza (...) asupra problemei dreptului persoanei vătămate dar doar în ipoteza în care aceasta era minoră. În acest context, există întrebarea dacă dispoziția art. (...) din Directivă este aplicabilă și persoanelor vătămate majore. În Decizia (...), ÎCCJ a arătat că dreptul persoanei vătămate de (...) (spre exemplu, a beneficia de măsuri de protecție) este recunoscut doar persoanelor vătămate minore.

9. În cauza națională, persoana vătămată este majoră. În măsura în care aplicăm legea națională, așa cum este interpretată de ÎCCJ, aceasta nu poate beneficia de (...), iar cererea ei va trebui respinsă. Textul Directivei nu face însă distincție între persoane vătămate majore și minore. Cu toate acestea, Considerentul (...) se referă doar la victimele minore.

10. În consecință, instanța apreciază că textul Art. (...) din Directiva (...) nu este clar și există îndoială în ceea ce privește interpretarea acestuia, mai ales având în vedere și Considerentul (...). În aceste condiții, având în vedere că prin jurisprudența sa Curtea nu a interpretat încă această dispoziție, instanța apreciază că întrebarea preliminară este necesară soluționării cauzei.

11. Pozițiile exprimate de părți în prezenta cauză cu privire la interpretarea și aplicarea Art. (...) din Directiva (...), precum și a legislației naționale sunt următoarele:

12. Instanța apreciază că, în interpretarea Art. (...) din Directiva (...), dreptul victimelor de (...) este recunoscut atât persoanelor majore, cât și minore.

13. Având în vedere toate aceste argumente, adresăm CJUE următoarea întrebare: Art. (...) din Directiva (...), interpretat în lumina Art. (...) din Cartă, se opun unei legislații naționale care prevede că dreptul victimei de (...) este recunoscut doar victimelor minore?

Exemplu

C-241/15, Procedura referitoare la executarea unui mandat european de arestare emis împotriva Niculaie Aurel Bob Dogi, Hotărârea Curții din 1.06.2016, ECLI:EU:C:2016:385 (exemplu de trimitere preliminară în care Curtea nu a intervenit în conținutul întrebărilor)

În această cauză:

- instanța de trimitere, Curtea de Apel Cluj a adresat Curții următoarele întrebări preliminare: „1) În vederea aplicării articolului 8 alineatul (1) litera (c) din decizia cadru prin expresia «existența unui mandat de arestare» trebuie să se înțeleagă un mandat de arestare național emis în concordanță cu dispozițiile procesual penale ale statului membru emitent, deci distinct de mandatul european de arestare? 2) În ipoteza unui răspuns afirmativ la prima întrebare, inexistența unui mandat de arestare național poate constitui un motiv de neexecutare implicit a mandatului european de arestare?”
- Curtea a dat următorul răspuns: „1) Articolul 8 alineatul (1) litera (c) din Decizia cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre, astfel cum a fost modificată prin Decizia cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009, trebuie interpretat în sensul că noțiunea „mandat de arestare” care figurează în această dispoziție, trebuie înțeleasă ca desemnând un mandat de arestare național distinct de mandatul european de arestare. 2) Articolul 8 alineatul (1) litera (c) din Decizia cadru 2002/584, astfel cum a fost modificată prin Decizia cadru 2009/299, trebuie interpretat în sensul că, atunci când un mandat european de arestare, care se întemeiază pe existența unui „mandat de arestare” în sensul acestei dispoziții, nu cuprinde indicarea existenței unui mandat de arestare național, autoritatea judiciară de executare nu trebuie să îi dea curs dacă, având în vedere informațiile furnizate în aplicarea articolului 15 alineatul (2) din Decizia cadru 2002/584, cu modificările ulterioare, precum și toate celelalte informații de care dispune, această autoritate constată că mandatul european de arestare nu este valid întrucât a fost emis fără să fi fost emis în mod efectiv un mandat de arestare național distinct de mandatul european de arestare”.

Exemplu

C-38/18, Procedura penală împotriva lui Massimo Gambino și Shpetim Hyka, Hotărârea Curții din 29.07.2019, ECLI:EU:C:2019:628 (exemplu de trimitere preliminară în care Curtea nu a intervenit în conținutul întrebărilor)

În această cauză:

- instanța de trimitere, „Tribunale di Bari” (Tribunalul din Bari) a adresat Curții următoarea întrebare preliminară: „Articolul 16, articolul 18 și articolul 20 litera (b) din Directiva [2012/29] trebuie interpretate în sensul că se opun ca persoana vătămată să fie supusă din nou unei audieri în fața unei instanțe de judecată a cărei componență a fost modificată atunci când una dintre părțile din procedură refuză, în temeiul articolului 511 alineatul 2 și articolului 525 alineatul 2 din Codul de procedură penală (astfel cum au fost interpretate în mod constant de jurisprudența Curții de Casație), să își dea consimțământul pentru citirea proceselor verbale care conțin declarațiile deja depuse anterior de aceeași parte vătămată, cu respectarea contradictorialității în fața unui judecător diferit în același proces?”
- Curtea a dat următorul răspuns: „Articolele 16 și 18 din Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei cadru 2001/220/JAI a Consiliului trebuie interpretate în sensul că nu se opun unei reglementări naționale în temeiul căreia, atunci când victima unei infracțiuni a fost audiată pentru prima dată de completul de judecată al unei instanțe penale de prim grad iar compunerea acestui complet este modificată ulterior, victima menționată trebuie, în principiu, să fie audiată din nou de completul nou format, atunci când una dintre părțile la procedură refuză ca respectivul complet să se întemeieze pe procesul verbal al primei audieri a victimei menționate”.

Exemplu

C-318/24 PPU [Breian], Procedura referitoare la executarea mandatului european de arestare emis împotriva lui P.P.R., Hotărârea Curții din 29.07.2024, ECLI:EU:C:2024:658 (exemplu de trimitere preliminară în care Curtea a solicitat informații suplimentare, iar instanța de trimitere a suplimentat întrebările transmise inițial; exemplu util și pentru respingere ca inadmisibilă a unei întrebări pe motiv că întrebarea nu are legătură cu litigiul)

În această cauză:

- instanța de trimitere, Curtea de Apel Brașov, a adresat Curții 6 întrebări preliminare

- la 16.05.2024, Curtea a adresat instanței de trimitere o cerere de lămuriri privind natura procedurii în cadrul căreia această instanță i a adresat cererea de decizie preliminară, obiectul acestei proceduri și conținutul deciziilor pe care ar putea fi determinată să le ia la finalul procedurii menționate (par. 19).
- la 22.05.2024 instanța de trimitere a răspuns la cererea menționată (...) În aceste condiții, Curtea de Apel Brașov a adresat Curții a șaptea întrebare preliminară care urmează: (...) (par. 21)
- Curtea a dat un răspuns unui număr de 6 întrebări; una dintre întrebări a fost apreciată ca inadmisibilă: „A șasea întrebare privește posibilitatea Comisiei de a lua, pe baza sesizării din partea autorității judiciare emitente a unui mandat european de arestare, măsurile pe care le consideră necesare ca urmare a refuzului autorității judiciare de executare de a executa acest mandat de arestare. Or, este evident că o astfel de întrebare nu are nicio legătură cu obiectul litigiului aflat pe rolul instanței de trimitere, în care, după cum se arată la punctul 28 din prezenta hotărâre, se urmărește să se stabilească dacă mandatul european de arestare emis împotriva lui P.P.R. trebuie să fie retras sau, dimpotrivă, menținut” (par. 97-98).

Exemplu

C-22/24 [Alchaster], Procedura referitoare la executarea unor mandate de arestare emise împotriva MA, Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 29.07.2024 (exemplu de trimitere preliminară în care Curtea a unit întrebările adresate)

Înceastă cauză:

- instanța de trimitere a adresat Curții următoarele întrebări: „În cazul în care, în temeiul [ACC], predarea este solicitată în scopul urmăririi penale a infracțiunilor de terorism, iar persoana în cauză încearcă să se opună acestei predări invocând faptul că ar constitui o încălcare a articolului 7 din [CEDO] și a articolului 49 alineatul [(1)] din [cartă] pentru motivul că, ulterior datei presupusei infracțiuni pentru care se solicită predarea, a fost adoptată o măsură legislativă care modifică partea din pedeapsă ce trebuie executată în detenție și modalitățile liberării condiționate și atunci când pot fi reținute următoarele considerații: (i) statul solicitant (în acest caz, Regatul Unit) este parte la CEDO și o pune în aplicare în dreptul său intern [...]; (ii) aplicarea măsurilor în cauză unor deținuți care execută deja o pedeapsă pronunțată de o instanță a fost considerată compatibilă cu [CEDO] de către instanțele din Regatul Unit [...]; (iii) orice persoană, inclusiv persoana în cauză, dacă a fost predată, poate sesiza Curtea Europeană a Drepturilor Omului; (iv) nu există niciun temei pentru a considera că o hotărâre a

Curții Europene a Drepturilor Omului nu ar fi pusă în aplicare de statul solicitant; v) Supreme Court (Curtea Supremă) apreciază în consecință că nu s-a stabilit că predarea implică un risc real de încălcare a articolului 7 din [CEDO] sau a [Constituției naționale]; (vi) nu se invocă faptul că articolul 19 din cartă se opune predării; (vii) articolul 49 din cartă nu se aplică procesului de judecată sau de stabilire a pedepsei; (viii) nu s-a susținut că ar exista motive să se creadă că aplicarea articolului 7 din [CEDO] și a articolului 49 din cartă ar prezenta o diferență notabilă; Având în vedere articolul 52 alineatul (3) din cartă și obligația de loialitate între statele membre și între cele care sunt obligate să efectueze o predare în temeiul dispozițiilor Deciziei cadru 2002/584 și ale [ACC], este permis unei instanțe a cărei decizie nu este supusă vreunei căi de atac în sensul articolului 267 al treilea paragraf TFUE să concluzioneze că persoana căutată nu a dovedit existența unui risc real că predarea sa constituie o încălcare a articolului 49 alineatul (1) din cartă sau o asemenea instanță este obligată să efectueze cercetări suplimentare și, în caz afirmativ, care este natura și întinderea acestora?”

- Curtea a dat următorul răspuns: „Articolul 524 alinatul (2) și articolul 604 litera (c) din Acordul comercial și de cooperare dintre Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice, pe de o parte, și Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, pe de altă parte, coroborate cu articolul 49 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene trebuie interpretate în sensul că atunci când o persoană vizată de un mandat de arestare emis în temeiul acordului menționat invocă un risc de încălcare a acestui articol 49 alineatul (1) în cazul predării către Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, ca urmare a unei modificări, nefavorabile acestei persoane, a condițiilor de liberare condiționată, intervenită ulterior presupusei săvârșiri a infracțiunii pentru care persoana menționată este urmărită penal, o autoritate judiciară de executare trebuie să efectueze o examinare autonomă în ceea ce privește existența acestui risc înainte de a se pronunța cu privire la executarea mandatului de arestare respectiv, într-o situație în care această autoritate judiciară a înlăturat deja riscul încălcării articolului 7 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, întemeindu-se pe garanțiile oferite, în mod general, de Regatul Unit în ceea ce privește respectarea acestei convenții și pe posibilitatea aceleiași persoane de a introduce o acțiune la Curtea Europeană a Drepturilor Omului. În urma acestei examinări, respectiva autoritate judiciară de executare va trebui să refuze executarea mandatului de arestare menționat numai dacă, după ce a solicitat autorității judiciare emitente informații și garanții suplimentare, dispune de elemente obiective, fiabile, precise și actualizate în mod corespunzător care dovedesc că există un risc real de modificare a înseși întinderii pedepsei aplicabile la data săvârșirii infracțiunii în cauză, care implică impunerea unei pedepse mai severe decât cea care era aplicabilă inițial”.

Exemplu

C-387/24 PPU [Bouskoura], C împotriva Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, Hotărârea Curții din 4.10.2024 (exemplu de trimitere preliminară în care Curtea reformulează întrebarea adresată; exemplu potrivit și de întrebare privind compatibilitatea legislației cu dreptul UE)

În această cauză:

- instanța de trimitere, „Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond” (Tribunalul din Haga, sediul din Roermond) a adresat Curții următoarea întrebare preliminară: „Articolul 15 alineatul (2) [al treilea paragraf] partea introductivă și litera (b) din Directiva [2008/115], articolul 9 alineatul (3) din Directiva [2013/33] și articolul 28 alineatul (4) din Regulamentul [Dublin III] coroborate cu articolele 6 și 47 din [cartă] trebuie interpretate în sensul că autoritatea judiciară are întotdeauna obligația de a elibera imediat persoana pusă în custodie publică dacă, în orice moment pe durata aplicării neîntrerupte a unei serii de măsuri succesive de luare în custodie publică, luarea în custodie publică a fost sau a devenit ilegală?”
- Curtea a folosit competența sa de a reformula întrebările: „Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul cooperării dintre instanțele naționale și Curte instituite prin articolul 267 TFUE, este de competența acesteia din urmă să ofere instanței naționale un răspuns util, care să îi permită să soluționeze litigiul cu care este sesizată. Din această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate. În această privință, revine Curții sarcina de a extrage din ansamblul elementelor furnizate de instanța națională și mai ales din motivarea deciziei de trimitere elementele de drept al Uniunii care necesită o interpretare, având în vedere obiectul litigiului [Hotărârea din 30 aprilie 2024, M.N. (EncroChat), C-670/22, EU:C:2024:372, punctul 78 și jurisprudența citată]” (par. 36).
- Curtea a dat următorul răspuns: „Articolul 15 alineatele (2) și (4) din Directiva 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală, articolul 9 alineatul (3) din Directiva 2013/33/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 de stabilire a standardelor pentru primirea solicitanților de protecție internațională și articolul 28 alineatul (4) din Regulamentul (UE) nr. 604/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 de stabilire a criteriilor și mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de protecție internațională prezentate în unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe sau de către un apatrid, citite în lumina articolelor 6 și 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, **trebuie interpretate în sensul că nu se opun unei reglementări naționale** care nu prevede obligația autorității judiciare competente de a dispune punerea în libertate a unui resortisant al unei țări terțe luat

în custodie publică în baza unei măsuri adoptate în temeiul Directivei 2008/115, pentru motivul că această persoană, cu privire la care luarea în custodie publică a fost dispusă inițial în baza unei măsuri adoptate în temeiul Regulamentului nr. 604/2013, nu a fost eliberată imediat după ce s-a constatat că această din urmă măsură a devenit ilegală”.

5. Suspendarea judecării cauzei în procedura națională

Conform **Art. 2 (3) din Legea nr. 340/2009**, atunci când dispune sesizarea CJUE cu o cerere de decizie preliminară, ca regulă, instanța de judecată poate dispune suspendarea judecării. În cazul în care cauza nu a fost suspendată, instanța poate continua judecata pe alte aspecte decât cele ce fac obiectul trimiterii preliminare, dar nu poate însă încheia dezbaterile înainte de pronunțarea Curții. Ca excepție, atunci când cererea de decizie preliminară este formulată de o instanță a cărei hotărâre nu mai poate fi atacată prin intermediul căilor ordinare de atac, suspendarea cauzei este obligatorie.

În materie civilă, Noul Cod de procedură civilă prevede că în ipoteza în care instanța formulează o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare suspendarea judecării **operează de drept** [Art. 412(1)(7)]. În Noul Cod de procedură penală nefiind norme speciale, sunt aplicabile dispozițiile Legii nr. 340/2009, cu consecința distincției între suspendarea facultativă și cea obligatorie.

Potrivit **Art. 2 (5) din Legea nr. 340/2009**, încheierea prin care instanța se pronunță asupra suspendării judecării poate fi atacată cu recurs la instanța superioară, în termen de 72 de ore de la pronunțare, pentru cei prezenți, sau de la comunicare, pentru cei lipsă. Căile de atac se soluționează prin încheiere, în camera de consiliu, fără citarea părților. Prin **Decizia nr. 219/2024** (M. Of. nr. 1044/2024), Curtea Constituțională a stabilit, exclusiv în materie penală, că sintagma „fără citarea părților” este neconstituțională deoarece încalcă principiul contradictorialității și pe cel al egalității armelor (par. 23-24). În consecință, în materie penală, soluționarea căii de atac se va realiza în ședință contradictorie, cu citarea părților.

6. Transmiterea către CJUE a cererii de decizie preliminară

Recomandări 2024 – Reguli privind transmiterea cererii (pct. 23-24)

1	cererea trebuie trimisă prin scrisoare recomandată la grefa CJUE la următoarea adresă: Rue du Fort Niedergrünwald, 2925, Luxemburg, LUXEMBOURG
2	comunicarea preferată de Curte este însă transmiterea electronică a cererii prin intermediul aplicației e-Curia
3	cererea trebuie să includă dosarul cauzei sau o copie a lui , care poate fi transmis pe cale electronică sau prin poștă. Dosarul (sau copia) va fi păstrat la grefa instanței și va putea fi consultat de participanți, sub rezerva unor indicații contrare ale instanței de trimitere

Recomandări 2024 – Reguli privind transmiterea cererii (pct. 23-24)

4	pentru a facilita examinarea cererilor de decizie preliminară și în special traducerea lor instanțele naționale sunt invitate ca, în afară de trimiterea versiunii originale a cererii de decizie preliminară prin e-Curia, să transmită o versiune editabilă a acestei cereri la adresa următoare: editable-versions@curia.europa.eu (3)
---	---

4.2 Soluționarea trimiterii preliminare (etapa 2)

Regulile privind procedura desfășurată în fața CJUE sunt cuprinse în:

1. Statutul CJUE
2. Regulamentul de procedură al Curții și al Tribunalului
3. Recomandările în atenția instanțelor naționale, referitoare la efectuarea trimiterilor preliminare
4. Instrucțiunile practice pentru părți. Toate aceste **documente sunt accesibile, în limba română**, pe [pagina curții](#).

1. Stabilirea de către Curte a instanței competente să se pronunțe cu privire la cererea de decizie preliminară

Deși toate cererile de decizie preliminară se adresează CJUE, la data scrierii acestui ghid, așa cum am arătat deja, **competența de soluționare a acestora se împarte între Curtea de Justiție și Tribunal**. Din punct de vedere practic este important a reține faptul că **nici părțile și nici instanța națională nu au rolul de a indica în cererea de decizie preliminară care este instanța competentă să soluționeze trimiterea**. Stabilirea competenței intră în sarcina Curții.

Art. 93a din Regulamentul de procedură al Curții Regulile aplicabile în vederea stabilirii competenței

1	după analizarea cererii de decizie preliminară și după ascultarea vicepreședintelui și a primului avocat general, președintele CJUE stabilește competența de soluționare
2	dacă cererea se încadrează exclusiv în unul sau în mai multe domenii specifice prevăzute la art. 50b (1) din Statut , președintele va informa grefa că cererea trebuie transmisă Tribunalului
3	dacă președintele apreciază că cererea de decizie preliminară, deși se încadrează în unul sau în mai multe domenii specifice de competența Tribunalului, privește și alte domenii sau ridică chestiuni independente de interpretare a dreptului primar, a dreptului internațional public, a principiilor generale ale dreptului Uniunii sau a Cartei, în sensul art. 50b (2) din Statut , el înaintează cererea fără întârziere reuniunii generale a Curții
4	reuniunea generală a Curții este formată din toți judecătorii și avocații generali ai Curții (Art. 25 din Regulamentul de procedură al Curții)

Art. 93a din Regulamentul de procedură al Curții Regulile aplicabile în vederea stabilirii competenței

5	în urma acestei analize, Curtea poate decide fie păstrarea cererii fie trimiterea cererii la Tribunal
6	părțile nu au o cale de atac împotriva deciziei de stabilire a competenței

Atunci când o cerere de decizie preliminară este transmisă Tribunalului, **instanța de trimitere este informată de către grefa Tribunalului cu privire la această stabilire a competenței**. În această ipoteză procedura va continua în fața Tribunalului, în conformitate cu dispozițiile regulamentului său de procedură, similare în esență cu dispozițiile Regulamentului de procedură al Curții.

În cazul în care constată că nu are competența să se pronunțe asupra unei cereri de decizie preliminară, **Tribunalul trimite această cerere Curții prin ordonanță**. În temeiul art. 256 (3) TFUE, Tribunalul poate de asemenea, în orice stadiu al procedurii, să decidă să trimită o cerere Curții **dacă apreciază că aceasta necesită o decizie de principiu susceptibilă de a aduce atingere unității sau coerenței dreptului Uniunii**. Instanța națională este informată imediat cu privire la trimitere.

2. Traducerea și notificarea cererii de decizie preliminară

Art. 23 din Statutul CJUE – Cui se notifică o cerere de decizie preliminară

1	părților în cauză
2	statelor membre → art. 98 din Regulamentul de procedură al Curții: cererile se notifică statelor membre în versiunea originală, însoțite de o traducere în limba oficială a statului destinat
3	Parlamentului European, Consiliului, Comisiei și Băncii Centrale Europene
4	instituției, organului, oficiului sau agenției Uniunii care a adoptat actul a cărui validitate sau interpretare este contestată

părțile, statele membre, Comisia Europeană, precum și instituțiile Uniunii cărora li se comunică cererea de decizie, pot participa la procedura de soluționare a trimiterii preliminare prin depunerea de observații scrise și susținerea de pledoarii

3. Anonimizarea datelor cu caracter personal

Având în vedere faptul că **cererea de decizie preliminară este formulată în cursul unei proceduri judiciare**, înainte de soluționarea definitivă a cauzei, poate deveni incidentă problema anonimizării datelor cu caracter personal. Atât cererea instanței naționale, cât și hotărârea Curții sunt traduse în toate limbile oficiale ale Uniunii și sunt publicate în Jurnalul Oficial al UE, ele fiind, astfel documente publice.

Reguli privind anonimizarea	
Regulamentul de procedură al Curții de Justiție	Recomandările 2024
<p>Art. 95 (1): Atunci când anonimatul a fost acordat de instanța de trimitere, Curtea îl respectă în cadrul procedurii pendinte în fața sa.</p>	<p>pct. 21: Pentru a asigura o protecție optimă a datelor cu caracter personal în cadrul examinării cauzei de către Curte sau Tribunal, al notificării cererii de decizie preliminară persoanelor interesate prevăzute la articolul 23 din Statut și al difuzării ulterioare, în toate limbile oficiale ale Uniunii, a deciziei prin care se finalizează judecata, instanța de trimitere - singura care dispune de o cunoaștere integrală a dosarului de procedură națională - este invitată să procedeze la anonimizarea cauzei prin înlocuirea, de exemplu prin litere, a numelui persoanelor fizice menționate în cerere și prin ocultarea elementelor care ar putea permite identificarea acestor persoane</p>
	<p>pct. 22: În cazul în care instanța de trimitere dispune de o versiune nominală a cererii de decizie preliminară, care conține numele și coordonatele complete ale părților din litigiul principal, și de o versiune anonimată a respectivei cereri, ea este invitată să transmită Curții cele două versiuni pentru a facilita examinarea cauzei de către Curte sau Tribunal</p>
<p>Art. 95 (2): La cererea instanței de trimitere, la cererea corespunzător motivată a unei părți din litigiul principal sau din oficiu, Curtea poate, în plus, dacă consideră necesar, să procedeze la anonimizarea uneia sau mai multor persoane ori entități având legătură cu litigiul</p>	

Regulile privind anonimizarea se aplică **tuturor publicațiilor** care intervin în cadrul examinării cauzei, de la introducerea până la încheierea sa (de exemplu, comunicările în Jurnalul Oficial, concluziile avocatului general, hotărârea), precum și denumirii cauzei înseși și metadatelor asociate. Curtea păstrează totuși posibilitatea de a deroga de la aceste orientări în cazul unei cereri exprese a persoanei vizate sau dacă împrejurările particulare ale cauzei justifică acest lucru.

Potrivit informațiilor de pe pagina de internet a Curții, începând cu **1.07.2018**, anticipând intrarea în vigoare a Regulamentului (UE) 2018/1725 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal, CJUE a ales **să recurgă mai mult la prerogativa anonimizării cauzelor**.

Inițial, anonimizarea presupunea **indicarea inițialelor numelui**, apoi, începând cu **1.01.2023**, tuturor cauzelor noi anonimizate dintre persoane fizice (ale căror nume sunt înlocuite cu inițiale începând de la 1.07.2018) sau dintre persoane fizice și persoane juridice ale căror denumiri nu sunt distinctive **li s-a atribuit un nume fictiv** prin **intermediul unui generator automat informatizat**. Această inițiativă a fost pusă în aplicare pentru a fi identificate mai ușor cauzele anonimizate. Hotărârile Curții vor putea astfel să fie **reținute mai ușor și citate mai facil atât în jurisprudență, cât și în literatura de specialitate**.

Aceste nume fictive nu corespund numelui real al niciunei părți din procedură și nici, în principiu, unor nume existente. Ele vor apărea în antetul hotărârii, precum și pe prima pagină, după numărul cauzei. Curtea indică în dreptul numelui fictiv al unei cauze mențiunea: „Numele prezentei cauze este un nume fictiv. El nu corespunde numelui real al niciuneia dintre părțile la procedură”.

Rezultă, așadar, că la ora actuală, cauzele ce au ca obiect trimiteri preliminare, cunosc o **dublă denumire**, în ambele fiind aplicabilă anonimizarea: 1) anonimizarea prin inițiale aleatorii 2) nume fictiv atribuit cauzei.

Este important să înțelegem **aceste două forme de anonimizare** întrucât stilul de denumire al cauzelor soluționate de CJUE în procedura trimiterii preliminare este diferit de maniera în care suntem noi obișnuți în plan național să indicăm cauzele, și anume în principal cu trimitere la numărul de dosar.

Sfat practic

În ceea ce privește hotărârile CJUE, în concluziile pe care le depunem în instanțele naționale sau în observațiile scrise pe care le depunem la Curte, putem indica doar denumirea cauzei (denumirea fictivă atribuită de Curte), urmând ca în nota de subsol să indicăm toată denumirea, așa cum apare pe platforma de jurisprudență Curia, inclusiv numărul ECLI.

Exemplu

C-460/23 [Kinsa], OB împotriva Procura della Repubblica, Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 3.06.2025, ECLI:EU:C:2025:392.

În această cauză, denumirea „Kinsa” este fictivă și nu corespunde numelui părții. „OB” este, de asemenea, o anonimizare prin inițiale aleatorii ale numelui părții din litigiul național.

Exemplu

C-107/23 PPU [Lin], Procedura penală împotriva C. I., C. O., K. A., L. N., S. P., Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 24.07.2023, ECLI:EU:C:2023:606.

În această cauză, denumirea „Lin” este fictivă și nu corespunde numelui inculpaților din litigiul național. „C. I., C. O., K. A., L. N., S. P.” sunt, de asemenea, anonimizări prin inițiale aleatorii ale numelui inculpaților din litigiul național.

4. Răspunsul prin ordonanță motivată

Regulamentul de procedură al Curții – Soluționarea trimiterii prealabile prin ordonanță motivată	
Art. 53 (2)	Art. 99
<p>Curtea poate oricând să decidă, după ascultarea avocatului general, fără continuarea procedurii, să se pronunțe prin ordonanță motivată atunci când:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Curtea este în mod vădit necompetentă să judece o cauză 2. atunci când o cerere este în mod vădit inadmisibilă 	<p>Curtea, la propunerea judecătorului raportor și după ascultarea avocatului general, poate oricând să decidă să se pronunțe prin ordonanță motivată atunci când:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. întrebarea este identică cu o întrebare asupra căreia Curtea s-a pronunțat deja 2. răspunsul la o astfel de întrebare poate fi în mod clar dedus din jurisprudență 3. răspunsul la întrebarea formulată cu titlu preliminar nu lasă loc niciunei îndoieli rezonabile

Exemplu

C-484/16, Procedura penală împotriva Antonio Semeraro, Ordonanța Curții din 13.12. 2016, ECLI:EU:C:2016:952

În această cauză:

- instanța de trimitere, „Giudice di pace di Taranto” a adresat Curții următoarea întrebare: „Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului, transpusă în Italia prin Decretul legislativ nr. 212 din 15 decembrie 2015 (GURI, Seria generală, nr. 3 din 5 ianuarie 2016), și în special considerentele (9), (66) și (67), precum și articolul 2 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2012/29/UE citată, cu respectarea articolului 83 TFUE și a articolelor 2 și 3 din Constituția italiană, precum și a articolelor 49, 51, 53 și 54 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, se opune abrogării infracțiunii prevăzute la articolul 594 din Codul penal potrivit articolului [1] și următoarele din Decretul legislativ nr. 7 din 15 ianuarie 2016?”
- prin Ordonanța din 13.12.2016, Curtea a respins cererea de decizie preliminară: „În aceste condiții, trebuie constatat că situația de fapt și de drept a cauzei principale nu intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii. În ceea ce privește interpretarea solicitată a articolelor 49, 51, 53 și 54 din Cartă, rezultă din articolul 51 alineatul (1) că dispozițiile acestea se adresează statelor membre **numai atunci când acestea pun în aplicare dreptul Uniunii**. (...) Prin urmare, trebuie constatat, în temeiul articolului 53 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, că Curtea este în mod vădit necompetentă să răspundă la întrebarea adresată de *Giudice di pace di Taranto* (judecătorul de pace din Taranto). În aceste condiții, **nu este necesar să se pronunțe** asupra cererii de **procedură accelerată** formulată de instanța de trimitere (a se vedea Ordonanța din 16 iulie 2015, Striani și alții, C-299/15, nepublicată, EU:C:2015:519, punctul 20)” (par. 42-46, extras).

5. Participanții la procedura desfășurată în fața Curții

La procedura desfășurată în fața Curții iau parte:

1. **părțile**, așa cum sunt determinate de instanța de trimitere, în conformitate cu normele naționale de procedură (Art. 98 din Regulamentul de procedură al Curții)
2. **statele membre, Comisia Europeană**, precum și **orice altă instituție** căreia i-a fost notificată cererea de decizie preliminară conform Art. 23 din Statutul CJUE

În procedura trimiterii preliminare **nu este permisă intervenția altor persoane** (Instrucțiuni 2024, pct. 47).

Art. 19 din Statutul CJUE – Reguli privind reprezentarea părților

1	părțile trebuie să fie reprezentate de un avocat
2	numai un avocat autorizat să practice în fața unei instanțe a unui stat membru sau a unui alt stat parte la Acordul privind Spațiul Economic European poate reprezenta sau asista o parte în fața Curții
3	profesorii universitari resortisanți ai statelor membre a căror legislație le recunoaște dreptul de a pleda se bucură în fața Curții de drepturile acordate avocaților prin prezentul articol

Instrucțiuni 2024 (pct. 3) - Curtea ține totuși seama de normele procedurale aplicabile în fața instanței de trimitere

1	orice persoană care are dreptul să reprezinte o parte în fața acelei instanțe poate să o reprezinte
2	dacă normele procedurale naționale permit acest lucru, părțile din litigiul principal au dreptul de a-și prezenta ele însele observațiile scrise sau orale

În caz de îndoială în această privință, Curtea poate oricând să solicite informațiile pertinente de la aceste părți, de la reprezentanții lor sau de la instanța de trimitere.

6. Cheltuielile de judecată și asistența judiciară

Procedura preliminară în fața CJUE este **gratuită**, acesteia nefiindu-i datorată nicio taxă pentru introducerea unei acțiuni sau pentru depunerea unui act de procedură. Pe de altă parte, părțile sunt nevoite să suporte cheltuielile constând în **onorariul avocatului** ce asigură reprezentarea părții în fața Curții, precum și, dacă este cazul, **cheltuielile rezultate dintr-o eventuală deplasare** a acestuia la ședința de susținere a pledoariilor.

Competența de a se pronunța asupra cheltuielilor de judecată ocazionate de procedura preliminară aparține **instanței de trimitere** (Art. 102 din Regulamentul de procedură al Curții).

În ceea ce privește costurile, în litigiile civile și de contencios administrativ din România sunt aplicabile dispozițiile Art. 451-455 C.pr.civ. La nivel național **nu există norme speciale privind costurile pentru anumite categorii de litigii**. Dreptul UE prevede însă că **în materia litigiilor de mediu** costurile judiciare ce pot fi impuse reclamantilor trebuie să fie **rezonabile și non-prohibitiv** (Art. 3 par. 8 și Art. 9 par. 4 din Convenția de la Aarhus). Condiția costurilor rezonabile este incidentă **inclusiv în ceea ce privește costurile suportate de pârât în procedura de soluționare a trimiterii preliminare**, dacă litigiul național a inclus și această procedură.

Pentru părțile din litigiul principal care nu dispun de resurse suficiente este recunoscut un **suport financiar** (Art. 115-118 din Regulamentul de procedură al Curții, Recomandări 2024 pct. 33-34, Instrucțiuni practice 2024 pct. 5-8).

În cazul în care o parte din litigiul principal se află în imposibilitatea de a face față, în totalitate sau în parte, cheltuielilor cu procesul, aceasta poate oricând solicita să beneficieze de **asistență judiciară**. Această asistență nu va putea fi însă acordată decât în ipoteza în care partea în cauză nu beneficiază deja de asistență judiciară pe plan național sau în măsura în care asistența menționată nu acoperă – sau acoperă numai parțial – cheltuielile efectuate în fața Curții sau a Tribunalului.

Decizia de admitere, în tot sau în parte, a cererii de acordare a beneficiului asistenței judiciare sau de respingere a acesteia se ia, la propunerea judecătorului raportor și după ascultarea avocatului general, de **camera de trei sau cinci judecători din care face parte judecătorul raportor prin ordonanță**. Atunci când admite cererea de asistență judiciară, Curtea suportă, dacă este cazul în limitele pe care le stabilește, numai cheltuielile legate de **asistarea și de reprezentarea solicitantului în fața Curții**.

7. Comunicarea părților cu CJUE și depunerea documentelor

Comunicarea părților cu CJUE și depunerea documentelor se poate realiza prin:

1. aplicația e-Curia
2. poștă
3. e-mail sau fax

Pe lângă trimiterea la grefă a versiunii originale a **observațiilor scrise în format PDF**, în vederea facilitării prelucrării acestor acte de către Curte și în special a traducerii lor în una sau în mai multe limbi oficiale ale Uniunii, participanții trebuie să trimită o versiune editabilă a acestora la următoarea adresă electronică: editable-versions@curia.europa.eu (Instrucțiuni 2024, pct. 61). Versiunea editabilă corespunde documentului redactat într-un software de prelucrare a textelor precum Microsoft Word, Open Office, Google Docs sau Pages (mediu Mac).

Participanții pot depune la dosarul cauzei numai **actele expres prevăzute de normele de procedură**.

Sfat practic

În afara observațiilor scrise, este indicat **a nu comunica Curții alte memorii sau documente**, fără ca acestea să fie solicitate. Actele care nu sunt prevăzute de aceste norme nu sunt luate în considerare de Curte și sunt returnate autorului lor de către grefă (Instrucțiuni 2024, pct. 55).

8. Calculul termenelor procedurale

Calculul termenelor procedurale pentru depunerea documentelor este reglementat în **Art. 49** din Regulamentul de procedură al Curții. În general, el este similar celui din dreptul românesc, cu diferența că doar ziua în care începe să curgă termenul nu se ia în calcul, în schimb ultima zi intră în calculul termenului [(Art. 49 (1) (a)].

Regulamentul de procedură al Curții - Prolungirea termenelor procedurale	
Art. 51	Art. 52
Termenele procedurale se prelungesc pentru considerente de distanță, în mod automat, cu zece zile . Aceasta înseamnă că pentru observațiile scrise, de exemplu, termenul procedural este 2 luni și 10 zile	Termenele procedurale pot fi prelungete, la cerere . Instrucțiuni 2024 pct. 57: Cererile de prelungire a termenelor trebuie să fie întotdeauna motivate și prezentate în timp util, înainte de expirarea termenului stabilit pentru depunerea actului în cauză

9. Aplicația e-Curia

Toate comunicările au loc între **părți și grefa Curții**. Observațiile scrise și orice alte comunicări se trimit la grefă, **fie prin poșta tradițională, fie prin aplicația digitală e-Curia**.

Modul de depunere al documentelor cel mai sigur și cel mai rapid este **platforma e-Curia**. Caracterizată printr-o utilizare simplă și comodă, această aplicație permite depunerea și notificarea actelor de procedură **pe cale exclusiv electronică**, fără a fi necesar să se adauge la această transmitere o expediere pe cale poștală (Instrucțiuni 2024, pct. 58). Încărcarea documentelor și transmiterea acestora se realizează foarte repede, iar interfața este prietenoasă.

e-Curia este accesibilă pe internet [aici](#). Accesul la platforma e-Curia presupune **o cerere de deschidere de cont**. În ceea ce privește părțile, cererea este întocmită de către avocat sau de persoana care, în temeiul normelor de procedură naționale, este abilitată să se reprezinte sau să reprezinte o parte în fața instanței de trimitere.

Platforma e-Curia - documente	
1	decizie a Curții referitoare la depunerea și la notificarea de acte de procedură prin intermediul aplicației e-Curia
2	informații sintetizate
3	ghidul de utilizare ghidul descrie pas cu pas, inclusiv cu capturi de ecran, maniera de lucru cu platforma

După deschiderea contului de utilizator, depunerea actelor de procedură se realizează foarte ușor, respectând următoarele reguli:

- documentele trebuie să fie depuse **în format PDF**
- fișierele depuse **nu pot depăși 30 MB**
- fiecare fișier trebuie să aibă **o denumire clară**, care să identifice actul depus (Act de procedură – ex., Observații scrise, Anexe partea 1, Anexe partea 2, Scrisoare de însoțire etc.)
- **nu este necesar ca actele depuse să fie semnate de mână**. Utilizatorul poate, așadar, să genereze numai documentul PDF cu ajutorul programului său de procesare a textului, spre exemplu din Office Word.
- este preferabil ca, atunci când este posibil, **să se evite digitalizarea unui text imprimat**
- dacă este cazul, utilizatorul poate să atașeze **anexe și/sau acte suplimentare** la actul său de procedură
- actul de procedură trebuie să includă **opisul anexelor**. Anexele trebuie să figureze în unul sau în mai multe fișiere separate, distincte de fișierul care conține actul de procedură. Un fișier poate conține mai **multe anexe și nu este deci obligatoriu să se creeze un fișier pentru fiecare anexă**. În acest caz, se recomandă crearea unui bookmark pentru fiecare anexă în fișierul PDF
- în procedura de încărcare a documentelor, aplicația e-Curia vă va solicita să alegeți din **liste derulante**: instanța căreia îi comunicați documentul, tipul actului de procedură, numărul cauzei, partea în numele căreia se depune actul, limba în care este redactat actul
- imediat după ce documentele care trebuie trimise sunt validate, depunerea este înregistrată de aplicație, iar utilizatorului îi este trimis **un e-mail de confirmare**. Prin urmare, nu este necesară **expedierea prin poștă a documentului original, și nici a unor copii certificate pentru conformitate cu originalul**
- ora luată în considerare este cea a **Marelui Ducat al Luxemburgului**

Atunci când grefa comunică un act de procedură prin e-Curia, destinatarului i se trimite **un e-mail de înștiințare**, iar el poate consulta comunicarea respectivă în e-Curia. Imediat după ce o comunicare este consultată, **grefa este informată în legătură cu aceasta**. Alternativ, **o comunicare se prezumă primită după 7 zile de la trimiterea e-mailului de înștiințare**.

Ca orice alt dosar electronic, e-Curia permite **consultarea istoricului** comunicărilor primite, precum și pe cel al propriilor depuneri.

10. Folosirea serviciilor poștale

Dacă un act de procedură nu este transmis Curții prin intermediul platformei e-Curia, el poate fi adresat Curții **prin poștă**, respectând următoarele reguli (Instrucțiuni 2024, pct. 59):

- plicul care conține acest act trebuie adresat grefei Curții la următoarea adresă: **Rue du Fort Niedergrünwald, L-2925 Luxemburg**
- **numai data și ora depunerii originalului la grefă sunt luate în considerare în privința termenelor procedurale** [Art. 57 (5) din Regulamentul de procedură]. Prin urmare, pentru a evita decăderea, se recomandă în mod deosebit efectuarea trimiterii respective prin scrisoare recomandată cu mai multe zile înainte de expirarea termenului stabilit pentru depunerea actului

11. Folosirea poștei electronice sau a fax-ului

Cu titlu excepțional, documentele pot fi comunicate și prin **e-mail sau fax**, respectând următoarele reguli (Instrucțiuni 2024, pct. 60):

- **copia originalului semnat al unui act de procedură** poate fi transmisă în anexa unui e-mail (**ecj.registry@curia.europa.eu**) sau prin fax (**+352 433766**)
- aceste două moduri de transmitere ar trebui să fie utilizate **numai cu titlu excepțional** întrucât ele prezintă mai multe limite tehnice și nu oferă aceleași avantaje și garanții ca aplicația e-Curia
- depunerea unui act de procedură prin e-mail sau prin fax este valabilă, din perspectiva respectării termenelor de procedură, **numai cu condiția ca originalul semnat al actului, însoțit de eventualele sale anexe, să parvină el însuși grefei în cel mult 10 zile de la trimiterea prin e-mail sau prin fax a copiei acestui original semnat**
- prin urmare, originalul respectiv trebuie să fie expediat sau remis fără întârziere, imediat după transmiterea copiei, fără a i se aduce corecturi sau modificări, nici măcar minore
- în cazul în care există diferențe între originalul semnat și copia transmisă anterior, se ia în considerare numai data depunerii la grefă a originalului semnat

12. Limba utilizată în cadrul procedurii

Potrivit **Art. 36** din Regulamentul de procedură al Curții, **limbile de procedură sunt** bulgara, ceha, croata, daneza, engleza, estona, finlandeza, franceza, germana, greaca, irlandeza, italiana, letona, lituaniana, maghiara, malteza, neerlandeza, polona, portugheza, româna, slovacă, slovena, spaniola și suedeza. Limba folosită pe plan intern la CJUE este limba franceză. Din acest motiv, toate documentele vor fi traduse în franceză.

Potrivit **Art. 37 (3)** din Regulamentul de procedură al Curții în cazul procedurilor preliminare, **limba de procedură este cea a instanței de trimitere**. Spre ex., pentru trimiterile preliminare din România, limba de procedură este limba română. Asta înseamnă că observațiile scrise, cererea pentru organizarea unei ședințe de susținere a pledoariilor, pledoariile, se vor susține în limba română. La cererea corespunzător motivată a unei părți din litigiul principal și după ascultarea celeilalte părți din litigiul principal și a avocatului general, poate fi autorizată **pentru faza orală** a procedurii **folosirea unei alte limbi** dintre cele menționate la Art. 36.

Atunci când participă la o procedură preliminară, **statele membre sunt autorizate să folosească propria lor limbă oficială.**

Președintele și vicepreședintele Curții, precum și președinții de cameră, atunci când conduc dezbaterile, judecătorii și avocații generali, **atunci când pun întrebări**, și aceștia din urmă în concluziile lor pot folosi **oricare din limbile de procedură**, alta decât limba de procedură specifică cauzei. În consecință, în timpul ședinței de susținere a pledoariilor, întrebările vor fi traduse simultan de către interpreți.

Sfat practic

Având în vedere că în cursul ședinței de susținere a pledoariilor întrebările se adresează în limba engleză sau franceză, dacă cunoașterea suficientă a limbii ne permite acest lucru, **este mai indicat să ascultăm întrebările așa cum sunt formulate, fără a utiliza căștile și interpretarea simultană.** Pentru că atât avocații generali cât și judecătorii sunt obișnuiți cu regulile ședințelor de susținere a pledoariilor, aceștia folosesc **un ritm al vorbirii care să permită înțelegerea cu ușurință a întrebării. Ascultarea nemijlocită** a întrebărilor (nu prin interpret) permite înțelegerea mai bună a acestora, a anumitor nuanțe. Răspunsul îl formulăm în limba română.

Sfat practic

În întocmirea observațiilor scrise trebuie să avem în vedere întotdeauna faptul că acestea vor fi traduse. De aceea, este indicat să folosim **fraze scurte și noțiuni** despre care știm că au un echivalent în alte sisteme de drept comparat, mai ales cel francez. În măsura în care apreciem că anumite noțiuni din dreptul românesc ridică dificultăți de traducere **este indicat să explicăm acea noțiune.** Spre exemplu, noțiunea de „strămutare”.

13. Etapele procedurii în fața Curții

Art. 20 din Statutul Curții de Justiție - etapele procedurii

Procedura scrisă	Procedura orală
comunicarea adresată părților și instituțiilor UE ale căror decizii sunt în cauză, cereri, memorii, apărări și observații și eventual replici, precum și toate actele și documentele ce le susțin sau copiile acestora certificate conform cu originalul	audierea de către Curte a agenților, consilierilor și avocaților, a concluziilor avocatului general, precum și, dacă este necesar, audierea martorilor și experților
	în cazul în care consideră că respectiva cauză nu pune o problemă nouă de drept, Curtea poate decide, după ascultarea avocatului general, ca aceasta să fie judecată fără concluziile avocatului general

Art. 20 din Statutul Curții de Justiție - etapele procedurii

La finalul procedurii, Curtea sau Tribunalul se pronunță **prin hotărâre** asupra întrebărilor adresate de instanța de trimitere.

Curtea sau Tribunalul se pronunță prin **ordonanță**, fără parcurgerea unei faze orale sau chiar fără a solicita observațiile scrise ale persoanelor interesate prevăzute la Art. 23 din Statut, atunci când întrebarea este identică cu o întrebare asupra căreia CJUE s-a pronunțat deja, atunci când răspunsul la o astfel de întrebare poate fi în mod clar dedus din jurisprudență sau nu lasă loc niciunei îndoieli rezonabile. În asemenea ipoteze, Curtea sau Tribunalul, se vor pronunța rapid asupra întrebării formulate printr-o **ordonanță motivată** care are **aceeași forță obligatorie ca o hotărâre**.

14. Faza scrisă a procedurii

De la data notificării cauzei de către grefă, **începe faza scrisă a procedurii**. Părțile cauzei, statele membre, Comisia și, în cazul în care consideră că au un interes special în ceea ce privește chestiunile ridicate de cererea de decizie preliminară, Parlamentul European, Consiliul, Banca Centrală Europeană, precum și instituția, organul, oficiul sau agenția care a adoptat actul a cărui validitate sau interpretare este contestată au la dispoziție **două luni pentru a prezenta observații scrise**.

Faza scrisă a procedurii joacă un rol esențial în înțelegerea cauzei de către Curte. Ea trebuie să permită acestuia din urmă ca, din observațiilor depuse, să dobândească **o idee precisă cu privire la obiectul cauzei** cu care este sesizată și cu privire la **poziția și argumentele participanților**.

Finalitatea acestor observații – care trebuie depuse într-un termen de două luni (la care se adaugă un termen invariabil pentru considerente de distanță de 10 zile) de la notificarea cererii de decizie preliminară – este aceea de **a lămuri Curtea cu privire la conținutul cererii respective și mai ales cu privire la răspunsurile care ar trebui date la întrebările adresate de instanța de trimitere** (Instrucțiuni 2024, pct. 14).

Instrucțiunile 2024 pct. 14-17 prevăd regulile care se aplică fazei scrise :

1. părțile **nu au obligația depunerii unor observații scrise**
2. pe de altă parte, depunerea observațiilor este **foarte utilă** în susținerea poziției procesuale și este recomandabil ca aceste observații să fie întocmite și depuse. Curtea se bazează în mare măsură pe pledoariile scrise, deoarece acestea pot fi traduse cu atenție și studiate îndeaproape. În plus, în cele mai multe cauze, o ședință de susținere a pledoariilor nu este organizată. În consecință, observațiile scrise rămân singurul mijloc prin care părțile își pot expune argumentele în fața Curții
3. în observații nu este în schimb necesar să se revină asupra cadrului juridic sau factual al litigiului enunțat în decizia de trimitere decât dacă acesta necesită **observații complementare**
4. sub rezerva unor împrejurări speciale sau a unor dispoziții specifice din Regulamentul de procedură care prevăd o limitare a întinderii înscrisurilor din considerente de urgență a cauzei, **observațiile scrise depuse într-o cauză preliminară nu ar trebui să depășească 20 de pagini**

5. faza scrisă a procedurii în trimiterile preliminare se caracterizează prin **absența contradictorialității**, participanții fiind invitați să își facă cunoscute eventualele observații cu privire la întrebările adresate de o instanță națională, fără să aibă, în principiu, cunoștința de poziția celorlalte persoane interesate referitoare la aceleași întrebări
6. observațiile scrise vor fi comunicate participanților **după împlinirea termenului de depunere** a acestora pentru ca părțile să își exprime punctul de vedere referitor la ședința de susținere a pledoariilor
7. astfel cum reiese din Art. 96 (3) din Regulamentul de procedură, **observațiile scrise depuse în cauzele preliminare se publică pe platforma de jurisprudență** după pronunțarea hotărârii sau notificarea ordonanței prin care se statuează asupra întrebărilor adresate de instanța de trimitere, **cu excepția cazului în care unul dintre participanți se opune publicării observațiilor sale**
8. solicitarea ca observațiile scrise să nu fie publicate poate fi formulată fie în scrisoarea care însoțește transmiterea acestui memoriu sau a acestor observații, fie într-o scrisoare distinctă comunicată greșii într-un stadiu ulterior al procedurii, dar în orice caz **în cel mult trei luni de la pronunțarea hotărârii sau de la notificarea ordonanței** prin care se finalizează judecata
9. având în vedere publicarea observațiilor scrise, **este necesar ca observațiile depuse să nu conțină date cu caracter personal**
10. observațiile scrise sunt accesibile pe platforma de jurisprudență a Curții și pot fi găsite prin căutarea cauzei după număr și apoi accesarea instrumentului „Lista documentelor”

Observațiile scrise trebuie să îndeplinească anumite condiții suplimentare de formă și conținut. Cerințele suplimentare sunt destinate să faciliteze lectura și prelucrarea acestor acte de către Curte, în special traducerea lor în una sau în mai multe limbi. Aceste cerințe privesc atât forma și prezentarea actelor de procedură, cât și structura și întinderea lor. Cerințele suplimentare sunt prevăzute în Instrucțiunile practice pentru părți 2024 pct. 48-54:

1. În planul condițiilor de formă, este necesar ca observațiile depuse de părți sau de alți participanți să fie prezentate într-un mod care să permită **gestionarea electronică** a acestor acte de către Curte. Din acest motiv, trebuie să se țină seama de **următoarele cerințe**:
 - observațiile trebuie redactate pe **hârtie albă, neliniată, de format A4** și trebuie să figureze pe o singură **față a foii (recto)**, iar nu pe cele două fețe ale acesteia (recto-verso)
 - caracterele utilizate pentru text trebuie să aparțină **unui font obișnuit** (de exemplu Times New Roman, Courier sau Arial) și trebuie să aibă o dimensiune de cel puțin 12 puncte în text și de cel puțin 10 puncte pentru notele de subsol, cu o distanță între rânduri de 1,5, iar marginile paginii, orizontale și verticale, de cel puțin 2,5 cm (sus, jos, la stânga și la dreapta)
 - **toate paragrafele observațiilor trebuie să fie numerotate în mod continuu**, în ordine crescătoare
 - paginile, inclusiv eventualele anexe ale acestora și opisul lor, trebuie de asemenea să fie **numerotate în mod continuu, în ordine crescătoare, în colțul din dreapta sus**
 - paginile nu trebuie să depășească **1.500 de caractere fiecare, fără includerea spațiilor**
 - în sfârșit, atunci când **nu au fost transmise Curții pe cale electronică**, paginile memoriului sau ale observațiilor trebuie să fie prinse în așa fel încât **să poată fi desfăcute cu ușurință**, fără să se utilizeze mijloace de prindere fixe, cum ar fi lipici sau capse

2. Actele de procedură depuse în fața Curții trebuie să fie redactate în așa fel încât să fie posibil să se înțeleagă **structura și conținutul lor încă de la primele pagini**. Din acest motiv, trebuie să se țină seama de următoarele cerințe:
 - indicarea, pe prima pagină a memoriului sau a observațiilor respective, **a titlului acestui act, a numărului cauzei** (dacă a fost deja comunicat de grefă) și **a părților vizate de aceasta sau a inițialelor lor** (în cazul în care cauza este anonimată)
 - memoriul sau observațiile scrise încep cu **o scurtă expunere a planului** sau **cu un cuprins**
 - memoriul se încheie cu **răspunsurile pe care acesta le propune la întrebările adresate de instanța de trimitere**

3. Actele transmise Curții reprezintă baza de studiu a dosarului de către Curte și ele trebuie în general să fie traduse. Prin urmare, în interesul unei bune desfășurări a procedurii, precum și în interesul părților înseși, **memoriile sau observațiile scrise trebuie redactate într-un limbaj simplu și precis**. Din acest motiv, trebuie să se țină seama de următoarele cerințe:
 - nu trebuie să recurgem la **termeni tehnici proprii unui sistem juridic național**. Dacă este totuși necesar să recurgem la astfel de tehnici, din metodologia de studiu a dreptului comparat extragem regula potrivit căreia este util a explica ce înseamnă acel termen, astfel încât scrierea să poată fi înțeleasă și de o persoană ce nu este familiarizată cu sistemul nostru de drept
 - **repetițiile** trebuie evitate
 - **frazele scurte** trebuie să fie, pe cât posibil, preferate frazelor lungi și complexe, însoțite de incidente și de subordonate

4. Atunci când, în observațiile lor, părțile invocă **un text sau o reglementare particulară, din dreptul național sau din dreptul UE, referințele acelui text sau ale acelei reglementări trebuie să fie furnizate cu precizie**, atât în ceea ce privește data adoptării și, dacă este posibil, data publicării documentului respectiv, cât și în ceea ce privește aplicabilitatea în timp a acestuia

5. Atunci când citează un extras sau un pasaj **dintr-o decizie jurisprudențială sau din concluziile unui avocat general**, părțile trebuie să precizeze atât numele și numărul cauzei vizate, cât și numărul ECLI (European Case Law Identifier) al deciziei sau al concluziilor și referințele exacte ale extrasului sau ale pasajului respectiv

6. **Argumentația juridică trebuie să figureze în observațiile scrise**, iar nu în eventualele anexe la acestea, care în general nu sunt traduse

7. Înscrierile menționate în însuși corpul observațiilor, și care sunt necesare pentru a ilustra sau pentru a susține conținutul acestuia, **trebuie anexate** la observații

8. Depunerea de anexe trebuie însoțită de **un opis al anexelor**. Acest opis trebuie să cuprindă pentru fiecare înscris anexat **numărul anexei, o scurtă indicare a naturii sale**, precum și **menționarea paginii sau a paragrafului din memoriu sau din observații în care este citat înscrisul și care justifică depunerea lui**

9. În cazul în care un act de procedură se îndepărtează în mod vădit de la cerințele enunțate mai sus și în special de la indicațiile referitoare la prezentarea și la întinderea acestui act, grefa returnează acest act autorului său invitându-l să îndrepte neregularitatea acestuia într-un termen scurt

Exemplu

C-387/24 PPU [Bouskoura], C împotriva Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, Hotărârea Curții din 4.10.2024.

În această cauză, în lista documentelor putem identifica observațiile scrise (variante în limba franceză și neerlandeză) depuse de C, Țările de Jos, și de Comisia Europeană. Fiecare dintre aceste documente pot constitui modele pentru întocmirea observațiilor scrise.

Exemplu

C-408/23, Rechtsanwältin und Notarin împotriva Präsidentin des Oberlandesgerichts Hamm, Hotărârea Curții din 17.10.2024, ECLI:EU:C:2024:901.

În această cauză, în lista documentelor putem identifica observațiile scrise (variante în limba franceză și germană) depuse de Rechtsanwältin und Notarin, Comisia Europeană și Germania. Fiecare dintre aceste documente pot constitui modele pentru întocmirea observațiilor scrise.

Exemplu

C-352/23 [Changu], LF împotriva Zamestnik predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite, Hotărârea Curții 12.09.2024.

În această cauză, în lista documentelor putem identifica observațiile scrise (variante în limba franceză și bulgară) depuse de LF și Comisia Europeană, inclusiv un document al Comisiei privind corecturi aduse observațiilor depuse inițial. Fiecare dintre aceste documente pot constitui modele pentru întocmirea observațiilor scrise.

La încheierea fazei scrise judecătorul raportor întocmește **un raport preliminar**. Având în vedere că toate aceste rapoarte se formulează pe baza documentelor depuse în cursul fazei scrise, **este util a sublinia din nou importanța depunerii observațiilor scrise de către părți**. Potrivit Art. 59 (1) din Regulamentul de procedură, raportul cuprind **propuneri cu privire la:**

1. necesitatea luării în cauză a unor măsuri speciale de organizare a procedurii
2. necesitatea adresării unor cereri de lămuriri instanței de trimitere
3. propuneri privind completul de judecată căruia trebuie să îi fie trimisă cauza
4. eventuala omitere a ședinței de audiere a pledoariilor
5. eventuala omitere a concluziilor avocatului general în conformitate cu Art. 20 (5) din Statut

Raportul este prezentat reuniunii generale a Curții. Curtea, **după ascultarea avocatului general**, decide cu privire la măsurile ce se impun a fi luate ca urmare a propunerilor judecătorului raportor.

Potrivit **Art. 60** din Regulamentul de procedură al Curții, Curtea trimite **camerelor de cinci sau de trei judecători** orice cauză cu care este sesizată, în măsura în care dificultatea sau importanța cauzei ori **împrejurări speciale nu impun ca aceasta să fie trimisă Marii Camere**, cu excepția cazului în care o asemenea trimitere a fost cerută, în temeiul Art. 16 (3) din Statut, de un stat membru sau de o instituție a Uniunii care participă la procedură.

15. Faza orală a procedurii

Faza orală a procedurii în fața CJUE **este reglementată în** Statutul CJUE - Art. 20; Regulamentul de procedură al Curții - Art. 76-85; Instrucțiunile 2024 - pct. 62-88. Ea cuprinde **două etape**:

1. audierea agenților, consilierilor și avocaților care reprezintă participanții (susținerea pledoariilor)
2. prezentarea concluziilor avocatului general.

În cazul în care consideră că respectiva cauză nu ridică o problemă nouă de drept, Curtea poate decide ca aceasta să fie judecată **fără concluziile avocatului general** [Art. 20 (5) din Statut]. În egală măsură, ca urmare a propunerilor formulate de judecătorul raportor, Curtea poate să decide că nu organizează în acea cauză o ședință de audiere a pledoariilor. De altfel, o astfel de ședință se organizează într-**un număr foarte mic de cauze**.

Este în dreptul de apreciere al Curții dacă organizează o ședință de audiere a pledoariilor. **Nu există un drept** al părților la o astfel de ședință.

Totuși, imediat după notificarea încheierii fazei scrise a procedurii, părțile vor primi o altă notificare din partea Curții prin care vor fi întrebate în mod expres dacă doresc organizarea unei ședințe de susținere a pledoariilor. Dacă părțile consideră că într-o cauză trebuie susținute pledoariile, **ele pot cere acest lucru, ca răspuns la notificarea Curții**. Curtea poate admite sau respinge cererea.

La recomandarea judecătorului raportor, Curtea poate decide organizarea unei ședințe **chiar dacă părțile nu au solicitat acest lucru**.

Criteriul determinant pentru organizarea unei ședințe nu este atât formularea unei cereri exprese în acest sens, cât aprecierea pe care o efectuează Curtea însăși cu privire la valoarea adăugată a ședinței respective și la potențialul său aport la determinarea răspunsurilor pe care Curtea ar putea să le dea la întrebările preliminare.

Prin urmare, Curtea organizează o ședință de fiecare dată când aceasta poate contribui la o înțelegere mai bună a cauzei acesteia, **indiferent dacă părțile sau alți participanți au formulat sau nu o cerere în acest sens** (Instrucțiuni 2024, pct. 63).

Potrivit Art. 76 (2) din Regulamentul de procedură, **la propunerea judecătorului raportor și după ascultarea avocatului general**, Curtea poate decide **să nu organizeze o ședință de audiere a pledoariilor** în cazul în care consideră, **după lectura observațiilor depuse în cursul fazei scrise a procedurii, că este suficient informată pentru a se pronunța**. Această regulă nu este aplicabilă atunci când cererea de organizare a unei ședințe de audiere a pledoariilor a fost depusă, **cu arătarea motivelor**, de către o persoană interesată prevăzută la articolul 23 din Statut **care nu a participat la faza scrisă a procedurii**. În acest caz, potrivit Art. 76 (3) din Regulamentul de procedură o ședință de audiere a pledoariilor **va fi organizată**.

Cererea privind organizarea unei ședințe de audiere a pledoariilor cunoaște următoarele reguli (Instrucțiuni 2024, pct. 64):

- nu trebuie să depășească trei pagini
- trebuie să se concentreze pe aprecierea concretă a utilității unei astfel de ședințe de audiere a pledoariilor pentru partea respectivă
- trebuie să indice elementele din dosar sau argumentele pe care această parte consideră necesar să le dezvolte sau să le combată mai amplu în cadrul ședinței
- o motivare cu caracter general care se referă, de exemplu, la importanța cauzei sau a chestiunilor care trebuie soluționate de Curte nu este suficientă

16. Desfășurarea ședinței de audiere a pledoariilor

Potrivit **Art. 61** din Regulamentul de procedură al Curții, Curtea poate invita participanții să răspundă **la anumite întrebări în ședința de audiere a pledoariilor** sau să își concentreze pledoariile **asupra unuia sau mai multor aspecte determinate**. În aplicarea acestor reguli, **participanții vor fi notificați de către Curte** cu privire la întrebările sau aspectele ce trebuie analizate în cursul pledoariilor.

Sfat practic

Indicarea de către Curte a unor întrebări sau probleme de drept **este utilă pregătirii pledoariei** întrucât ne permite să argumentăm anumite chestiuni care au fost apreciate de Curte ca necesitând explicații suplimentare. Fără aceste indicații, există riscul ca aceste chestiuni să fie omise în pledoarie.

Regulile de desfășurare a ședinței sunt indicate în Instrucțiuni 2024, pct. 65-86:

1. Curtea stabilește **data și ora exacte ale ședinței de audiere a pledoariilor**, iar părțile și ceilalți participanți sunt convocați de îndată de grefă, care îi informează și cu privire la:
 - compunerea completului de judecată în fața căruia a fost trimisă cauza
 - măsurile de organizare a procedurii decise de Curte
 - dacă este cazul, absența concluziilor avocatului general

2. Pentru a permite Curții să organizeze această ședință în condiții optime, părțile sau persoanele interesate menționate sunt invitate să răspundă la scrisoarea grefei într-un termen scurt indicând **dacă au intenția să participe efectiv la ședință**. În caz afirmativ, aceste părți sau persoane interesate sunt invitate să furnizeze grefei următoarele informații:
 - numele, prenumele, titlul și calitatea precisă a persoanelor care le vor reprezenta în ședință
 - numele, prenumele, titlul și calitatea precisă a persoanei care trebuie să ia cuvântul în ședință pentru această parte sau pentru această persoană interesată
 - timpul de cuvânt solicitat de această persoană, ținând seama în această privință de indicațiile cuprinse la punctul 76 din prezentele instrucțiuni, și
 - orice altă măsură de natură să faciliteze accesul în clădirile Curții și buna organizare a ședinței, atât din punct de vedere logistic și tehnic, cât și, dacă este cazul, din punct de vedere lingvistic

3. Indiferent de titlul și de calitatea lor, **persoanele chemate să pledeze în fața Curții sunt obligate să poarte robă**. Agenții, avocații și, în materie preliminară, orice altă persoană care are dreptul să reprezinte o parte din litigiul principal în temeiul normelor de procedură naționale, sunt invitați, așadar, **să își aducă o robă atunci când participă la o ședință de audiere a pledoariilor organizată de Curte**. În ipoteza în care aceste persoane nu ar dispune de o robă, Curtea pune câteva robe la dispoziția lor, însă, având în vedere că numărul și măsurile disponibile ale acestor robe sunt limitate, reprezentanții în cauză sunt invitați să informeze Curtea în prealabil în această privință, în cadrul răspunsului la scrisoarea de convocare la ședință.

4. În interesul bunei desfășurări a ședinței și în vederea garantării calității muncii efectuate de interpreți – care, uneori, trebuie ei înșiși să se întemeieze pe interpretarea efectuată într-o altă limbă înainte de a traduce afirmațiile făcute de vorbitor în limba auditorului –, reprezentanții părților și ceilalți participanți **sunt invitați ca, dacă au la dispoziție un text, chiar și succint, note de pledoarii sau un plan al intervenției lor, să îl/le transmită cât mai devreme posibil înaintea ședinței Direcției de interpretare** prin e-mail, la următoarea adresă: Interpretation@curia.europa.eu. Acest text sau aceste note de pledoarii **sunt destinate exclusiv interpreților și sunt distruse după ședință**. Ele nu sunt nici transmise membrilor completului de judecată sau avocatului general însărcinat cu cauza, nici depuse la dosarul cauzei.

Sfat practic

Pentru a facilita interpretarea, **este potrivit să alegeți această comunicare prealabilă a pledoariei**. Astfel, interpreții vor citi textul înainte și vor putea pregăti mai bine traducerea. Textul pledoariei poate fi utilizat numai de interpreți; el nu poate fi comunicat niciunei alte persoane. Sunt utile **chiar și notele scrise de mână**. Orice text primit de către interpreți le este de ajutor.

5. Se recomandă să ajungeți în sala unde se vor ține pledoariile cu cel puțin 20 de minute înainte de ora stabilită pentru începerea ședinței.

Sfat practic

Este util a ne prezenta la sediul Curții măcar cu o oră înainte. Clădirea Curții este destul de mare, iar identificarea sălii poate lua timp. În plus, este bine să ne acomodăm cu sala de judecată înainte de începerea efectivă a ședinței. Spre exemplu, în cadrul școlilor sale de vară, Academy of European Law (ERA) organizează o vizită la sediul Curții, vizită în cadrul căreia cursanții pot asista la o ședință de judecată. O astfel de experiență este foarte utilă ulterior, în ipoteza în care suntem în fața provocării de a susține o pledoarie în fața Curții. Este de ajutor să fim deja familiarizați cu sala de judecată, cu locul participanților în sală. O astfel de deplasare poate fi organizată și individual întrucât ședințele de judecată ale Curții sunt, de regulă, publice.

6. Telefoanele mobile **trebuie închise** pe durata desfășurării ședinței (nu e suficient modul silențios)
7. Fără a aduce atingere posibilității statelor membre de a-și utiliza propria limbă oficială atunci când participă la o ședință de audiere a pledoariilor, **celelalte părți din procedură trebuie să pledeze în limba de procedură**
8. Părțile din litigiul principal **pot, cu titlu excepțional, să solicite Curții autorizarea de a folosi o altă limbă decât cea a instanței** de trimitere pentru faza orală a procedurii
9. Indiferent dacă este vorba despre pledoarii, despre replici sau despre răspunsuri la întrebările Curții, pledanții trebuie să țină seama de faptul că intervențiile lor sunt deseori urmărite într-o altă limbă de membrii completului de judecată, de avocatul general și de ceilalți participanți, prin **intermediul interpretării simultane**
10. Ca regulă generală, fiecare parte are un timp limitat de **15 minute pentru a susține pledoaria sa și pentru a răspunde întrebărilor ce i-au fost comunicate înainte de ședința de susținere a pledoariilor**
11. Pentru facilitarea interpretării este necesar **să se vorbească la microfon cu calm, într-un ritm natural și neforțat**

Sfat practic

Pentru a respecta această condiție este necesar ca, în timpul pregătirii pledoariei, aceasta să fie întocmită astfel încât timpul alocat susținerii ei să fie **aproximativ 12 min.** În sala de judecată, atunci când veți vedea că toți interpreții sunt foarte atenți la ceea ce vorbiți și traduc simultan, veți avea tendința să încetiniți ritmul pentru a le permite interpretarea. Acest lucru **va prelungi timpul de susținere a pledoariei** și există riscul să depășiți cele 15 minute alocate.

12. Interpretarea este facilitată atunci când pledantul anunță în prealabil planul intervenției sale și privilegiază în mod sistematic frazele scurte și simple

Sfat practic

La începutul pledoariei este indicat să anunțați planul expunerii. Urmând stilul englez de prezentare, este potrivit a anunța la începutul pledoarii ce veți spune, apoi să spuneți ceea ce ați anunțat că spuneți, iar la final, să repetați, în esență, ceea ce ați spus.

13. În cazul în care pledoaria face trimitere la o decizie a Curții sau a Tribunalului, pledantul este invitat să precizeze **data acestei decizii, precum și numărul și numele cauzei respective**
14. În faza orală **trebuie respectată eventuala anonimizare** efectuată în amonte de instanța de trimitere sau de Curte. Prin urmare, în pledoarii, în răspunsurile sau în replicile lor finale, părțile și ceilalți participanți trebuie să evite să dezvăluie identitatea persoanelor vizate de această anonimizare sau să menționeze date cu caracter personal susceptibile să permită identificarea lor
15. După închiderea ședinței de audiere a pledoariilor părțile și ceilalți participanți **nu mai pot formula observații scrise sau orale**, de exemplu ca reacție la concluziile avocatului general, atunci când președintele completului de judecată a dispus închiderea ședinței de audiere a pledoariilor. Astfel de documente, în cazul în care sunt transmise Curții, vor fi returnate de către grefă, fără să fie depuse la dosarul cauzei

Desfășurarea unei ședințe de audiere a pledoariilor

1	la data, ora și sala notificate părților
2	ca regulă, ședința este publică , având dreptul de a participa orice persoană
3	la sosirea în sala de judecată, aprodul vă va comunica regulile de adresare . Spre exemplu, aprodul vă va aduce la cunoștință faptul că pledoariile sunt susținute de la pupitru , iar răspunsurile la întrebările membrilor Curții și replicile finale sunt efectuate, ca regulă generală, de la locul care ne-a fost atribuit în sala de ședință .

Sfat practic

Deși este firesc să avem emoții, maniera în care se desfășoară procedura în fața Curții ne ajută să le depășim. **Atmosfera este calmă**, iar lumina sălii, tonul cu care vă sunt explicate regulile de către aprodul, tonul folosit în general de persoanele care participă la ședința de judecată, vor îndepărta emoțiile. **Atmosfera este marcată de ideea cooperării și a dialogului**. Faptul că procedura trimiterii preliminare **nu este o procedură contencioasă** se reflectă și în modul de desfășurare a ședinței.

Desfășurarea unei ședințe de audiere a pledoariilor

4 înainte de a anunța intrarea completului în sala de judecată aprodul va invita avocații părților sau, dacă părțile se reprezintă ele însele, va invita părțile, în **sala de consiliu atașată sălii de judecată**. Aici președintele completului va prezenta părților judecătoria cauzei, precum și avocatul general, și va aduce în discuție, dacă este necesar, chestiuni legate de organizarea ședinței (Instrucțiuni 2024, pct. 69)

Întrevederea reprezintă, cu adevărat, **un moment special** care vă poate da încrederea necesară pentru susținerea ulterioară a pledoariei. Prezentarea pe care președintele completului o realizează (cu referire la ceilalți judecători și la avocatul general) și scurtele întrebări pe care acesta le adresează părților (inclusiv întrebări privind deplasarea la Luxembourg și mulțumiri pentru prezență) sunt menite să **creze o atmosferă plăcută și de încredere înaintea începerii efective a ședinței de audiere a pledoariilor**.

Curtea este o instanță pe deplin conștientă de faptul că, **în lipsa trimiterilor preliminare solicitate de părți în procedura națională, rolul ei în arhitectura UE ar fi considerabil mai scăzut**. Fiecare trimitere preliminară este o ocazie pentru Curte de a-și expune punctul său de vedere în ceea ce privește dreptul UE. În consecință, ea acordă **respectul cuvenit părților din litigiul național**, inclusiv prin această scurtă întrevedere privată înainte de începerea efectivă a ședinței de judecată și prin adresarea de mulțumiri privind participarea în procedura trimiterii preliminare.

5 după acest moment, **aprodul va invita părțile la locul lor în sala de judecată și va a anunța intrarea completului de judecată**

6 o ședință de audiere a pledoariilor în fața Curții cuprinde, ca regulă generală, trei părți distincte: **pledoariile propriu-zise, întrebările membrilor Curții și replicile finale** (Instrucțiuni 2024, pct. 74)

7 **I. Pledoariile**
Președintele completului va da cuvântul participanților în susținerea pledoariilor. Deoarece există o singură rundă de observații scrise, fără posibilitatea de a formula un răspuns la observațiile celorlalte părți, **pledoaria este singura oportunitate de a prezenta argumente în replică**. În pledoariile orale nu trebuie reiterate aceleași argumente din observațiile scrise, ci, în principal, **trebuie să se răspundă la argumentele celorlalte părți sau la întrebările puse de judecătorul raportor sau de Avocatul General înainte de ședință** (Instrucțiuni 2024, pct. 69, 75)

Fiecare parte are un timp limitat de 15 minute pentru a susține pledoaria sa, inclusiv pentru a răspunde întrebărilor ce i-au fost comunicate înainte de ședința de susținere a pledoariilor.

Sfat practic

Înainte de a lua cuvântul, **este important să vă scoateți căștile necesare** pentru interpretare, să reduceți volumul acestor și să **le îndepărtați de microfon** pentru a evita interferențele. Pentru a urmări curgerea timpului, în sala de judecată, într-un loc foarte vizibil este fixat **un ceas de perete**. Având în vedere faptul că telefoanele trebuie închise nu veți putea urmări timpul pe telefon; este, așadar, indicat să aveți **un ceas de mână**.

Desfășurarea unei ședințe de audiere a pledoariilor

8 II. Întrebările

Pe lângă întrebările care pot fi adresate de membrii Curții înainte (prin notificare anterior ședinței) sau în cursul pledoariilor, pledanții pot fi invitați, la sfârșitul acestor pledoarii, să răspundă la **întrebări suplimentare ale membrilor Curții**. Întrebările permit pledanților să clarifice sau să aprofundeze anumite aspecte care, după caz, mai necesită precizări suplimentare (Instrucțiuni 2024, pct. 78). În practică, multe întrebări sunt formulate de avocații generali. Și judecătorii intervin însă cu multe întrebări.

Sfat practic

Deși poate crea anxietate, adresarea de întrebări reprezintă o oportunitate suplimentară de a avansa argumente. De aceea, întrebările trebuie să ne bucure, nu să ne sperie. Practic, avem oportunitatea de a explica chestiuni pe care, datorită timpului limitat al pledoariei, nu le-am putut aborda.

9 III. Replicile

La final, pledanții au **posibilitatea de a replica pe scurt, dacă consideră necesar**. Aceste replici finale, cu o durată maximă de **5 minute** fiecare, nu constituie un al doilea tur de pledoarii. Unicul lor scop este să permită pledanților să reacționeze pe scurt la observațiile sau la răspunsurile formulate în cursul ședinței de ceilalți participanți la aceasta sau de membrii Curții (Instrucțiuni 2024, pct. 80)

O ședință de susținere a pledoariilor durează **aproximativ 3 ore**. În cursul ședinței președintele completului va suspenda ședința pentru o pauză de 10 min.

17. Concluziile avocatului general

Curtea de Justiție are **11 avocați generali**. Avocații generali asistă Curtea. Aceștia au rolul de a prezenta, cu deplină imparțialitate și în deplină independență, o opinie juridică numită „concluzii” în cauzele care le sunt repartizate.

Opiniile avocaților generali cuprind, de obicei, o **evaluare mai amplă a problemei de drept** cuprinsă în întrebările preliminare. Ele cuprind referiri și la **literatura de specialitate**. În consecință, opiniile avocaților generali sunt materiale bune de studiu pentru a pregăti o cerere de trimitere preliminară. Ele sunt accesibile în limba română.

Avocatul general intervine prin concluzii **doar dacă Curtea consideră că respectiva cauză ridică un aspect nou de drept**. Aceasta înseamnă că în unele cazuri opinia acestuia lipsește.

După depunerea observațiilor scrise și, dacă este cazul, după ședința de susținere a pledoariilor, **avocatul general căruia i s-a repartizat cauza își prezintă concluziile**. Acestea **nu sunt obligatorii** pentru Curte. Cu toate acestea, adeseori, Curtea urmează recomandările avocaților generali.

Potrivit **Art. 82** din Regulamentul de procedură al Curții, în cazul în care se organizează o ședință de audiere a pledoariilor, **concluziile avocatului general se prezintă după închiderea acesteia**, la data anunțată de avocatul general. De obicei, această dată este **la câteva săptămâni** de la ședința de audiere a pledoariilor. În lipsa unei ședințe de audiere a pledoariilor, concluziile se prezintă **la data anunțată de avocatul general**.

Concluziile avocatului general **se pronunță, în mod public, într-o ședință a cărei dată este anunțată din timp**. Într-o singură zi, avocatul general prezintă opiniile sale în mai multe cauze, iar pronunțarea este limitată doar la **recomandările finale adresate Curții**. Opinia în întregime este publicată imediat pe platforma Curia. Opinia avocaților generali este **întotdeauna tradusă în limba cauzei**. După prezentarea concluziilor avocatului general, președintele pronunță **închiderea fazei orale a procedurii**.

Deși părțile sunt informate de grefă în legătură cu data pronunțării hotărârii prin care se finalizează judecata și, dacă este cazul, în legătură cu data la care avocatul general își va prezenta concluziile în cauza lor, **acestea nu sunt obligate să se deplaseze la sediul Curții**. Prezența părților la pronunțare este un drept, nu o obligație.

Concluziile avocaților generali și hotărârile Curții fac obiectul unei **publicări direct pe platforma de jurisprudență a Curții și pot fi accesate imediat după pronunțare**. În plus, **textul integral al concluziilor și cel al hotărârii sunt notificate de grefă** părților și celorlalți participanți.

Sfat practic

Deși presupune costuri suplimentare, prezența în sala de judecată în momentul pronunțării fie a concluziilor avocatului general fie a hotărârii Curții, **reprezintă momente speciale** la care ar fi potrivit să participăm. Prezența la sediul Curții este o ocazie bună de a vizita biblioteca acesteia, **biblioteca** cu acces liber și cu foarte multe cărți și reviste dedicate dreptului UE. În plus, **restaurantul** din incinta Curții oferă un bun prilej de întâlnire cu avocați generali și judecători, ei servind masa în același loc cu toate celelalte persoane. În incinta Curții se găsește și un **magazin** cu reviste, suveniruri și cărți recomandate concursurilor de admitere în posturi din instituțiile UE.

18. Pronunțarea hotărârii de către Curte

După ce avocatul general și-a prezentat concluziile, Curtea va începe deliberările și va pronunța hotărârea. Curtea se pronunță asupra trimiterii preliminare, **ca răspuns la întrebarea** instanței naționale. Odată realizat acest lucru, **revine instanței naționale sarcina de a aplica hotărârea la starea de fapt cu care a fost sesizată și de a soluționa cauza pe fond**.

Părțile sau persoanele interesate prevăzute la articolul 23 din Statut **sunt informate cu privire la data pronunțării hotărârii și pot participa la ședința publică în care pronunțarea are loc.**

Hotărârea se pronunță **în ședință publică** (Art. 88 Statut). **Originalul hotărârii**, semnat de președinte, de judecătorii care au luat parte la deliberări și de greșier, este sigilat și depus la greșă; o copie certificată pentru conformitate cu originalul se notifică fiecărei părți, instanței de trimitere, precum și celorlalte persoane interesate. **Originalul ordonanței**, semnat de președinte și de greșier, este sigilat și depus la greșă; o copie certificată pentru conformitate cu originalul se notifică fiecărei părți, instanței de trimitere, precum și celorlalte persoane interesate.

Hotărârea este obligatorie de la **data pronunțării** sale. Ordonanța este obligatorie de la **data notificării** sale.

19. Reexaminarea de către Curte a deciziei Tribunalului

Potrivit Art. 256 (3) TFUE, deciziile pronunțate de Tribunal în trimiteri preliminare pot face, **în mod excepțional**, obiectul unei reexaminări de către Curtea de Justiție, în cazul în care există **un risc serios pentru unitatea sau coerența** dreptului Uniunii.

Propunerea de reexaminare a deciziei Tribunalului trebuie formulată de **primul avocat general al Curții** în termen de **o lună de la pronunțarea acestei decizii** [Art. 62 (2) din Statut]. Curtea trebuie să se pronunțe asupra acestei propuneri și să decidă, în consecință, dacă este cazul sau nu să reexamineze decizia Tribunalului **în termen de o lună de la prezentarea propunerii primului avocat general**.

Decizia Tribunalului nu are, așadar, un caracter definitiv **decât la expirarea termenelor citate anterior** sau, în cazul deschiderii efective a procedurii de reexaminare, **la sfârșitul acestei proceduri** (Recomandări 2024, pct. 38).

IV.3. Aplicarea hotărârii Curții și soluționarea litigiului național (etapa 3)

Odată ce Curtea se pronunță printr-o hotărâre preliminară, aceasta obligă **instanța națională de trimitere**, precum și **alte instanțe naționale în fața cărora se ridică aceeași problemă**. Obligația de a respecta hotărârea Curții incumbă **instanțelor din toate statele membre**.

Instanța de trimitere este rugată să informeze, după caz, Curtea sau Tribunalul cu privire la măsurile pe care le va lua ca urmare a acestei decizii în cauza principală. Instanța de trimitere este invitată să transmită **decizia sa finală**, menționând explicit numărul cauzei din fața Curții sau a Tribunalului, la următoarea adresă: Follow-up-DDP@curia.europa.eu (Recomandări 2024, pct. 37).

V. Proceduri speciale caracterizate prin urgență

Durata medie de examinare a unei proceduri privind adoptarea unei hotărâri preliminare este de aproximativ 18 luni. **Art. 23a** din Statutul CJUE și **Art. 53 (4)(5)** din Regulamentul de procedură a Curții prevăd două proceduri caracterizate printr-o soluționare mai rapidă:

1. procedura accelerată
2. procedura de urgență, specifică doar trimerile preliminare referitoare la spațiul de libertate, securitate și justiție.

În plus, chiar dacă nu este o procedură separată, putem indica în acest context și soluționarea trimerilor preliminare **cu prioritate**, potrivit Art. 53 (3) din Regulamentul de procedură a Curții.

Sfat practic

Prezentarea acestor proceduri este realizată și în **fișa tematică** „**Procedura** preliminară de urgență și procedura accelerată”. Fișa conține exemple de cauze în care Curtea a admis sau a respins aplicarea acestor proceduri, constituind astfel o sursă bună de studiu pentru întocmirea cererilor.

Pentru aplicarea uneia dintre aceste proceduri, este necesară întocmirea de către instanța de trimitere a **unei cereri distincte, motivate corespunzător**. Conținutul cererii este indicat în Recomandări 2024, pct. 44-46. Cu titlu excepțional, **procedurile urgente pot fi aplicate și de Curte din oficiu**.

Instanța care formulează **o cerere** de aplicare a procedurii accelerate sau a procedurii de urgență este invitată să transmită această cerere, precum și **decizia de trimitere însăși** – însoțită de textul acesteia din urmă **într-un format editabil** – prin intermediul **aplicației e-Curia** sau prin **e-mail** la următoarea adresă: DDP-GrefeCour@curia.europa.eu (Recomandări 2024, pct. 47). Nu este recomandată trimiterea prin poștă.

Îndeplinirea condițiilor de dispunere a acestor proceduri se analizează **foarte strict** de către Curte, dispunerea lor fiind **o situație de excepție**. În concret, dincolo de starea de detenție care justifică aplicarea procedurii de urgență, alte situații de fapt trebuie să fie cu adevărat excepționale pentru a permite aplicarea acestor proceduri.

V.1. Soluționarea cu prioritate

Potrivit art. 53(3) din Regulamentul de procedură al Curții, „ținând seama de împrejurări speciale, președintele poate decide ca o cauză să fie judecată cu prioritate”. Judecata cu prioritate poate fi decisă fie la cerere fie din oficiu.

Exemplu

C-241/15, Procedura referitoare la executarea unui mandat european de arestare emis împotriva Niculaie Aurel Bob Dogi, Hotărârea Curții din 1.06.2016, ECLI:EU:C:2016:385

În această cauză:

- instanța de trimitere, Curtea de Apel Cluj, a solicitat aplicarea procedurii preliminare de urgență prevăzute la articolul 107 din Regulamentul de procedură al Curții
- „În susținerea cererii sale, această instanță a susținut în special că domnul Bob Dogi nu era încarcerat la acel moment, ci făcea obiectul unei măsuri de control judiciar care constituia în același timp o măsură de restrângere a libertății individuale” (par. 27)
- la 4.06.2015, Curtea, la propunerea judecătorului raportor, după ascultarea avocatului general, a decis că nu era necesar să se dea curs acestei cereri (par. 28)
- printr-o decizie din 30.06.2015, președintele Curții a decis soluționarea cauzei cu prioritate, în aplicarea articolului 53 alineatul (3) din Regulamentul de procedură (par. 29)

Sfat practic

Ca avocat, solicitați instanței de judecată să ceară CJUE aplicarea fie a procedurii preliminare de urgență (PPU) fie a procedurii accelerate, în funcție de circumstanțele cauzei și, în subsidiar, soluționarea cu prioritate; ca judecător, adresați, în egală măsură, ambele solicitări: în principal, PPU sau procedura accelerată și, în secundar, soluționarea cu prioritate.

V.2. Procedura accelerată

Procedura accelerată este reglementată în **Art. 105-106 din Regulamentul de procedură** al Curții. Aplicarea acestei proceduri nu este limitată la tipuri de acțiuni sau la anumite domenii, ea putându-se aplica **și procedurii trimiterilor preliminare**. Spre deosebire de procedura de urgență, care nu se aplică decât la Curte, **procedura accelerată poate fi aplicată și la Tribunal**.

În cazul trimiterilor preliminare **cererea este formulată de instanța națională care sesizează Curtea** și care trebuie să menționeze, în cuprinsul cererii, **împrejurările care justifică urgența** deosebită în pronunțarea asupra întrebării formulate cu titlu preliminar.

Procedura accelerată permite Curții să se pronunțe **cu rapiditate** asupra cauzelor extrem de urgente, **reducând termenele la maximum și acordând acestor cauze o prioritate absolută.**

Procedura accelerată derogă de la procedura generală prin faptul că:

1. președintele stabilește **imediat data ședinței**, care se comunică persoanelor interesate prevăzute la art. 23 din Statut odată cu notificarea cererii de decizie preliminară
2. într-un termen stabilit de președinte, care nu poate fi mai mic de 15 zile, persoanele interesate menționate la alineatul precedent pot să depună **observații scrise**. Președintele poate invita aceste persoane interesate să își limiteze observațiile scrise la aspectele de drept esențiale ridicate prin cererea de decizie preliminară
3. eventualele observații scrise se comunică înainte de ședință tuturor persoanelor interesate prevăzute la art. 23 din Statut
4. notificările și comunicările actelor se realizează pe cale electronică

Procedura accelerată poate fi aplicabilă, printre altele, în cazul unor **riscuri ridicate și iminente pentru sănătatea publică sau mediu**, care pot fi prevenite printr-o decizie rapidă a Curții sau a Tribunalului, sau atunci când împrejurări speciale impun înlăturarea în cel mai scurt timp a unor incertitudini care afectează **chestiuni fundamentale de drept constituțional național și de drept al Uniunii**. În schimb, potrivit unei jurisprudențe constante, numărul important de persoane sau de situații juridice potențial vizate de decizia care trebuie să fie dată de instanța de trimitere după ce a sesizat Curtea cu titlu preliminar, existența unor mize economice importante sau obligația instanței de trimitere de a se pronunța rapid nu constituie în sine împrejurări excepționale susceptibile să justifice recurgerea la procedura accelerată (Recomandări 2024, pct. 41).

Exemplu

C-42/17, Procedura penală împotriva M.A.S., M.B., Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 5.12.2017 (exemplu de trimitere preliminară în care Curtea a admis cererea de aplicare a procedurii accelerate)

În această cauză:

- instanța de trimitere, „Corte costituzionale” (Curtea Constituțională) a solicitat Curții să aplice procedura preliminară accelerată prevăzută de Art. 23a din Statutul CJUE și la Art. 105 (1) din Regulamentul de procedură al Curții
- prin Ordonanța din 28.02.2017 președintele Curții a decis să admită cererea instanței de trimitere de judecare (par. 21)

- în Ordonanță (accesibilă în „Lista documentelor” aferentă cauzei) este indicat faptul că instanța de trimitere a motivat cererea de aplicare a procedurii accelerate, arătând că o situație de profundă incertitudine se crease în jurul interpretării care trebuia dată dreptului Uniunii, că această incertitudine afecta proceduri penale pendinte și că era urgent să o înlăture (Ordonanța din 28.02.2017, pct. 6)
- președintele Curții a arătat că un răspuns care să fie dat în cel mai scurt termen era de natură să înlăture aceste incertitudini și că, în măsura în care acestea din urmă afectau probleme fundamentale de drept constituțional național și de drept al Uniunii, era justificată aplicarea PPA (Ordonanța din 28.02.2017, pct.8 și 9)

Exemplu

C-252/22, *Societatea Civilă Profesională de Avocați AB & CD împotriva Consiliului Județean Suceava și alții, Hotărârea Curții din 11.01.2024, ECLI:EU:C:2024:13 (exemplu de trimitere preliminară în care Curtea nu a admis cererea de aplicare a procedurii accelerate)*

În această cauză:

- „Instanța de trimitere [Curtea de Apel Târgu Mureș] a solicitat Curții să aplice procedura preliminară accelerată prevăzută la articolul 105 din Regulamentul de procedură al Curții, dat fiind că litigiul este pendinte în fața instanțelor naționale de la 3 octombrie 2018”
- Cererea a fost respinsă cu următoarea motivare: „Președintele Curții, după ascultarea judecătorului raportor și a avocatei generale, a respins această cerere prin decizia din 10 iunie 2022. Astfel, faptul că instanța națională este obligată să depună toate eforturile pentru a asigura soluționarea cu celeritate a litigiului principal nu este în sine suficient pentru a justifica recurgerea la procedura accelerată (a se vedea în acest sens Ordonanța președintelui Curții din 31 iulie 2017, *Mobit*, C-350/17 și C-351/17, EU:C:2017:626, punctul 6, precum și jurisprudența citată)” (par. 35-36)

Exemplu

C-202/24 [*Alchaster*], *Procedura referitoare la executarea unor mandate de arestare emise împotriva MA, Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 29.07.2024, ECLI:EU:C:2024:649; Ordonanța Președintelui Curții din 22.04.2024 (exemplu de trimitere preliminară în care Curtea a admis cererea de aplicare a procedurii accelerate)*

În această cauză:

- în 25.03.2024, instanța de trimitere, „Supreme Court” (Curtea Supremă a Irlandei) a solicitat Curții aplicarea procedurii accelerate prevăzută la Art. 105 din Regulamentul de procedură
- „în sprijinul cererii sale, instanța de trimitere arată că MA se află în prezent în detenție, în așteptarea unei decizii definitive privind cererea de predare către Regatul Unit. În plus, întrebarea preliminară adresată în prezenta cauză este formulată în cadrul unei acțiuni introduse de MA în fața acelei instanțe, care este chemată să examineze dacă este oportun să accepte sau să refuze cererea de predare a acestuia” (Ordonanța din 22.04.2024, par. 6)
- Curtea a admis aplicarea procedurii accelerate întrucât MA era în detenție, în sensul Art. 467 (4) TFUE (Ordonanța din 22.04.2024, par. 7)

V.3. Procedura preliminară de urgență (PPU)

Procedura urgentă este reglementată în **Art. 23a** din Statut, iar regulile sale sunt detaliate în **Art. 107-114** din Regulamentul de procedură.

Această procedură este aplicabilă **doar trimiterilor preliminare referitoare la spațiul de libertate, securitate și justiție** (cooperare polițienească și judiciară în materie civilă și penală, precum și vize, drept de azil, imigrare și alte politici referitoare la libera circulație a persoanelor). Ea se dispune la **cererea instanței de trimitere** sau, cu titlu excepțional, **din oficiu**.

PPU presupune **constrângeri importante**, întrucât limitează numărul părților autorizate să depună observații scrise și permite, în cazuri de extremă urgență, **să se omită complet faza scrisă** a procedurii în fața Curții. Prin urmare, aplicarea acestei proceduri nu trebuie să fie solicitată decât în împrejurări în care este absolut necesară pronunțarea foarte rapidă a Curții asupra întrebărilor adresate de instanța de trimitere (Recomandări 2024, pct. 42).

Instanța națională poate, de exemplu, să ia în considerare formularea unei cereri de aplicare a PPU în **următoarele cazuri** (Recomandări 2024, pct. 43):

1. în cazul, prevăzut la Art. 267 (4) TFUE, al **unei persoane deținute sau private de libertate**, atunci când răspunsul la întrebarea adresată este determinant pentru aprecierea situației juridice a acelei persoane
2. cu ocazia unui litigiu privind **autoritatea părintească** ori **stabilirea domiciliului copiilor de vârstă mică**, în special atât timp cât soluționarea litigiului principal depinde de răspunsul la întrebarea preliminară, iar recurgerea la procedura obișnuită este susceptibilă să dăuneze serios, chiar iremediabil, relației dintre un copil și (unul dintre) părinții săi sau dezvoltării sale, precum și integrării sale în mediul său familial și social

În schimb, **simple interese economice, indiferent cât de importante și de legitime ar fi acestea, incertitudinea juridică** ce afectează situația părților din cauza principală sau a altor părți din litigii similare, **numărul important de persoane sau de situații juridice potențial vizate** de decizia pe care instanța de trimitere trebuie să o dea după ce a sesizat Curtea cu titlu preliminar ori numărul important de cauze susceptibile să fie vizate de decizia Curții **nu constituie în sine împrejurări susceptibile să justifice aplicarea procedurii preliminare de urgență** (Recomandări 2024, pct. 43).

Exemplu

C-318/24 PPU [Breian], Procedura referitoare la executarea mandatului european de arestare emis împotriva lui P.P.R., Hotărârea Curții din 29.07.2024, ECLI:EU:C:2024:658 (exemplu de trimitere preliminară în care Curtea a admis cererea de aplicare a PPU)

În această cauză:

- Curtea de Apel Brașov a solicitat Curții ca trimiterea preliminară să fie judecată potrivit PPU prevăzute de Art. 23a (1) din Statutul CJUE și la Art. 107 din Regulamentul de procedură al Curții
- „În susținerea cererii sale, ea [instanța de trimitere] a arătat în esență că P.P.R. este în prezent privat de libertate în Malta în cadrul procedurii de executare a mandatului european de arestare emis de autoritățile române și că menținerea sa în detenție depinde de soluționarea procedurii principale, dat fiind că acesta s a prevalat în fața autorității judiciare de executare malteze de refuzul Cour d’appel de Paris (Curtea de Apel din Paris) de a executa mandatul european de arestare emis de autoritățile române” (par. 23)
- Curtea de Justiție a admis cererea Curții de Apel Brașov cu următoarea motivare: „Trebuie arătat, în primul rând, că trimiterea preliminară privește printre altele interpretarea Deciziei cadru 2002/584, care face parte din domeniile menționate în titlul V din partea a treia din Tratatul FUE, referitor la spațiul de libertate, securitate și justiție. În consecință, aceasta poate să fie judecată potrivit procedurii preliminare de urgență, în conformitate cu articolul 107 din Regulamentul de procedură. În ceea ce privește, în al doilea rând, condiția referitoare la urgență, această condiție este îndeplinită, printre altele, atunci când persoana în cauză în litigiul principal este în prezent lipsită de libertate, iar menținerea ei în detenție depinde de soluția din litigiul principal, precizându-se că situația persoanei în cauză trebuie apreciată astfel cum se prezintă la data examinării cererii prin care se solicită judecarea trimiterii preliminare potrivit procedurii de urgență (Hotărârea din 14 mai 2024, Stachev, C-15/24 PPU, EU:C:2024:399, punctul 42 și jurisprudența citată). În speță, este cert că trimiterea preliminară nu provine de la instanța care, în calitate de autoritate judiciară de executare a mandatului european de arestare în discuție în litigiul principal, este chemată, în definitiv, să decidă cu privire la predarea persoanei vizate de acest mandat

de arestare, ci de la autoritatea judiciară emitentă a acestuia. Nu este mai puțin adevărat că, astfel cum instanța de trimitere a confirmat în răspunsul la cererea de lămuriri menționată la punctul 19 din prezenta hotărâre, aceasta ar putea fi determinată, în funcție de răspunsurile la întrebările adresate, să retragă mandatul european de arestare emis împotriva lui P.P.R. Întrucât acesta din urmă a fost plasat în detenție exclusiv în temeiul acestui mandat de arestare, o eventuală retragere a mandatului de arestare menționat ar avea drept consecință imediată punerea în libertate a lui P.P.R. În aceste condiții, Camera a cincea a Curții, la propunerea judecătorului raportor, după ascultarea avocatei generale, a decis, la 15 mai 2024, să admită cererea instanței de trimitere privind judecarea trimiterii preliminare potrivit procedurii preliminare de urgență” (par. 25-29).

Exemplu

C-638/16 PPU, X și X împotriva État belge, Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 7.03.2017, EU:C:2017:173 (exemplu de trimitere preliminară în care Curtea a admis cererea de aplicare a PPU)

În această cauză:

- instanța de trimitere a solicitat ca trimitere preliminară să fie judecată potrivit procedurii de urgență prevăzute la Art. 107 din Regulamentul de procedură al Curții
- în motivarea cererii, „instanța de trimitere a invocat, printre altele, situația dramatică a conflictului armat din Siria, vârsta mică a copiilor reclamanților din litigiul principal, profilul deosebit de vulnerabil al acestora din urmă, legat de apartenența lor la comunitatea creștin ortodoxă, și, în orice caz, faptul că a fost sesizată în cadrul unei proceduri de suspendare de extremă urgență. Instanța de trimitere a precizat, în această privință, că prezenta trimitere preliminară avusese ca efect suspendarea procedurii cu care era sesizată” (par. 30-31).
- Curtea de Justiție a admis cererea instanței de trimitere cu următoarea motivare: „În această privință, trebuie să se arate, în primul rând, că prezenta trimitere preliminară, care privește interpretarea articolului 25 alineatul (1) litera (a) din Codul de vize, ridică probleme privind domeniile vizate în titlul V, referitor la spațiul de libertate, securitate și justiție, din partea a treia din Tratatul FUE. Aceasta poate fi, așadar, supusă procedurii preliminare de urgență, conform articolului 107 alineatul (1) din Regulamentul de procedură. În al doilea rând, nu se contestă că, cel puțin la data examinării cererii privind supunerea prezentei trimiteri preliminare procedurii preliminare de urgență, reclamanții din litigiul principal se confruntau cu riscul real de a fi supuși unor tratamente inumane sau degradante, ceea ce trebuie considerat un element de urgență

care justifică aplicarea articolului 107 și următoarele din Regulamentul de procedură. Având în vedere cele ce precedă, Camera a cincea a Curții a decis, la 15 decembrie 2016, la propunerea judecătorului raportor și după ascultarea avocatului general, să admită cererea instanței de trimitere privind judecarea prezentei trimiteri preliminare potrivit procedurii preliminare de urgență. Pe de altă parte, ea a decis să trimită cauza în fața Curții pentru a fi atribuită Marii Camere” (par. 32-34).

Reguli incidente în P.P.U.

1	cererea privind emiterea unei decizii preliminare este notificată numai statului membru în cauză (și nu tuturor statelor membre), Comisiei, precum și instituției UE care a adoptat legislația în cauză
2	vor fi stabilite termene mai scurte pentru depunerea observațiilor scrise
3	vor fi indicate aspectele care trebuie abordate în observații, pe o întindere maximă, economisind astfel timpul de traducere
4	decizia de judecare în procedură de urgență este, de asemenea, trimisă celorlalte părți interesate prevăzute la art. 23 din Statut, care sunt informate cu privire la data probabilă a audierii, astfel încât să poată formula observații cu această ocazie (și nu în scris, pentru a economisi timpul care ar fi pierdut cu traducerea)
5	în cazuri de urgență extremă, procedura scrisă poate fi omisă în întregime (Art. 23a din Statutul CJUE), deși acest lucru nu este frecvent
6	Camera desemnată se pronunță asupra cauzei după ascultarea avocatului general
7	Cauzele în care se aplică PPU sunt încredințate unei camere de cinci judecători special desemnată

Procedura de urgență se poate derula **foarte rapid**.

Exemplu

C-107/23 PPU [Lin], Procedura penală împotriva G. I., G. O., K. A., L. N., S. P., Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 24.07.2023, ECLI:EU:C:2023:606 (exemplu de trimitere preliminară în care Curtea a soluționat cauza în 5 luni)

În această cauză:

- Curtea de Apel Brașov a sesizat CJUE prin decizia din 22.02.2023, primită de Curte în aceeași zi
- potrivit Art. 107 (3) din Regulamentul de procedură al Curții, președintele Curții a invitat Camera să examineze necesitatea judecării prezentei trimiteri preliminare potrivit procedurii de urgență

- în cauză a fost desfășurată procedura scrisă, precum și o ședință de audiere a pledoariilor în 10.05.2023
- Curtea, în Marea Cameră, a pronunțat hotărârea în 24.07.2023
- Trimiterea preliminară a avut ca obiect interpretarea Articolul 325 alineatul (1) TFUE și articolul 2 alineatul (1) din Convenția elaborată în temeiul articolului K.3 din Tratatul privind Uniunea Europeană privind protejarea intereselor financiare ale Comunităților Europene, în speță problema de drept a raportului dintre deciziile curții constituționale în materia întreruperii termenelor de prescripție în materie penală și dreptul UE, o problemă de drept cu totul nouă la acel moment

Exemplu

C-216/18 PPU, LM, Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 25.07.2018, ECLI:EU:C:2018:586 (exemplu de trimitere preliminară în care Curtea a soluționat cauza în 4 luni)

În această cauză:

- instanța supremă a Irlandei a sesizat CJUE prin decizia din 23.03.2018, primită de Curte la 27.03.2018, cu o trimitere preliminară în cursul unei proceduri referitoare la executarea unor mandate europene de arestare
- în același timp, instanța a transmis Curții și o cerere de judecare în PPU
- în 12.04.2018, Camera a admis această cerere
- în cauză a fost desfășurată procedura scrisă, precum și o ședință de audiere a pledoariilor în 1.06.2018
- Curtea, în Marea Cameră, a pronunțat hotărârea în 25.07.2018
- trimiterea preliminară a avut ca obiect interpretarea Deciziei cadru 2002/584/JAI privind mandatul european de arestare, în speță problema existenței unui risc real de încălcare a dreptului fundamental la un proces echitabil garantat de Art. 47 (2) din CDFUE, ca urmare a unor deficiențe sistemice sau generalizate în ceea ce privește independența puterii judecătorești din statul membru emitent, o problemă de drept cu totul nouă la acel moment

VI. Cuvânt de final

Acest ghid a fost întocmit cu obiectivul de a face procedura trimiterii preliminare mai accesibilă profesioniștilor dreptului și, în consecință, de a conduce la o aplicare mai extinsă a acestei proceduri și a dreptului Uniunii Europene în România. El cuprinde indicarea regulilor legale și a recomandărilor incidente în procedura trimiterii preliminare, exemple de cazuri, modele, precum și sfaturi practice. Toate acestea au rostul lor. Firul roșu care ar trebui să lege toți pașii noștri în procedura trimiterii preliminare este însă următorul:

Curtea de Justiție a Uniunii Europene este o instanță pe deplin conștientă de rolul pe care îl are în arhitectura instituțională a Uniunii și de faptul că acest rol poate fi îndeplinit doar dacă instanțele naționale o sesizează cu trimiteri preliminare. Fiecare trimitere preliminară este, practic, o ocazie pentru Curte de a-și expune punctul său de vedere în ceea ce privește interpretarea dreptului Uniunii Europene.

În consecință, Curtea de Justiție nu va respinge trimerile preliminare decât dacă inadmisibilitatea nu poate fi acoperită (de exemplu, în cazul competenței). Curtea este o instanță care acordă un respect deosebit atât instanțelor naționale, cât și părților din litigiul național. Fără părți care să ceară sesizarea și fără instanțe naționale care să o sesizeze, vocea ei s-ar auzi mult mai puțin. Iar Curtea știe foarte bine acest lucru. De aceea, ea va acorda sprijin instanței naționale în ceea ce privește admisibilitatea trimerii preliminare și va mulțumi părților pentru rolul lor.

În finalul procedurii este posibil ca CJUE să fie sau să nu fie de acord cu viziunea noastră asupra interpretării dreptului. Cu siguranță însă, Curtea nu va refuza dezbateră și pronunțarea unei soluții. Locul și puterea ei în construcția juridică a UE depind de asta. Acest fir roșu ar trebui să ne facă să credem mai mult în procedura trimerii preliminare și, în consecință, ar trebui să ne determine să o folosim mai mult.

În România, dreptul național are de câștigat din integrarea dreptului Uniunii Europene, iar interpretarea Curții este de folos acestei integrări. Cu fiecare trimitere preliminară, fie ca avocați, fie ca judecători, avem ocazia de a contribui la evoluția dreptului european și la integrarea acestuia în dreptul național. Să pășim, așadar, pe această cale cu încredere.